

Івано-Франківська обласна державна адміністрація
Управління екології та природних ресурсів

**РЕГІОНАЛЬНА ДОПОВІДЬ
ПРО СТАН НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО
СЕРЕДОВИЩА
В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ В 2020 РОЦІ**

**м. Івано-Франківськ
2021 рік**

ЗМІСТ		
Вступне слово		6
1	Загальні відомості	6
1.1	Географічне розташування та кліматичні особливості території	6-9
1.2	Соціальний та економічний розвиток області	9
2	Атмосферне повітря	9
2.1	Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря	9-10
2.1.1	Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря	10
2.1.2	Динаміка викидів найпоширеніших забруднюючих речовин в атмосферне повітря у містах	10-11
2.1.3	Основні забруднювачі атмосферного повітря (за видами економічної діяльності)	12
2.2	Транскордонне забруднення атмосферного повітря	12
2.3	Якість атмосферного повітря в населених пунктах	12-13
2.4	Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря	13
2.5	Використання озоноруйнівних речовин	14
2.6	Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття	14-16
2.7	Заходи, спрямовані на покращення стану атмосферного повітря	16
3	Зміна клімату	16
3.1	Тенденції зміни клімату	16-17
3.2	Національна система оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів	17-18
3.3	Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату	18-20
4	Водні ресурси	20
4.1	Водні ресурси та їх використання	20-21
4.1.1	Загальна характеристика	21-27
4.1.2	Водозабезпеченість територій та регіонів	28-29
4.1.3	Водокористування та водовідведення	29-32
4.2	Забруднення поверхневих вод	32-33
4.2.1	Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод	33-34
4.2.2	Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферами діяльності)	34-36
4.2.3	Транскордонне забруднення поверхневих вод	37
4.3	Якість поверхневих вод	37
4.3.1	Оцінка якості вод за гідрохімічними показниками	37-39
4.3.2	Гідробіологічна оцінка якості вод та стан гідробіоценозів	39
4.3.3	Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію	39
4.3.4	Радіаційний стан поверхневих вод	39
4.4	Якість питної води та її вплив на здоров'я населення	39-40
4.5	Екологічний стан Азовського та Чорного морів	40
4.6	Заходи щодо покращення стану водних об'єктів	40

5	Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідного фонду та формування національної екологічної мережі	40
5.1	Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі	40
5.1.1	Загальна характеристика	40-43
5.1.2	Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття	43-44
5.1.3	Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття	44
5.1.4	Формування національної екомережі	44-46
5.1.5	Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами	47
5.2	Охорона, використання та відтворення рослинного світу	49
5.2.1	Загальна характеристика рослинного світу	49
5.2.2	Охорона, використання та відтворення лісів	49-54
5.2.3	Стан використання природних недеревних рослинних ресурсів	54-55
5.2.4	Охорона та відтворення видів рослин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів	56-72
5.2.5	Чужорідні види рослин	73
5.2.6	Охорона, використання та відтворення зелених насаджень	74
5.2.7	Використання та відтворення природних рослинних ресурсів на території природно-заповідного фонду	74-75
5.3	Охорона, використання та відтворення тваринного світу	75
5.3.1	Загальна характеристика тваринного світу	75-76
5.3.2	Стан і ведення мисливського та рибного господарств	76-82
5.3.3	Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів	82-90
5.3.4	Чужорідні види тварин	90
5.3.5	Заходи щодо збереження тваринного світу	90-91
5.4	Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні	91
5.4.1	Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду	91-95
5.4.2	Водно-болотні угіддя міжнародного значення	96
5.4.3	Біосферні резервати та Всесвітня природна спадщина	96
5.4.4	Формування української частини Смарагдової мережі Європи	96-97
5.5	Рекреаційна діяльність на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду	97-99
6	Земельні ресурси та ґрунти	99
6.1	Структура та стан земель	99
6.1.1	Структура та динаміка основних видів земельних угідь	98-100
6.1.2	Стан ґрунтів	100-104
6.1.3	Деградація земель	104-107

6.2	Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти	108
6.3	Охорона земель	108-109
7	Надра	109
7.1	Мінерально-сировинна база	109
7.1.1	Стан та використання мінерально-сировинної бази	109-111
7.2.	Система моніторингу геологічного середовища	112
7.2.1	Підземні води: ресурси, використання, якість	112-113
7.2.2	Екзогенні геологічні процеси	114
7.3	Дозвільна діяльність у сфері використання надр	115
7.4	Геологічний контроль за вивченням та використанням надр	116
8	Відходи	116
8.1	Структура утворення та накопичення відходів	116-117
8.2	Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)	117-118
8.3	Транскордонне перевезення небезпечних відходів	118
9	Екологічна безпека	119
9.1	Екологічна безпека як складова національної безпеки	119-120
9.2	Об'єкти, що становлять підвищену екологічну небезпеку	121
9.3	Радіаційна безпека	121
9.3.1	Стан радіоактивного забруднення території області	121
9.3.2	Поводження з радіоактивними відходами	122
10	Промисловість та її вплив на довкілля	122
10.1	Структура та обсяги промислового виробництва	122-123
10.2	Вплив на довкілля	123
10.2.1	Гірничодобувна промисловість	123
10.2.2	Металургійна промисловість	123
10.2.3	Хімічна та нафтохімічна промисловість	124
10.2.4	Харчова промисловість	124-125
10.3	Заходи з екологізації промислового виробництва	125
11	Сільське господарство та його вплив на довкілля	125
11.1	Тенденції розвитку сільського господарства	125-126
11.2	Вплив на довкілля	126
11.2.1	Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювані землі та під багаторічні насадження	126-129
11.2.2	Використання пестицидів	129-130
11.2.3	Екологічні аспекти зрошення та осушення земель	131
11.2.4	Тенденції в тваринництві	131
11.3	Органічне сільське господарство	131-132
12	Енергетика та її вплив на довкілля	132
12.1	Структура виробництва та використання енергії	132
12.2	Ефективність енергоспоживання та енергозбереження	132-134
12.3	Вплив енергетичної галузі на довкілля	134
12.4	Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток	135

	альтернативної енергетики	
13	Транспорт та його вплив на довкілля	135
13.1	Транспортна мережа області	135-136
13.1.1	Структура та обсяги транспортних перевезень	136
13.1.2	Склад парку та середній вік транспортних засобів	136-137
13.2	Вплив транспорту на довкілля	137-139
13.3	Заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля	139-140
14	Стале споживання та виробництво	140
14.1	Тенденції та характеристика споживання	140
14.2	Запровадження елементів сталого споживання та виробництва	141
15	Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища	141
15.1	Національна та регіональна екологічна політика	141-143
15.2	Удосконалення нормативно-правового регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища	143-144
15.3	Державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства	145
15.4	Виконання державних цільових екологічних програм	145-146
15.5	Моніторинг навколишнього природного середовища	146-149
15.6	Державна екологічна експертиза	149-150
15.7	Економічні засади природокористування	150
15.7.1	Економічні механізми природоохоронної діяльності	150-151
15.7.2	Стан фінансування природоохоронної галузі	151
15.8	Технічне регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки	152
15.9	Державне регулювання у сфері природокористування	152-153
15.10	Екологічний аудит	154
15.11	Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони довкілля	154
15.12	Участь громадськості в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля	155
15.12.1	Діяльність громадських екологічних організацій	155-157
15.12.2	Діяльність громадських рад	157
15.13	Екологічна освіта та інформування	157
15.14	Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля	157
15.14.1	Європейська та євроатлантична інтеграція	157
15.14.2	Залучення міжнародної технічної допомоги та координація діяльності програм /проектів зовнішньої допомоги	157
15.14.3	Двостороннє та багатостороннє співробітництво	157
Висновки		158-161

ВСТУПНЕ СЛОВО

Івано-Франківщина має високий інтегральний показник антропогенних навантажень на навколишнє середовище.

Зростання обсягів використання природних ресурсів, їх вичерпання та деградація обумовлюють необхідність розробки та реалізації стратегії і тактики невиснажливого природокористування і постійного контролю за змінами у ході природних та антропогенних процесів.

Альтернативних варіантів раціональному (невиснажливому) природокористуванню, основою якого є врахування законів розвитку природи та формування безпечних умов життєдіяльності людини, живих організмів, немає, тому необхідно виробити та здійснювати таку стратегію і тактику природокористування, яка б забезпечила інтегральне управління природними ресурсами, їх невиснажливе використання і охорону від вичерпання, забруднення, а також постійний контроль (моніторинг) за змінами природних і антропогенних процесів у природно-територіальних комплексах.

Саме на вирішення цих завдань спрямовувалась робота Івано-Франківської обласної державної адміністрації у 2020 році.

«Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Івано-Франківській області в 2020 році» - це щорічний випуск об'єктивної аналітичної інформації про екологічний стан регіону, яка є необхідною для вирішення екологічних проблем області.

Інформація, викладена у доповіді, надана управлінню екології та природних ресурсів Івано-Франківської обласної державної адміністрації територіальними органами Міністерств і відомств, структурними підрозділами облдержадміністрації, іншими державними та недержавними підприємствами, установами та організаціями.

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

1.1. Географічне розташування та кліматичні особливості території

Івано-Франківська область розміщена на заході України, недалеко від географічного центру Європи. Її територія лежить у середніх широтах, помірного кліматичного поясі. Межі Івано-Франківської області проходять дуже звивистою лінією, тому загальна довжина їх – близько 760 км. За конфігурацією територія Івано-Франківщини нагадує ромб, кожна із сторін якого межує з однією із сусідніх областей. На північному сході – з Тернопільською, а на південному сході по Білому Черемошу і власне по Черемошу – з Чернівецькою. З північного заходу межа прилягає до Львівської області. Південно-західна межа Івано-Франківської області проходить головним Карпатським вододілом, що розділяє басейн Тиси з басейнами Дністра і Прута, де область межує із Закарпаттям, а також по хребту Чивчин – із Румунією, протяжність державного кордону з якою становить 45 км.

Площа Івано-Франківської області становить 13,9 тис. км², або 2,3% території всієї України. За цим показником серед областей країни вона займає 21 місце (рис.1.1.1.).

Рис.1.1.1. Адміністративно-територіальний поділ

Клімат має перехідний характер – від теплого вологого західно-європейського до континентального східно-європейського з характерною вертикальною біокліматичною поясністю.

Область розміщується в трьох різних за своєю природою ландшафтних зонах. Найнижча зона простягається з півночі до південного-сходу. Північну частину займає Придністровське Поділля, або Лівобережне Придністров'я і є частиною природної області Поділля. Південно-східна частина займає Придністровське Покуття. Абсолютні висоти Покуття в середньому коливаються у межах 300-320 м. Гряди і понижені рівнини, які розділяють їх, простягаються паралельно до долин Дністра і Прута. Рівнинна територія області – це західний край лісостепової зони Руської рівнини, тут панують лісостепові ландшафти.

Середня зона Прикарпаття – це передгірна височина, яка має загальний нахил на північний схід від Карпат до долини Дністра і Прута. Абсолютні висоти в долинах рік досягають 300-320 м, на межиріччях 350-500 м, а в передгір'ях 550-650 м. Територію Прикарпаття (в межах області) можна поділити на два різних передгірних райони, які відрізняються один від одного цілим рядом ознак: Івано-Франківське Прикарпаття та Покутське Прикарпаття. Івано-Франківське Прикарпаття – це розчленована височина, яка розташована між північними скибовими хребтами Горган і охоплює басейни Бистриць Надвірнянської та Солотвинської, Лукви, Лімниці, Сівки і

частково Свічі. Покутське Прикарпаття розташоване на південному сході області між долиною Прута на півночі і північному заході та північним схилом Покутських Карпат на півдні. На південному сході границя проходить по широкій долині нижньої течії Черемошу.

Найвища зона – північно-східні схили Українських Карпат, які поділяються на три фізико-географічні області: Покутські Карпати, Горгани та Гуцульські Карпати (Гринявські гори). Покутські Карпати – це південно-східне продовження Бориславсько-Покутської підзони внутрішньої зони Прикарпаття у межах Івано-Франківської області. Вони простягаються від верхів'я р. Лючка до долини річки Черемош. Покутські гори мають невеликі абсолютні висоти (700-800 м) і складені з декількох паралельно простягнених у південно-східному напрямку хребтів. Горгани – одна з найбільших гірських областей Скибової зони Українських Карпат. Вони повністю розташовані у межах Івано-Франківської області, між долиною р. Мізуньки на північному заході і долиною р. Черемош на південному сході. Гуцульські Карпати складаються з Чорногори, Гринявських і Чивчинських гір.

Кліматичні умови області відрізняються значною різноманітністю, що обумовлено не тільки складністю її рельєфу (гори, рівнини, річкові долини, пересічені ярами і балками, підвищеності), але і наявністю тут великих лісових масивів.

Важливим кліматоутворюючим фактором на території області є рельєф. Гори впливають на температурний режим, на збільшення опадів, вологості, хмарності тощо.

Ліс, який займає близько третини території області також значно впливає на характер клімату. Він пом'якшує температурний режим, підвищує вологість повітря, ґрунту, уповільнює танення снігу, зменшує швидкість вітру.

Значний вплив на формування клімату має атмосферна циркуляція. У більшості днів на території області з помірних і північних широт Атлантичного океану надходить морське полярне і континентально-полярне повітря. Зимой морське полярне повітря має вищу температуру, тому його насування обумовлює в області потепління, відлигу, хмарну погоду, тумани. Літом морське полярне повітря холодніше. Його вторгнення приносить похолодання, дощі, грози. Континентальне полярне повітря приносить літом жарку погоду, зимою – безхмарну, морозну.

В цілому область відноситься до типового континентального клімату, який пом'якшують вологі повітряні маси Атлантичного океану і Карпат.

На території області річні суми опадів залежно від висоти місця коливаються в межах 609,9-1707,2 мм і навіть більше. Для річного ходу опадів характерна значна перевага їх кількості за теплий період порівняно з холодним. За теплий період (VI-X місяці) в районах Передкарпаття випадає близько 75-77% опадів від річної норми. Більша територія області відноситься до зони стійкого зволоження, а гірські райони - до зони надмірного зволоження.

В 2020 році середня річна температура повітря по області склала +9,7⁰С, у високогір'ї +4,8⁰С. На схилах Карпат сніг лежить понад 5 місяців на рік.

Тривалість залягання стійкого снігового покриву складає 100-110 днів. Річна кількість опадів коливається від 963 мм на рівнині до 2093 мм у високогір'ї.

1.2. Соціальний та економічний розвиток області

Промисловість

Область входить в число найбільш промислово розвинених областей західного регіону країни.

Підприємствами області у 2020 році реалізовано промислової продукції на 61,4 млрд. гривень.

Найбільша частка в обсязі реалізованої промислової продукції за 2020 рік належить переробній промисловості, яка склала 60,9%.

Сільське господарство

Індекс сільськогосподарської продукції порівняно з 2019 роком становив 103,2%, в т.ч. у сільськогосподарських підприємствах – 110,5%, у господарствах населення – 98,5%. Індекс продукції рослинництва всіма категоріями господарств становив 105,5%, тваринництва – 100,0% (попередні дані).

Будівельна діяльність

У 2020 році підприємствами області виконано будівельних робіт на суму 3843 млн. грн. Індекс будівельної продукції у 2020 році порівняно з 2019 роком становив 98,3 % у тому числі будівництво будівель – 94,4 % та інженерних споруд – 102,1%.

Транспорт

У 2020 році в області перевезено 17,7 млн. т вантажів, з них автомобільним транспортом – 9,1 млн. т.

Послугами автомобільного (включаючи автоперевезення транспортом фізичних осіб-підприємців), залізничного та тролейбусного транспорту скористались 47,5 млн. пасажирів.

Зовнішньоекономічна діяльність

У 2020 році експорт товарів становив 757,6 млн. дол. США, імпорту – 639,3¹ млн. дол. США. Позитивне сальдо склало 118,3 млн. дол. США.

¹з урахуванням поставок до області газу нафтового та інших вуглеводнів у газоподібному стані.

Внутрішня торгівля

Роздрібний товарооборот підприємств роздрібною торгівлі (юридичних осіб), у 2020 році склав 17031,8 млн. гривень.

Населення

Чисельність наявного населення в області станом на 01.01.2021 року становила 1361,1 тис. осіб.

2. АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ

2.1. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря

У 2020 році викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення порівняно з 2019 році зменшились на 31,5% та становили 140,4 тис. т. Від стаціонарних джерел забруднення у повітряний басейн надійшло 10,2 млн. т. діоксиду вуглецю (на 20,9% менше порівняно з

2019) – основного парникового газу, який впливає на зміну клімату.

Основними забруднювачами повітря залишаються підприємства з виробництва та розподілення електроенергії, від стаціонарних джерел, забруднення яких в атмосферне повітря надійшло 86,9% загальнообласних обсягів викидів.

Зокрема, найбільшим забруднювачем атмосферного повітря залишається ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК Західенерго» на яку припадає 78,3% викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від загального обсягу викидів по області. Викиди в атмосферне повітря у 2020 році від виробничої діяльності підприємства ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК Західенерго» зменшились на 35,2% в порівнянні з 2019 роком і становили 110,0 тис. тонн.

2.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря

Таблиця 2.1.1.1.

Динаміка викидів в атмосферне повітря
по Івано-Франківській області, тис. т*

Роки	Викиди в атмосферне повітря			Щільність викидів у розрахунку на 1 кв. км,т	Обсяги викидів розрахунку на 1 особу, кг	Обсяг викидів на одиницю ВРП
	Всього	У тому числі				
		Стаціонарними джерелами	Пересувними джерелами			
2016	196,7	196,7	-	14,1	142,4	-
2017	198,3	198,3	-	14,2	143,8	-
2018	221,4	221,4	-	15,9	161,0	-
2019	205,02	205,02	-	14,7	149,6	-
2020	178,1	140,4	37,7	-	-	-

* За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області

2.1.2. Динаміка викидів найпоширеніших забруднюючих речовин в атмосферне повітря в області

За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області у структурі викидів забруднюючих речовин в 2020 році переважали речовини у вигляді твердих суспендованих частинок – 16,8 тис. т., сполуки азоту – 12,2 тис. т., діоксид та інші сполуки сірки – 95,7 тис. т., метан – 7,7 тис. т., неметанові леткі органічні сполуки – 4,7 тис. т., оксид вуглецю – 3,0 тис. т. (таблиці: 2.1.2.1., 2.1.2.2.).

Таблиця 2.1.2.1.

Викиди окремих забруднюючих речовин і діоксиду вуглецю
в атмосферне повітря від стаціонарних джерел викидів у 2020 році*

	Обсяги викидів, тонн		
	Усього	Стаціонарними джерелами	У % до 2019 року
1	2	3	4
Викиди забруднюючих речовин усього, т	140433,5	140433,5	68,5
у тому числі			
речовини у вигляді твердих суспендованих частинок	16818,4	16818,4	47,7
сполуки азоту	12276,8	12276,8	75,5

1	2	3	4
з них			
оксиди азоту ¹	11203,0	11203,0	73,9
оксид азоту	731,1	731,1	97,3
діоксид та інші сполуки сірки	95707,1	95707,1	70,3
з них			
діоксид сірки	95639,7	95639,7	70,3
метан	7728,2	7728,2	95,6
неметанові леткі органічні сполуки	4705,1	4705,1	92,9
оксид вуглецю	3053,9	3053,9	74,7
аміак	339,2	339,2	100,3
метали та їх сполуки	27,6	27,6	54,7
стійкі органічні забруднювачі	5,5	5,5	107,0
Крім того, діоксид вуглецю, млн. т	10,2	10,2	79,1

¹ У перерахунку на NO₂

* За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області

Таблиця 2.1.2.2.

**Викиди окремих забруднюючих речовин в атмосферне повітря
стаціонарними джерелами забруднення
за містами та районами у 2020 році***

	Обсяги викидів забруднюючих речовин усього	У тому числі						Крім того, викиди діоксиду вуглецю (тис. т)
		Діоксиду та інших сполук сірки	Сполуки азоту	Метану	Оксиду вуглецю	Речовин у вигляді суспендованих твердих частинок	Неметанових летких органічних сполук	
Область	140433,5	95707,1	12276,8	7728,2	3053,9	16818,4	4705,1	10207,1
м. Івано-Франківськ	370,1	1,3	78,7	79,3	136,8	16,5	53,3	87,8
м. Болехів	191,2	0,2	4,3	68,3	13,3	2,0	103,2	1,5
м. Бурштин	109990,4	86711,7	8035,4	73,9	814,1	13223,1	1113,3	6325,8
м. Калуш	12712,8	8658,9	788,8	836,2	239,2	1478,1	703,6	885,4
м. Коломия	160,1	4,0	21,0	0,1	89,0	30,1	15,9	5,0
м. Яремче	82,5	22,3	5,9	0,6	16,5	37,2	-	2,5
Райони								
Богородчанський	1685,2	5,7	211,8	1279,1	151,5	6,8	29,6	43,4
Верховинський	5,7	2,2	0,5	-	3,0	0,0	-	-
Галицький	1552,8	44,1	80,1	542,1	70,8	745,0	31,7	24,3
Городенківський	213,7	6,2	28,7	2,1	23,4	143,6	3,8	8,7
Долинський	4303,8	14,5	595,5	1758,8	542,2	34,0	1350,7	134,6
Калуський	957,2	27,4	82,7	496,9	13,6	268,5	18,8	15,2
Коломийський	133,1	20,1	31,1	35,8	9,7	27,8	8,6	1,1
Косівський	129,3	0,4	39,4	35,3	26,1	3,8	24,2	5,5
Надвірнянський	3735,0	3,7	592,6	2002,1	267,6	64,5	803,0	64,0
Рогатинський	823,9	2,8	327,5	179,5	241,2	70,9	1,8	40,9
Рожнятівський	1055,0	6,5	170,9	316,2	237,7	97,6	225,5	37,2
Снятинський	42,8	0,2	17,5	0,0	9,9	0,2	15,0	1,3
Тисменицький	2268,9	174,2	1162,1	21,0	137,8	564,4	202,6	2522,6
Тлумацький	20,0	0,7	2,3	0,9	10,5	4,3	0,5	0,3

* За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області

2.1.3. Основні забруднювачі атмосферного повітря (за видами економічної діяльності)

Основними забруднювачами повітря за видами економічної діяльності продовжують залишатися підприємства з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, на які припадає 86,9% загальнообласних викидів, частка добувної промисловості і розроблення кар'єрів складає 3,2%; переробної промисловості – 4,8%; транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності – 2,2%; сільського, лісового та рибного господарства – 1,8%; решти галузі економіки - менше 1% (таблиця 2.1.3.1.).

Таблиця 2.1.3.1.

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря за видами економічної діяльності*

№ з/п	Види економічної діяльності	Обсяги викидів по регіону	
		тис. т	відсотків до загального підсумку
1	Усі види економічної діяльності, у тому числі:	140,4	100
1.1	Сільське, лісове та рибне господарства	2,6	1,8
1.2	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	4,5	3,2
1.3	Переробна промисловість	6,8	4,8
1.4	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	122,0	86,9
1.5	Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	3,1	2,2
1.6	Інші види економічної діяльності	1,4	1,1

* За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області

2.2. Транскордонне забруднення атмосферного повітря

В значній мірі на стан атмосферного повітря впливають транскордонні перенесення шкідливих речовин з країн центральної Європи, однак, відсутність мереж постів контролю не дає можливості реально оцінити величину впливу транскордонних забруднень на загальний стан атмосферного повітря області.

2.3. Якість атмосферного повітря в населених пунктах області

Спостереження за рівнем забруднення атмосферного повітря проводять спеціалісти ДУ «Івано-Франківський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України» (таблиця 2.3.1., таблиця 2.3.2.).

Таблиця 2.3.1.

**Кількість досліджень забруднюючих речовин
у атмосферному повітрі міст та районів Івано-Франківської області
за 2020 рік***

№ з/п	Забруднюючі речовини	Кількість досліджень	З них, що перевищують ГДК	Питома вага досліджень з перевищеннями ГДК, %	
				Вище 1 ГДК	Вище 5 ГДК
1	Пил	2328	68	2,92	-
2	Діоксид сірки	1221	12	0,98	-
3	Сірководень	490	-	-	-
4	Оксид вуглецю	2061	12	0,58	-
5	Діоксид азоту	2482	65	2,62	-
6	Аміак	800	5	0,62	-
7	Фенол і його сполуки	94	-	-	-
8	Формальдегід	863	14	1,62	-
9	Метилмеркаптан	-	-	-	-
10	Хром	15	-	-	-
11	Сажа	20	-	-	-
12	Бензол	32	-	-	-
13	Ксилол	25	-	-	-
14	Толуол	9	-	-	-
15	Хлор	20			
16	Сірчана кислота	12			
17	Інші	226	-	-	-
	Всього	10698	176	1,65	-

* За даними ДУ «Івано-Франківський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України»

Таблиця 2.3.2.

**Найбільші середні і максимальні концентрації забруднюючих речовин
(в кратності ГДК) в атмосферному повітрі міст***

Таблиця 4

Назва забруднюючої речовини	Місто	Середньорічний вміст, мг/м ³	Середньодобові ГДК, мг/м ³	Максимальні разові ГДК, мг/м ³	Максимальний вміст, мг/м ³
Пил	м. Івано- Франківськ	0,14	0,15	0,5	0,40
Діоксид сірки		0,011	0,05	0,5	0,053
Оксид вуглецю		1,52	3	5	3
Діоксид азоту		0,050	0,04	0,2	0,18
Оксид азоту		0,033	0,06	0,6	0,11

* За даними Івано-Франківського обласного центру з гідрометеорології

2.4. Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря

Радіаційний фон на території Івано-Франківської області у 2020 році вимірювався Івано-Франківським обласним центром гідрометеорології на п'яти метеостанціях: Івано-Франківськ, Долина, Коломия, Яремче та Пожижевська.

Загальні показники радіоактивного забруднення атмосферного повітря на території області за 2020 рік не перевищують рівень природного гама-фону, в порівнянні з попереднім роком ці величини суттєво не змінилися.

2.5. Використання озоноруйнуючих речовин

07.12.2019 року набув чинності Закон України «Про озоноруйнівні речовини та фторовані парникові гази».

Закон регулює правовідносини щодо виробництва, імпорту, експорту, зберігання, використання, розміщення на ринку та поводження з озоноруйнівними речовинами, фторованими парниковими газами, товарами та обладнанням, які їх містять або використовують, що впливає на озоновий шар та на рівень глобального потепління.

Відносини, що виникають у сфері озоноруйнівних речовин та фторованих парникових газів, регулюються Віденською конвенцією про охорону озонового шару, Монреальським протоколом про речовини, що руйнують озоновий шар, законами України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про відходи», «Про охорону атмосферного повітря», цим Законом, іншими актами законодавства, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Державне управління у сфері регулювання контрольованих речовин здійснюється Кабінетом Міністрів України, а також, серед інших, центральними органами виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізацію державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища та екологічної безпеки.

Закон передбачає створення Єдиного державного реєстру операторів контрольованих речовин.

Проводити операції з контрольованими речовинами мають право лише фізичні особи – підприємці або юридичні особи, які набули статусу оператора контрольованих речовин через внесення до реєстру.

2.6. Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття

За інформацією науковців Івано-Франківського національного медичного університету забруднення навколишнього середовища і середовища проживання в цілому є істотним чинником ризику для здоров'я населення. Перебуваючи в забрудненому навколишньому середовищі навіть на рівнях, що не викликають виражених токсичних ефектів, ксенобіотики спричиняють хронічний вплив, що призводить до дезадаптації організму в першу чергу у людей з підвищеною чутливістю. Дія забруднюючих речовин на імунну систему організму людини призводить до напруження імунорегуляторних механізмів, розвитку вторинного імунodefіциту, зниження антиінфекційного імунітету.

З точки зору екологічної небезпеки для людини інтерес представляють метали, які є продуктом його діяльності, і ті кількості, які надходять в навколишнє середовище. За рахунок надходження в організм великих кількостей мікроелементів протягом короткого часу може розвинути гостре отруєння, а за хронічного впливу малих доз протягом тривалого часу симптоми можуть проявитися через кілька десятиліть, зокрема канцерогенна дія арсену, хрому, нікелю.

Вивчаючи реакції різних систем людського організму на екзогенне надходження металів, слід чітко уявляти, що ті чи інші виявлені зміни параметрів функціонування систем людського організму є реакцією адаптації організму до впливу чинника з включенням компенсаторних реакцій. Адаптація організму до дії токсичних чинників зовнішнього середовища, якими є метали, в дозах, що перевищують фізіологічні потреби організму, вимагає напруження компенсаторно-захисних механізмів і активного включення систем реагування і координації, котрі повертають організм до рівноваги. Такими системами є – центральна нервова система, імунна, кровообігу, дихання, кровотворення. У разі впливу металів на організм значно активується видільна система, про що свідчать підвищені концентрації металу в продуктах виділення.

Нервова система завжди реагує на токсичне ураження організму. За впливу будь-якої отрути, в тому числі токсичних металів, зазнають впливу: серцево-судинна, видільна, травна, ендокринна, імунна, кровотворна системи. Але за всієї поліморфності картини токсичного впливу на організм для кожного металу характерним є найбільше ураження однієї з систем. Так, до нейротропних металів відносять ртуть, свинець, манган, арсен, талій, селен, кадмій.

Слід зазначити, що найбільш важкі ураження нервової системи спостерігаються за дії отрут, що проникають через гематоенцефалічний бар'єр, безпосередньо порушуючи метаболізм мозку; це відноситься до металоорганічних сполук.

Хронічний ефект може бути результатом постійного забруднення навколишнього середовища важкими металами. Хронічне ураження нервової системи спостерігається за дії металів, що володіють підвищеною кумулятивною здатністю. Це ртуть, свинець, манган, кадмій, селен, арсен, талій.

Практично всі екосистеми Землі різко трансформуються через людську діяльність і продовжують перетворюватися з метою сільськогосподарської та інших видів експлуатації. Сучасна втрата біорізноманіття та відповідні зміни у навколишньому середовищі зараз відбуваються швидше, ніж будь-коли раніше в людській історії, і немає ніяких ознак сповільнення цього процесу. Багато популяцій тварин і рослин скоротилися в чисельності, географічному поширенні.

Вплив людської діяльності викликає радикальні зміни у навколишньому середовищі. Багато з цих змін відбуваються занадто швидко, щоб види могли пристосуватися до них. І саме це призводить до зменшення кількості видів рослин та тварин, що прогресує.

Тварини так само, як і людина, підпадають під вплив забруднення повітряного басейну. Забруднювачі атмосфери взаємодіють з природними елементами біосфери і природними процесами. У підсумку йде перенесення забруднюючих речовин з повітря через рослини і воду в організм тварин.

Розвиток рослинності на Землі багато в чому обумовлено чистотою повітряного середовища. Токсичні речовини впливають на анатомічну будову і функції рослин. Такі порушення можуть супроводжуватися візуальними

змінами. Спостерігається некроз, побуріння або скручування, зменшення розмірів, часткове або повне опадання хвої та листя. В цілому картина пошкодження досить різноманітна і неспецифічна. Видимими симптомами пошкодження, тобто зовнішніми ознаками захворювань рослин, є, перш за все, забруднення від сажі, летючої золи, цементного пилу, оксидів заліза та ін. В умовах міського середовища має місце інтегральний ефект впливу на рослини різних забруднювачів і токсичних речовин. Найбільш чутливі рослини до впливу сірчистого газу (SO_2), сполук фтору (HF , SiF_4), сполук хлору (HCl). Токсичні речовини порушують структуру листя і погіршують обмін речовин. Забруднення повітря призводить до уповільнення зростання, зниження якості лісових насаджень, захворювань і загибелі рослинності.

2.7. Заходи, спрямовані на покращення якості атмосферного повітря

Незадовільний стан атмосферного повітря деяких населених пунктів обумовлений недотриманням підприємствами технологічного режиму експлуатації пилогазоочисного устаткування, у тому числі внаслідок обмеження енергопостачання, яке не здатне працювати в межах екологічних і санітарних норм, невиконанням у встановлені терміни заходів щодо зниження обсягів викидів до нормативного рівня, низькими темпами впровадження сучасних технологій очищення викидів, відсутністю ефективного очищення викидів підприємств від газоподібних домішок, відсутністю нормативних санітарно-захисних зон між промисловими та житловими районами.

Впровадження нової системи регулювання викидів забруднюючих речовин від стаціонарних та пересувних джерел забруднення, видача дозволів на викиди, встановлення нормативів гранично допустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел, встановлення жорстких технологічних нормативів та нормативів якості атмосферного повітря передбачає не тільки попередження забруднення атмосфери, але і боротьбу з ним.

Протягом 2020 року основними підприємствами забруднювачами за рахунок власних коштів проведено заходів на суму 12,7 млн. грн., які спрямовані на покращення якості атмосферного повітря.

3. ЗМІНИ КЛІМАТУ

3.1. Тенденції змін клімату

Головними причинами кліматичних змін є великий викид парникових газів, а також порушення енергетичного балансу біосфери та її складників. У зв'язку з цим, природні екосистеми не можуть самі стабілізувати ситуацію, внаслідок чого виникає дисбаланс.

За останні 20 років наслідки зміни клімату в Україні стають все відчутнішими. Відтак, за цей період середньорічна температура зросла на $0,8^{\circ}\text{C}$, а середня температура січня та лютого - на $1-2^{\circ}\text{C}$, що призвело до змін у ритмі сезонних явищ: смерчів, весняних паводків, посухи, тощо. Такі темпи глобального потепління у майбутньому можуть спричинити серйозні кліматичні зміни і різні екосистеми опиняться під загрозою зникнення.

Шкідливі гази утворюються за рахунок будь-якої діяльності людини:

робота ТЕС, пересування на автомобілях, різного роду промисловість. Відповідно, через це виникають й інші проблеми, серед яких – поганий розвиток сільського господарства. Через зміни клімату ця галузь страждає чи не найбільше, адже паводки спричиняють затоплення рослин, відповідно, згодом вони просто перегнивають. А посуха навпаки висушує посіви, і, таким чином, родючість ґрунту значно зменшується. Виникає велика небезпека для країни, адже агропромисловість приносить державі чималий прибуток. Вплив діяльності людини на погодні умови сильно відчутний, проте чи впливає це на клімат – залишається питанням.

Згідно висновків НАНУ, УААН та Держкомгідромету України, збільшення діоксиду вуглецю у повітрі може викликати:

- зростання загрози катастрофічних повеней у Карпатах, перетворення степів південного регіону на пустелі, затоплення прибережних частин та гостру нестачу питної води в центральних та східних регіонах України;
- підвищення середньої температури в усі сезони року;
- підвищення рівня Чорного і Азовського морів, активізацію явищ підтоплення територій, абразії берегів, морів і водосховищ;
- збільшення кількості атмосферних опадів на 20%;
- зниження продуктивності лісу на всій території України, зокрема внаслідок поширення епіфітотій та шкідників.

Також можлива загроза міграції населення з країн південно-східних регіонів, де буде спостерігатися значне погіршення умов проживання внаслідок стрімкої зміни природно-кліматичних умов та загроза поширення інфекційних захворювань.

3.2. Національна система оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів

Для прогнозування викидів парникових газів необхідно розробити спеціальну методику на рівні центральних органів виконавчої влади.

Постановою Кабінету Міністрів України від 21.04.2006 року № 554 затверджено «Порядок функціонування національної системи оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом про речовини, що руйнують озоновий шар» (далі – національна система). Національна система оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів – це система організаційно-технічних заходів щодо спостереження, збирання, оброблення, передачі і збереження інформації, необхідної для оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів. Національна система охоплює всі види діяльності, які призводять (можуть призвести) до антропогенних викидів парникових газів в атмосферне повітря із джерел (підприємства, цехи, агрегати, установки, транспортні засоби тощо), а також ті, що пов'язані з абсорбцією парникових газів.

З 1 січня 2021 р. вводиться в дію Закон України «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів» (далі – Закон про МЗВ). Таким чином, з цієї дати учасники системи МЗВ повинні виконувати вимоги законодавства у цій сфері, а саме:

1) оператори повинні зареєструватися у Єдиному реєстрі з МЗВ на виконання вимог та дотримуючись критеріїв для включення установок в систему МЗВ, встановлених у Переліку видів діяльності, викиди парникових газів в результаті провадження яких підлягають моніторингу, звітності та верифікації, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 23.09.2020 № 880 (далі – Перелік видів діяльності).

2) оператори повинні здійснювати моніторинг та звітність відповідно до вимог, визначених Порядком здійснення моніторингу та звітності щодо викидів парникових газів, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23.09.2020 № 960 (далі – ПМЗ).

3) верифікатори повинні здійснювати верифікацію відповідно до процедур та вимог до проведення верифікації звіту оператора, встановлених у Порядку верифікації звіту оператора про викиди парникових газів, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 23.09.2020 № 959.

3.3. Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптація до зміни клімату

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 07.12.2016 року № 932-р Уряд схвалив Концепцію реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року. Документом, зокрема, передбачається визначення підстав для розроблення проектів законів та інших нормативно-правових актів для різних складових державної політики у сфері зміни клімату. Також акт визначає основні напрямки реалізації Концепції. А саме, зміцнення інституційної спроможності щодо формування і забезпечення реалізації державної політики у цій сфері, запобігання зміні клімату через скорочення антропогенних викидів і збільшення абсорбції парникових газів та забезпечення поступового переходу до низьковуглецевого розвитку держави, адаптація до зміни клімату. Це – перший національний стратегічний документ у сфері боротьби зі зміною клімату. Він враховує основні положення Паризької угоди, де Україна є повноправною стороною.

З метою реалізації Концепції розпорядженням Кабінету Міністрів України від 06.12.2017 року № 878-р затверджено План заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року. Планом передбачено здійснити ряд конкретних заходів щодо формування, забезпечення і реалізації державної політики в сфері зміни клімату та поступового переходу до низьковуглецевого розвитку держави, належного врегулювання діяльності із запобігання зміні клімату через скорочення антропогенних викидів та збільшення абсорбції поглиначами парникових газів, діяльності з адаптації до зміни клімату. Зазначені заходи охоплюватимуть практично усі сектори економіки, включаючи енергетику, промисловість, агропромисловий комплекс, транспорт, водне, лісове і житлово-комунальне господарства, а також охорону здоров'я і життєдіяльність населення, збереження та відтворення природних екосистем.

Кабінет Міністрів України ухвалив постанову від 24.01.2020 № 33 «Про утворення міжвідомчої робочої групи з питань координації подолання наслідків зміни клімату в рамках ініціативи Європейської Комісії

«Європейський зелений курс», а також положення про таку робочу групу та її склад. У липні 2020 р. Україна на політичному рівні підтримала European Green Deal (EGD), що передбачає досягнення ЄС кліматичної нейтральності до 2050 р.

Основними завданнями міжвідомчої робочої групи є:

- сприяння забезпеченню та координації дій органів виконавчої влади з питань подолання наслідків зміни клімату;
- сприяння забезпеченню виконання завдань щодо посилення інституційної взаємодії між Україною та Європейською Комісією з метою впровадження зазначеної ініціативи;
- сприяння підготовці національного інтегрованого плану з енергетики та зміни клімату на 2021-2030 роки;
- забезпечення взаємодії та координації діяльності міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади для забезпечення поступового переходу до низьковуглецевого розвитку держави за умови економічної, енергетичної та екологічної безпеки і підвищення добробуту громадян;
- підготовка пропозицій та рекомендацій щодо механізмів, оптимальних шляхів розв'язання проблем та сприяння реалізації державної політики за такими напрямками:
 - зменшення викидів парникових газів;
 - розвиток сфери використання відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива;
 - розвиток транспортної інфраструктури щодо використання низьковуглецевих видів моторного палива, електричних, водневих автомобілів громадського та спеціального електротранспорту, створення мультимодальних транспортних сполучень та автоматизації руху, смарт-мобільності;
 - зменшення обсягів виробництва та споживання енергоємних продуктів;
 - збереження об'єктів рослинного та тваринного світу, їх угруповань та комплексів, екосистем та складових елементів екомережі;
 - запобігання та скорочення промислового забруднення;
 - залучення “зелених” інвестицій та розроблення інвестиційних планів, спрямованих на їх реалізацію;
 - сприяння виробництву товарів та продукції багаторазового використання, створення інноваційної екосистеми;
 - застосування цифрових технологій, зокрема використання штучного інтелекту, хмарних технологій, Інтернету речей, стандартів зв'язку, мобільних мереж, та визначення їх впливу на довкілля з метою сприяння переходу до низьковуглецевого розвитку держави та зменшення ресурсоемності;
 - запровадження екологічних стандартів будівництва та модернізації житлового та нежитлового фонду з огляду на енерго- та ресурсоефективність;
 - сприяння підвищенню ресурсоефективності промисловості та переходу до низьковуглецевого циркулярного виробництва;
 - запровадження політики запобігання недоброчесному екологічному

маркуванню продукції, створення ринку вторинної сировини та побічних продуктів;

- удосконалення нормативно-правового регулювання з питань скорочення викидів вуглецю, зменшення ризику енергетичної бідності, а також інших питань, які виникають у сфері зміни клімату;

- підвищення ефективності діяльності центральних органів виконавчої влади у сфері подолання наслідків зміни клімату;

- розроблення наукової концепції, спрямованої на подолання наслідків змін клімату.

4. ВОДНІ РУСУРСИ

4.1. Водні ресурси та їх використання

Гідрографічна мережа області представлена притоками району басейну річки Дністер та суббасейну річки Прут. Сітка правих та лівих приток р. Дністер, в зв'язку з особливостями рельєфу і клімату розвинена нерівномірно. Найбільш розвинена сітка правих приток, які формуються в Карпатах. До них належать ріки: Свіча, Лімниця, Луква, Сівка, Бистриця. Ці річки мають досить розвинену систему, особливо в гірській частині.

На Карпатські притоки припадає близько 70% водозбірної площі Дністра. На Покутській височині правобережжя Дністра має дуже слабо розвинену річкову систему. Річки тут трапляються рідко, невеликі, маловодні. Довжина найбільших з них р. Тлумачик, р. Хотимирка, р. Лимець не перевищує 20-30 км. В лівобережній частині в межах області Дністер збирає води з Опільської височини (р. Гнила Липа, р. Свірж), які теж утворюють слабо розвинені системи.

Річкова мережа суббасейну р. Прут в своїй верхній частині збирає води з найвищої частини області – Гуцульських Карпат. Як і район басейну річки Дністер, суббасейн річки Прут має різку асиметричну будову, основна водозбірна площа – на правобережжі, там же – найбільші його притоки – Прутець Яблунецький, Прутець Чимигівський, Ослава, Лючка, Пістинька, Рибниця, Черемош. Ліві притоки малочисельні і маловодні. Найбільші з них – Турка і Чернява.

Густота річкової мережі в межах області коливається від 0,3-0,5 км/км² у рівнинній частині і до 1,7-2,5 км/км² в Карпатах. Падіння річок на висотах 700-1300 м над рівнем моря досягає до 100 м/км, при виході з гір ця цифра знижується до 10-20 м/км. Долини річок в горах вузькі і глибокі, русла каменисті, порожисті, складені галькою та валунами. Швидкість течій річок 22 змінюється від 1,0-1,5 м/с під час межені, до 4,0-7,0 м/с під час паводків і повеней. Передгірські ріки відрізняються від гірських меншим падінням (1,0-8,0 м/км), менш глибокими і більш розробленими долинами з добре розробленою заплавою і руслом. Швидкість течії тут від 0,5-1,0 до 2,0-3,0 м/с. Живлення рік області мішане (дощове, ґрунтове, снігове), частка дощового складає – 35-50%, снігового – 20-30% та ґрунтового – 15-20%. Внутрішній розподіл стоку характеризується паводковим режимом протягом більшої частини року з коротким періодом осінньо-зимової межені (яка також часто порушується після випадання дощів і відлиг). У загальному розподіл стоку такий: весна – 10-22%, літо – 41-53%, осінь – 11-15% і зима – 16-18%. На

теплий період року припадає до 85% річного стоку.

4.1.1. Загальна характеристика Річки.

По території області протікає 8294 річки, загальною довжиною 15754 км, у тому числі: 4688 річок в районі басейну річки Дністер довжиною 9111 км і 3606 річок в суббасейні річки Прут довжиною 6643 км, з яких: 8100 – малі річки з площею водозбору менше 10 км² довжиною – 4494 км; 141 – річка з площею водозбору від 10 до 100 км² довжиною – 3760 км; 44 – річки з площею водозбору від 100 до 1000 км² довжиною – 5554 км; 5 – річок з площею водозбору від 1000,1 км² до 2000 км² довжиною – 1474 км; 3 – площею водозбору до 50000 км² загальною довжиною – 264 км, належать до середніх та одна річка Дністер довжиною 206 км із загальною площею водозбору понад 50000 км² належить до великої річки (таблиця 4.1.1.1, таблиця 4.1.1.2).

Загальна їх густота в середньому по області становить 0,2 - 0,4 км/км²; в окремих басейнах вона вища, наприклад, в басейнах Лімниці і Бистриці дорівнює 1,3 км/км², а басейнах Білого і Чорного Черемошів досягає 1,7 – 2,5 км/км².

Таблиця 4.1.1.1

Басейнова структура річкової мережі*

Гідрографічна характеристика	Басейн ріки (територія)		Область разом
	Прут	Дністер	
Малі річки			
Кількість, шт.	3604	4686	8290
Довжина, км	6396	8888	15284
у тому числі річки довжиною більше 10 км.			
Кількість, шт.	67	123	190
Довжина, км	1330	2634	3964
Середні річки			
Кількість, шт.	2	1	3
Довжина, км	247	17	264
Великі річки			
Кількість, шт.	-	1	1
Довжина, км	-	206	206
Разом			
Кількість, шт.	3606	4688	8294
Довжина, км	6643	9111	15754

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

Таблиця 4.1.1.2

Наявні річки в адміністративно-територіальному та басейновому розрізі*

Адміністративно-територіальний та басейновий розріз	великі		середні		малі		у т.ч. менше 10 км	
	кіль-кість	км	кіль-кість	км	кіль-кість	км	кіль-кість	км
Богородчанський р-н	-	-	-	-	428	813	409	529
Верховинський р-н	-	-	1	11	1505	2240	1488	1939
Галицький р-н	1	43	-	-	146	417	136	240
Городенківський р-н	1	55	-	-	148	441	138	292
Долинський р-н	-	-	-	-	1224	1927	1208	1545
Калуський р-н	1	11	-	-	195	684	185	347
Коломийський р-н	-	-	1	42	396	1260	368	825

Косівський р-н	-	-	1	40	759	1334	742	1017
Надвірнянський р-н	-	-	1	81	1713	2409	1679	1892
Рогатинський р-н	1	10	-	-	184	486	173	311
Рожнятівський р-н	-	-	-	-	1176	1848	1156	1473
Снятинський р-н	-	-	2	73	202	471	193	351
Тисменицький р-н	1	22	1	17	148	616	129	358
Тлумацький р-н	1	65	-	-	104	338	96	201
Разом у територіальному розрізі	1	206	3	264	8290	15284	8100	11320
Басейновий розріз в межах області								
РАЙОН БАСЕЙНУ РІЧКИ ДНІСТЕР	1	206	1	17	4686	9195	4563	6304
РАЙОН БАСЕЙНУ РІЧКИ ДУНАЙ, у т.ч.	-	-	2	247	3604	6089	3537	5016
Прут	-	-	2	247	3604	6089	3537	5016
Разом у басейновому розрізі у межах області	1	206	3	264	8290	15284	8100	11320

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

Озера.

На території області нараховується 147 природних водойм – озер, загальною площею водного дзеркала – 348,2 га, орієнтовним об'ємом – 8,1 млн. м³, які утворилися в старицях річок та в древньольдовикових формах рельєфу Чорногірського хребта Карпат, а також карстовими озерами незначного розміру в Городенківському районі (таблиця 4.1.1.3).

Таблиця 4.1.1.3

Наявність озер в адміністративно-територіальному та басейновому розрізі*

Адміністративно-територіальний та басейновий розріз	Всього		Передано в оренду органами місцевого самоврядування або місцевими органами виконавчої влади (станом на 01.01.2021)	
	кількість	площа га	кількість	площа га
1	2	3	4	5
Богородчанський р-н	16	3,08	-	-
Верховинський р-н	-	-	-	-
Галицький р-н	42	79,50	-	-
Городенківський р-н	28	23,59	-	-
Долинський р-н	3	28,0	-	-
Калуський р-н	14	26,7	-	-
Коломийський р-н	5	31,30	-	-
Косівський р-н	1	1,03	-	-
Надвірнянський р-н	-	-	-	-
Рогатинський р-н	1	4,0	-	-
Рожнятівський р-н	3	11,50	-	-
Снятинський р-н	2	5,50	-	-
Тисменицький р-н	32	134,03	-	-
Тлумацький р-н	-	-	-	-
Разом у територіальному розрізі	147	348,23	-	-
Басейновий розріз в межах області				
РАЙОН БАСЕЙНУ РІЧКИ ДНІСТЕР	139	310,43	-	-
РАЙОН БАСЕЙНУ РІЧКИ ДУНАЙ, у т.ч.	-	-	-	-
Прут	8	37,80	-	-
Разом у басейновому розрізі у межах області	147	348,23	-	-

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

Штучні водойми.

В області є три водосховища сезонного регулювання (Бурштинське, Чечвинське, Княгининське) загальною площею водного дзеркала при НПР 1631,2 га і повним об'ємом – 63,5 млн. м³. Бурштинське і Чечвинське водосховища служать для задоволення виробничих потреб у воді Бурштинської ТЕС і водокористувачів Калуського промислового вузла. Княгининське водосховище використовується для риборозведення (таблиця 4.1.1.4, таблиця 4.1.1.5).

Таблиця 4.1.1.4

Наявність водосховищ в адміністративно-територіальному та басейновому розрізі (без каскаду Дніпровських та Дністровського водосховищ)*

Адміністративно-територіальний та басейновий розріз	Всього			Об'єм млн.м ³		Передано в оренду органами місцевого самоврядування або місцевими органами виконавчої влади (станом на 01.01.2021)	
	кількість	площа тис. га	об'єм млн. м ³	повний	корисний	кількість	площа тис. га
1	2	3	4	5	6	7	8
Богородчанський р-н	-	-	-	-	-	-	-
Верховинський р-н	-	-	-	-	-	-	-
Галицький р-н	1	1,260	49,90	49,90	6,30	-	-
Городенківський р-н	-	-	-	-	-	-	-
Долинський р-н	-	-	-	-	-	-	-
Калуський р-н	-	-	-	-	-	-	-
Коломийський р-н	-	-	-	-	-	-	-
Косівський р-н	-	-	-	-	-	-	-
Надвірнянський р-н	-	-	-	-	-	-	-
Рогатинський р-н	1	0,143	1,49	1,49	1,49	-	-
Рожнятівський р-н	1	0,228	12,08	12,08	7,58	-	-
Снятинський р-н	-	-	-	-	-	-	-
Тисменицький р-н	-	-	-	-	-	-	-
Глунацький р-н	-	-	-	-	-	-	-
Разом у територіальному розрізі	3	1,631	63,47	63,47	15,37	-	-
Басейновий розріз в межах області							
РАЙОН БАСЕЙНУ РІЧКИ ДНІСТЕР	3	1,631	63,47	63,47	15,37	-	-
РАЙОН БАСЕЙНУ РІЧКИ ДУНАЙ, у т.ч.	-	-	-	-	-	-	-
Разом у басейновому розрізі у межах області	3	1,631	63,47	63,47	15,37	-	-

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

Таблиця 4.1.1.5

Адміністративно-територіальний та басейновий розріз	Ставки		
	Всього	Об'єм, млн. м ³	Передано в оренду органами місцевого самоврядування або місцевими органами виконавчої влади (станом на 01.01.2021)
Богородчанський р-н	41	0,348	33
Верховинський р-н	5	0,055	1
Галицький р-н	139	6,117	104
Городенківський р-н	133	5,264	64
Долинський р-н	70	4,173	16
Калуський р-н	106	3,601	7
Коломийський р-н	156	4,287	68
Косівський р-н	68	1,107	44
Надвірнянський р-н	57	1,372	10
Рогатинський р-н	104	2,9	52
Рожнятівський р-н	59	0,594	7
Снятинський р-н	82	2,46	56
Тисменицький р-н	220	9,036	34
Тлумацький р-н	124	3,374	53
Разом у територіальному розрізі	1364	44,688	549
РАЙОН БАСЕЙНУ РІЧКИ ДНІСТЕР	1027	36,711	316
РАЙОН БАСЕЙНУ РІЧКИ ДУНАЙ, у т.ч.	337	7,977	233
Разом у басейновому розрізі у межах області	1364	44,688	549

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

Згідно проведених інвентаризацій в області нараховується 1364 ставки загальною площею 5100,3 га і площею водного дзеркала 3607,811 га, в т.ч. 549 ставків загальною площею 2107,1 га і площею водного дзеркала 1458,4 га знаходяться в оренді юридичних і фізичних осіб, які використовуються переважно для риборозведення. Кількість ставків, переданих в оренду щорічно уточнюється. Розташовуються ставки в басейнах малих рік і в регулюванні стоку значної ролі не відіграють.

Канали і водоводи.

Найбільш великі водоводи в області служать для подачі води в Івано-Франківськ з Надвірнянського водозабору на р. Бистриця Надвірнянська (потужність біля 50 тис м³/добу) і Солотвинського водозабору на р. Бистриця Солотвинська (потужність 40 тис. м³/добу). Протяжність водоводів відповідно 8 і 20 км. Каналом протяжністю 15,8 км подається технічна вода з Чечвинського водосховища водокористувачам Калуського промислового вузла. Дериваційні канали протяжністю 1-2 км є на Снятинській ГЕС та Золотолипівській ГЕС.

Землі водного фонду.

Івано-Франківська область займає площу 13,9 тис. км² (2,3% території України) і розміщена в межах басейнів р. Дністра (70% території області) і р. Прута (30%). Площі зайняті землями водного фонду становлять 109630,6667 га, у т.ч. під

водними об'єктами – 23677,9967 га (1,9% території області), в тому числі під річками та струмками – 14667,864 га; каналами, колекторами та канавами – 3403,189 га; озерами – 348,2326 га; водосховищами – 1631,200 га, ставками, пожежними і технічними водоймами – 3627,5111 га; болотами зайнято 2551,44 га; гідротехнічними спорудами – 711,22 га, під прибережними захисними смугами – 82701 га (таблиця 4.1.1.6, таблиця 4.1.1.7).

Таблиця 4.1.1.6

Землі водного фонду в адміністративних районах, га*

Райони, міста обласного підпорядкування	землі водного фонду, га	у тому числі								
		землі зайняті водними об'єктами, га						під гідро- технічними спорудами	під болотами	під прибережними захисними смугами
		Всього	у тому числі під							
річками та стру- мками	озерами		ставками, пожежни- ми і тех- нічними водоймами	Канала- ми, ко- ллектора- ми, ка- навами	водо- схови- щами					
Всього:	109630,6667	23677,9967	14667,864	348,2326	3627,5111	3403,189	1631,200	711,22	2551,44	82701
Богородчанський	5267,4761	779,2161	588,712	3,0795	43,9106	143,514	-	52,43	10,83	4425
Верховинський	11758,840	795,240	785,710	-	4,530	5,000	-	-	23,60	10940
Галицький	6966,719	3384,399	1133,761	79,500	570,400	340,738	1260,0	96,55	215,77	3270
Городенківський	5501,8983	1561,5983	1011,935	23,590	367,7033	158,370	-	15,86	319,44	3605
Долинський	10994,3302	957,9602	847,093	28,000	25,5832	57,284	-	2,79	518,58	9515
Калуський	5655,9281	1846,8281	1186,400	11,000	298,1461	351,282	-	97,80	56,30	3655
Коломийський	8456,0025	2413,5025	1471,083	31,300	383,9955	527,124	-	15,16	72,34	5955
Косівський	8228,3531	818,0731	701,833	1,0331	105,907	9,300	-	4,28	1,00	7405
Надвірнянський	14000,0051	1267,6151	1023,093	-	112,2611	132,261	-	34,99	42,40	12655
Рогатинський	4203,7136	1474,5236	530,250	4,000	290,7236	506,450	143,10	19,67	269,52	2440
Рожнятівський	11306,4262	1886,3262	1423,658	11,500	66,8042	156,264	228,10	40,35	654,75	8725
Снятинський	4829,6000	1459,85	865,517	5,500	247,270	341,563	-	76,36	58,39	3246
Тисменицький	6205,0080	2030,698	1041,242	66,700	547,700	375,056	-	121,64	147,67	3905
Тлумацький	4519,8719	1472,0419	1055,060	-	260,3819	156,600	-	16,36	71,47	2960
м.Болехів	699,3706	560,9306	212,993	-	297,8946	50,043	-	93,44	45,00	-
м.Івано-Франківськ	216,1970	183,787	71,117	67,330	0,8	44,540	-	23,54	8,87	-
м.Калуш	233,5170	204,577	164,077	15,700	-	24,800	-	-	28,94	-
м.Коломия	127,000	124,000	101,000	-	-	23,000	-	-	3,00	-
м.Яремче	460,4100	456,830	453,330	-	3,500	-	-	-	3,58	-

Примітка: Прибережні захисні смуги на території міських рад входять у територію районів: Болехівська в Долинський, Івано-Франківська в Тисменицький, Калуська в Калуський, Коломийська в Коломийський, Яремчанська в Надвірнянський.

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

Таблиця 4.1.1.7

Землі водного фонду в межах населених пунктів, га*

Адміністративне утворення, райони та міста обласного підпорядкування	Загальна площа земель населених пунктів	площа під водними об'єктами	у тому числі землі, зайняті:				
			річками та струмками	каналами, колекторами, канавами	озерами, прибережн. замкнутими водоймами	штучними водосховищами	Ставками
Богородчанський	20978,19	262,43	220,39	24,78	0,86	1,98	14,42
Верховинський	48820,00	430,57	421,11	5,00	-	-	4,46
Галицький	26106,40	685,04	286,60	127,86	50,51	-	220,07
Городенківський	22561,41	227,80	54,28	46,05	4,40	-	123,07
Долинський	19196,71	223,10	167,74	19,06	26,20	-	10,10
Калуський	21474,80	396,12	269,00	101,50	4,68	6,50	14,44
Коломийський	37479,46	537,35	333,80	123,05	-	-	80,50
Косівський	42553,09	539,49	453,23	10,22	-	2,45	73,59
Надвірнянський	31740,20	405,39	297,68	49,55	-	-	58,16
Рогатинський	22606,04	242,39	115,20	81,60	-	-	45,59
Рожнятівський	25815,45	490,13	409,09	70,60	0,12	-	10,32
Снятинський	20165,60	264,70	218,82	11,50	-	-	34,38
Тисменицький	30584,02	541,00	265,60	153,74	7,90	20,40	93,36
Тлумацький	24171,50	240,01	92,50	45,01	9,20	-	93,30
м. Болехів	5102,66	80,20	62,10	3,00	13,89	-	1,21
м. Івано-Франківськ	6826,42	191,74	62,30	28,00	6,50	-	94,94
м. Калуш	6453,50	207,49	164,08	24,80	15,7	-	2,91
м. Коломия	4072,00	163,34	101,00	23,00	-	-	39,34
м. Яремче	8536,00	137,39	137,39	-	-	-	-
По області:	<u>425244,44</u> 29552,08	<u>6265,68</u> 780,16	<u>4131,90</u> 526,87	<u>948,32</u> 78,80	<u>139,96</u> 36,09	<u>31,33</u> -	<u>1014,16</u> 138,40
в чисельнику – загальна площа в межах населених пунктів, у знаменнику – у т. ч. в межах міст							

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

4.1.2. Водозабезпеченість територій та регіонів

Поверхневі водні ресурси, що формуються в межах області в середній по водності рік складають 4544,4 млн. м³, в рік 75% забезпеченості – 3317,6 млн. м³ і в рік 95% забезпеченості – 2182,3 млн. м³. Сумарні водні запаси (з водами сусідніх областей) складають відповідно 9050,8 млн. м³, 6562,6 млн. м³, 4299,3 млн. м³ (таблиця 4.1.2.1).

Таблиця 4.1.2.1

Запаси поверхневих вод в межах області*

Назва басейнів	площа водозбору, км ²	стік в межах області, млн. м ³		
		середній річний,	75%,	95%,
Район басейну р. Дністер – всього	9031	2888,70	2109,76	1387,58
в т.ч. р. Свіча	1347	652,80	482,50	327,97
р. Лімниця	1530	715,87	529,80	359,51
р. Гнила Липа	829	117,63	93,38	69,38
р. Бистриця	2520	883,01	637,03	416,28
долина р. Дністер	2805	519,39	366,39	214,44
Суббасейн р. Прут – всього	4869	1655,64	1207,83	974,71
в т.ч. р. Черемош	1494	592,88	432,04	284,33
долина р. Прут	3375	1062,76	775,79	510,26
РАЗОМ:	13900	4544,34	3317,59	2182,29

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

За межами області*

Назва басейнів	площа водозбору, км ²	стік за межами області, млн. м ³		
		середній річний,	75%,	95%,
Район басейну р. Дністер – всього	15169	4068,14	2929,69	1911,08
в т.ч. р. Свіча	-	-	-	-
р. Лімниця	-	-	-	-
р. Гнила Липа	491	69,69	55,50	41,00
р. Бистриця	-	-	-	-
долина р. Дністер	14678	3998,45	2874,19	1870,08
Суббасейн р. Прут – всього	1066	438,35	315,36	205,93
в т.ч. р. Черемош	1066	438,35	315,36	205,93
долина р. Прут	-	-	-	-
РАЗОМ:	16235	4506,49	3245,95	2117,01

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

Сумарні запаси*

Назва басейнів	площа водозбору, км ²	середній річний	75%	95%
1	2	3	4	5
Район басейну р. Дністер – всього	24200	6956,84	5039,45	3298,66
у т.ч. р. Свіча	1347	652,80	482,50	327,97
р. Лімниця	1530	715,87	529,80	359,51
р. Гнила Липа	1320	187,32	149,48	110,38
р. Бистриця	2520	883,01	637,03	416,28

1	2	3	4	5
долина р. Дністер	17483	4517,84	3240,64	2084,52
Суббасейн р. Прут – всього	5935	2093,99	1523,19	1000,64
в т.ч. р. Черемош	2560	1031,23	747,40	490,38
долина р. Прут	3375	1062,76	775,79	510,26
РАЗОМ:	30135	9050,83	6562,64	4299,30

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

4.1.3. Водокористування та водовідведення

За даними звітності за формою № 2ТП-водгосп (річна) по області в 2020 році було забрано із поверхневих водних об'єктів і підземних джерел 80,03 млн.м³ свіжої води, що на 14,99 млн.м³ менше порівняно з 2019 роком.

Фактично по всіх галузях народного господарства обсяги забору свіжої води в 2020 року зменшилися в порівнянні з попереднім роком.

На зменшення обсягів забору свіжої води по промисловості (на 6,87 млн.м³) вплинуло, головним чином, зменшення використання води теплоелектростанціями, а саме ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК Західенерго»м. Бурштин АТ «ДТЕК Західенерго» (із 30,51 млн.м³ в 2019 році. до 21,96 млн.м³ в 2020 році) в зв'язку із зменшенням в 2020 році виробітку електроенергії.

На зменшення обсягів забору свіжої води підприємствами житлово-комунального господарства вплинуло, в основному, зменшення забору води КП «Водотеплосервіс» м. Калуш (із 6,56 млн.м³ в 2019 році до 4,325 млн.м³ в 2020 році).

Все ще значна кількість свіжої води, забраної із природних джерел була втрачена при її транспортуванні до водокористувачів в результаті фільтрації, протічок, аварій в системах подачі води від місця забору до місця використання. За 2020 рік по області обсяг втрат води при транспортуванні становив 12,003 млн.м³ або 15,0% від загального обсягу забраної води з водних об'єктів. За 2019 рік обсяг втрат води при транспортуванні становив 11,97 млн.м³ або 12,6% від загального обсягу забраної води з водних об'єктів. Найбільші втрати води при транспортуванні (8,45 млн. м³ або 71,25% від загальних втрат по області) допустили водокористувачі галузі житлово-комунального господарства.

За даними звітності про використання води за формою 2ТП-водгосп (річна) в 2020 році в області було використано 66,68 млн.м³ води, в т.ч. 4,1 млн.м³ з підземних джерел. В 2019 році було використано відповідно 81,51 млн.м³ і 4,851 млн.м³ води. На зміну обсягів використання води по області вплинуло зменшення в 2020 році в порівнянні з 2019 роком використання води підприємствами промисловості (на 8,72 млн.м³) та сільського господарства (на 5,18 млн.м³) (таблиця 4.1.3.1, таблиця 4.1.3.2).

Таблиця 4.1.3.1

**Показники використання води і водовідведення по адміністративних районах
в Івано-Франківській області 2020 році***

МЛН. М³															
Назва територіальної одиниці	Кількість звітуючих водокористувачів, одиниць	Забрано води		Використано води					Загальне водовідведення	Скинута в поверхневі водні об'єкти зворотних (стічних) вод				Скинута транзитної води	Оборотне, повторне та послідовне використання води
		із поверхневих джерел	у т. ч із підземних водних об'єктів	Всього	у тому числі на потреби					всього	забруднених	Норм. чистих без очистки	Норм. очищених на очисних спорудах		
					питні і санітарно-гігієнічні	виробничі	зрошення	інші							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Івано-Франківська область	417	74,87	5,145	66,67	15,32	50,62	0,026	0,697	59,63	59,45	1,340	5,623	52,48	0,581	1453
Івано-Франківська м. р.	52	0,390	0,168	0,943	0,260	0,684	-	-	0,003	0,000	-	-	0,000	-	0,016
Болехівська м. р.	2	0,011	-	0,044	0,003	0,041	-	-	0,045	0,045	-	0,013	0,032	-	-
Бурштинська м. р.	3	21,95	-	22,04	0,266	21,77	-	-	1,613	1,613	-	1,613	-	-	1081
Калуська м. р.	18	18,44	0,643	15,64	2,215	13,43	-	-	12,025	12,022	-	0,474	11,54	-	275,5
Коломийська м. р.	21	0,027	0,057	0,139	0,097	0,042	-	-	0,020	0,018	-	0,016	0,002	0,005	0,001
Яремчанська м.р.	17	0,842	0,015	0,961	0,390	0,471	-	-	0,477	0,468	0,017	-	0,452	0,001	-
Богородчанський район	13	-	0,247	0,210	0,171	0,038	-	-	0,206	0,203	0,008	-	0,195	-	5,492
Верховинський район	7	0,045	0,00	0,041	0,037	0,004	-	-	0,018	0,018	0,017	-	0,000	-	-
Галицький район	14	4,205	1,084	4,510	0,349	3,930	-	0,231	4,175	4,171	0,928	2,565	0,679	0,015	0,000
Городенківський район	37	0,184	0,303	0,328	0,131	0,197	-	-	0,195	0,183	-	-	0,183	0,145	0,007
Долинський район	20	3,021	0,014	2,481	0,857	1,588	0,025	0,011	1,834	1,833	0,118	0,329	1,386	0,007	54,92
Калуський район	10	0,003	0,354	0,408	0,035	0,060	-	0,314	0,030	0,024	0,005	-	0,019	0,003	-
Коломийський район	53	2,727	0,191	2,034	1,339	0,695	-	-	6,143	6,134	0,025	-	6,109	0,127	0,001
Косівський район	11	0,004	0,122	0,045	0,038	0,007	-	-	0,065	0,050	0,050	-	0,001	0,001	0,010
Надвірнянський район	29	1,644	0,724	2,139	0,838	1,281	-	0,020	3,110	3,105	-	-	3,105	0,019	21,31
Рогатинський район	27	0,106	0,438	0,388	0,178	0,128	-	0,082	0,148	0,134	-	-	0,134	0,101	0,030

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Рожнятівський район	16	0,355	0,133	0,472	0,113	0,357	0,001	0,001	0,467	0,466	0,086	0,257	0,123	-	0,070
Снятинський район	25	0,253	0,368	0,495	0,115	0,380	-	-	0,386	0,292	-	0,152	0,140	0,084	0,672
Тисменицький район	23	20,59	0,142	13,354	7,825	5,490	-	0,039	28,59	28,58	-	0,206	28,38	0,001	13,46
Глумацький район	19	0,054	0,152	0,103	0,085	0,028	-	-	0,088	0,087	0,087	-	-	0,072	-

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

Таблиця 4.1.3.2

Обсяг використаної свіжої води та витрати води в системах оборотного і послідовного постачання по галузях народного господарства і окремих підприємствах за 2020 рік*

/ млн.м³ /

Назва областей, галузей народного господарства, водокористувачів	Використано свіжої води		Витрати води в системах оборотного і послідовного постачання
	ліміт	факт	
Івано-Франківська область у тому числі:	266,33	66,68	1453,23
Промисловість	201,13	41,76	1447,75
ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК Західенерго» м. Бурштин	54,65	22,04	1081,81
НГВУ «Долинанафтогаз» м. Долина	1,266	0,720	2,359
ТОВ «Уніплит» с-ще Вигода	1,334	0,241	11,06
ТОВ «Карпатнафтохім» с. Мостище Калуського р-ну	18,57	11,70	200,43
ДП «Калуська ТЕЦ-Нова» м. Калуш	-	1,709	71,95
Інші підприємства	116,22	3,288	80,21
Сільське господарство	16,38	6,633	-
у т. ч.: рибне господарство	12,84	5,152	-
Інші підприємства	3,536	1,481	-
Житлово-комунальне господарство і побутове обслуговування населення	45,86	16,51	-
Долинське ВУВКГ м. Долина	5,889	1,003	-
КП «Коломияводоканал» м. Коломия	3,945	1,832	-
КП «Івано-Франківськводокотехпром»	30,36	11,90	-
КП «Водотеплосервіс» м. Калуш	9,084	2,064	-
Інші підприємства	5,664	1,773	-
Транспорт	0,752	0,228	5,471
Інші галузі виробництва	2,201	1,546	0,001

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

4.2. Забруднення поверхневих вод

У 2020 році в поверхневі водні об'єкти скинуто 59,45 млн. м³ зворотних вод, із яких 52,48 млн. м³ очищені до нормативних показників, 1,340 млн. м³ скинуто недостатньо очищених зворотних вод, 5,623 млн. м³ скинуто нормативно чистих без очистки.

На збільшення обсягів скиду недостатньо-очищених зворотних (стічних) вод в поверхневі водні об'єкти 0,744 млн.м³ вплинуло, в основному, скидання недостатньо-очищених зворотних (стічних) вод на ПрАТ «Більшівці-Риба» Галицького р-ну в обсязі 0,899 млн.м³ внаслідок перевищення ГДС по показнику «сульфати». Основними забруднювачами поверхневих водних об'єктів по області в басейні р. Дністра являються підприємства промисловості та сільського господарства, а саме: ТОВ «Уніплит» с-ще

Вигода (0,112 млн.м³ недостатньо очищених стоків); ПрАТ «Більшівці-Риба» Галицький р-н (0,899 млн.м³ недостатньо очищених стоків).

4.2.1. Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод

В 2020 році зменшився обсяг скиду зворотних вод в поверхневі водні об'єкти області (на 1,63 млн. м³ в порівнянні з минулим роком) і становив 59,45 млн. м³ (таблиця 4.2.1.1)*.

Таблиця 4.2.1.1

Область	Скинуто зворотних вод у поверхневі водні об'єкти, млн. м ³									
	Всього		в тому числі:							
			без очистки		недостатньо очищених		нормативно чистих (без очистки)		норм. очищен. на очисних спорудах	
	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020
Івано-Франківська	61,08	59,45	0,007	-	0,596	1,340	8,587	5,623	51,89	52,48

* За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

Зменшення обсягів скиду «нормативно чистих (без очистки)» стоків на (на 2,964 млн.м³) відбулося, в основному, за рахунок сільськогосподарських підприємств (на 2,291 млн.м³), а саме: ПрАТ «Більшівці-Риба» Галицький р-н (скинуло 0,899 млн.м³ недостатньо очищених стоків); ПП «Плесо Прут» с. Марківці Тисменицького р-ну (в 2019 р. скинуло 0,810 млн.м³ нормативно чистих (без очистки), а в звітному році не робило скиду); ТОВ «Рибгосп Бурштинський» м. Бурштин (в 2019 р. скинуло 0,2 млн.м³ нормативно чистих (без очистки), а в звітному році не здійснював виробничу діяльність).

В 2020 році згідно поданих звітів за формою № 2 ТП-водгосп (річна) 15 водокористувачів скидали забруднені зворотні води у поверхневі водні об'єкти, тоді як у 2019 році таких водокористувачів було 22.

Таблиця 4.2.1.2

Обсяги скиду зворотних вод в поверхневі водні об'єкти по галузях виробництва і окремих підприємствах в Івано-Франківській області за 2020 рік*

Назва областей, галузей виробництва, водокористувачів	Скинуто зворотних вод в поверхневі водні об'єкти / млн. м ³ /				
	Всього	в тому числі :			
		без очистки	недост. очищені	норм. чисті без очистки	нормат. очищені
1	2	3	4	5	6
Івано-Франківська область	59,45	-	1,340	5,624	52,48
Промисловість	17,56	-	0,112	2,187	15,27
ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК Західенерго»	1,613	-	-	1,613	-

1	2	3	4	5	6
НГВУ «Долина нафтогаз»	0,103	-	-	-	0,103
ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття»	2,652	-	-	-	2,652
ТОВ «Уніплит»	0,851	-	0,112	0,063	0,675
ТОВ «Карпатнафтохім»	11,76	-	-	0,474	11,28
ДП «Калуська ТЕЦ-Нова»	0,261	-	-	-	0,261
ТОВ «Свиспан Лімітед»	0,144	-	-	-	0,144
Інші підприємства	0,179	-	-	0,037	0,148
Сільське господарство	4,002	-	0,899	3,082	0,021
в т.ч.: рибне господарство	3,572	-	0,899	2,673	-
Інші підприємства	0,430	-	-	0,409	0,021
Житлово-комунальне господарство і побутове обслуговування населення	37,20	-	0,315	0,355	36,53
КП «Богородчанське ВУВКГ»	0,195	-	-	-	0,195
Верховинське ВКП	0,017	-	0,017	-	-
КП «Галичводоканал»	0,085	-	-	-	0,085
Долинське ВУВКГ	0,721	-	-	0,162	0,5590,546
Городенківське ДВУВКГ	0,183	-	-	-	0,183
КП «Коломияводоканал»	6,072	-	-	-	6,072
МКП «Косівміськводосервіс»	0,050	-	0,050	-	-
КП «Тлумачкомунсервіс»	0,087	-	0,087	-	-
Гвіздецький ККП	0,007	-	0,007	-	-
ПЖКП с. Задністрянське	0,029	-	0,029	-	-
ЖКП «Техносервіс»	0,013	-	0,013	-	-
КП «Івано-Франківськводокотехпром»	28,52	-	-	0,192	28,33
КП «ЖЕК» Брошнів-Осадської ТГ	0,150	-	0,086-	-	0,064
Інші підприємства	1,072	-	0,026	0,001	1,045
Транспорт	0,006	-	-	-	0,006
Інші галузі виробництва	0,666	-	0,014	-	0,652

* За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

4.2.2. Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферами діяльності).

В 2020 році згідно поданих звітів за формою № 2 ТП-водгосп (річна) 15 водокористувачів скидали забруднені зворотні води у поверхневі водні об'єкти.

Основними забруднювачами поверхневих водних об'єктів по області є галузь: водопостачання, каналізація та поводження з відходами – 37,208 млн. м³, переробна промисловість – 15,53 млн. м³ та сільське, лісове і рибне господарства – 4,002 млн. м³.

Таблиця 4.2.2.1

**Скид забруднених зворотних вод в поверхневі водні об'єкти
за 2020 рік по Івано-Франківській області (по галузях)***

Назва водного об'єкта	Скинуто зворотних (стічних) та колекторно-дренажних вод										Скинуто транзитної води	
	Всього	По приймачах						По категоріях води				
		В поверхневі водні об'єкти						В підземні горизонти	Не віднесених до водних об'єктів	Зворотних (стічних)		Колекторно- дренажних
		В тому числі		Нормативно- чистих без очистки	Нормативно очищених							
		Забруднених	НДО									
Без очистки												
Усього по регіону	59,63	59,45	-	1,340	5,623	52,48	0,003	0,185	32,26	27,87	0,581	
Переробна промисловість	15,64	15,53	-	0,112	0,574	14,85	0,003	0,108	10,66	5,078	0,013	
Сільське, лісове та рибне господарства	4,022	4,002	-	0,899	3,082	0,021	0,000	0,019	4,043	-	0,566	
Добування сирої нафти та природного газу	0,104	0,103	-	-	-	0,103	-	0,000	0,104	-	-	
Транспорт	0,007	0,006	-	-	-	0,006	-	0,002	0,016	-	-	
Водопостачання, каналізація та поводження з відходами	37,21	37,20	-	0,315	0,355	36,53	-	0,002	14,80	22,78	-	
Інші галузі	2,65	2,61	-	0,014	1,612	0,97	-	0,054	2,637	0,012	0,002	

* За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

**Список водокористувачів, що допустили скид
забруднених зворотних вод в поверхневі водні об'єкти за 2020 рік
по Івано-Франківській області (по сферах діяльності) /млн. м³/***

Комунальне і побутове водопостачання

Назва підприємства	Викор. прісн. фактично	Повт. зворот. фактично	Скид поверх. всього	Скид поверх. без очист.	Скид поверх. НДО	Скид поверх. норм./ч б/ очист.	Скид поверх. нормат. очищен.	Потуж. очисн. споруд всього
Верховинське ВКП	0,039	-	0,017	-	0,017	-	-	-
МКП «Косівміськводосервіс»	0,001	-	0,050	-	0,050	-	-	0,730
КП «Тлумач- водоканал»	0,050	-	0,077	-	0,077	-	-	0,657
Гвіздецький ККП	0,006	-	0,007	-	0,007	-	-	0,007
ПЖКГ с. Задністрянське	0,028	-	0,029	-	0,029	-	-	0,073
ЖКП «Техносервіс»	0,012	-	0,013	-	0,013	-	-	0,200
КП «ЖЕК» Брошнів- Осадської селищної ради	0,038	-	0,150	-	0,086	-	0,064	0,620
КП «Ворохтянське селищне комунальне підприємство»	0,010	-	0,017	-	0,017	-	-	-
КП «Сільський водник»	0,009	-	0,004	-	0,004	-	-	0,073
КП «Водотеплосервіс»	0,008	-	0,005	-	0,005	-	-	0,072
КП «Тлумачкомунсервіс»	0,081	-	0,087	-	0,087	-	-	0,657
Солотвинське ЖКГ	-	-	0,003	-	0,003	-	-	0,018
Разом	0,282	-	0,459	-	0,395	-	0,064	3,107

Здоров'я і спортивний розвиток

Назва підприємства	Викор. прісн. фактично	Повт. зворот. фактично	Скид поверх. всього	Скид поверх. без очист.	Скид поверх. НДО	Скид поверх. норм./ч б/ очист.	Скид поверх. нормат. очищен.	Потуж. очисн. споруд всього
КНП «Долинська багатопрофільна лікарня	0,040	-	0,006	-	0,006	-	-	0,009
ДО «Резиденція «Синьогора»	0,005	-	0,005	-	0,005	-	-	-
Разом	0,045	-	0,011	-	0,011	-	-	0,009

Лісова деревообробна і целюлозно-паперова промисловість

Назва підприємства	Викор. прісн. фактично	Повт. зворот. фактично	Скид поверх. всього	Скид поверх. без очист.	Скид поверх. НДО	Скид поверх. норм./ч б/ очист.	Скид поверх. нормат. очищен.	Потуж. очисн. споруд всього
ТОВ «Уніплит»	0,241	11,06	0,851	-	0,112	0,063	0,675	1,464

* За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

4.2.3. Транскордонне забруднення поверхневих вод

В Івано-Франківській області не проводяться транскордонні дослідження забруднення поверхневих водних об'єктів.

4.3. Якість поверхневих вод

4.3.1. Оцінка якості вод за гідрохімічними показниками

У 2020 році лабораторія проводила діагностичний моніторинг відповідно до програм, затверджених наказом Держводагентства № 21 від 11.01.2020 та наказом № 587 від 24.06.2020, якими встановлено 20 пунктів на території Івано-Франківської області – 15 у басейні р. Дністер та 5 у суббасейні р. Прут.

На масивах поверхневих вод, забір води з яких здійснюється для задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення на території Івано-Франківської області у басейні Дністра затверджено 4 пункти моніторингу на 4 масивах поверхневих вод:

1. р. Свіча, с. Княжолука;
2. р. Лімниця, с. Вістова;
3. р. Бистриця Солотвинська, с. Скобичівка;
4. р. Бистриця Надвірнянська, с. Березівка.

На масивах поверхневих вод, які перебувають під ризиком на основі антропогенних впливів на якісний та кількісний стан вод на території Івано-Франківської області встановлено 11 пунктів моніторингу на 10 масивах:

1. р. Дністер, с. Побережжя;
2. р. Дністер, Галицький національний природний парк, м. Галич;
3. р. Саджава, м. Долина;
4. р. Гериня, м. Болахів;
5. р. Сівка, с. Сівка-Войнилівська;
6. р. Лімниця, с. Осмолода;
7. р. Дуба, смт. Рожнятів;
8. р. Луква, с. Боднарів;
9. р. Гнила Липа, с. Бабухів;
10. р. Бистриця, смт. Єзупіль;
11. р. Ворона, смт. Тисмениця.

В басейні річки Прут на території Івано-Франківської області затверджено 2 пункти моніторингу на 2 масивах поверхневих вод, забір води з яких здійснюється для задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення:

1. р. Прут, м. Яремче;
2. р. Прут, с. Шепарівці.

На масивах поверхневих вод, які перебувають під ризиком на основі антропогенних впливів на якісний та кількісний стан вод встановлено 3 пункти моніторингу на 3 масивах:

1. р. Прутець Яблуницький, с. Татарів;
2. р. Чорний Черемош, селище Верховина;
3. р. Волиця (р. Волійця), с. Рибне.

Оцінка хімічного стану масивів поверхневих вод здійснювалась згідно Методики віднесення масиву поверхневих вод до одного з класів екологічного та хімічного станів масиву поверхневих вод, а також віднесення штучного або істотно зміненого масиву поверхневих вод до одного з класів екологічного потенціалу штучного або істотно зміненого масиву поверхневих вод, затвердженої наказом Міністерства екології та природних ресурсів від 14.01.2019 № 5, з урахуванням екологічних нормативів якості, визначених у таблиці №20 Методики, та відповідно до Директиви 2013/39/ЄС від 12.08.2013. Для аналізу результатів використано значення максимально допустимої концентрації (ЕНЯ_{max}), для встановлення хімічного стану масивів поверхневих - середньорічна концентрація (ЕНЯ_{ср}). Також для оцінки стану масивів поверхневих вод використані екологічні нормативи якості та норми, встановлені для водойм рибогосподарського призначення (ГДК ОБРВ) та Наказ Мінагрополітики № 471 від 30.07.2012 «Про затвердження Нормативів екологічної безпеки водних об'єктів, що використовуються для потреб рибного господарства, щодо гранично допустимих концентрацій органічних та мінеральних речовин у морських та прісних водах (біохімічного споживання кисню (БСК₅), хімічного споживання кисню (ХСК), завислих речовин та амонійного азоту)».

Таблиця 4.3.1.1.

Середньорічні концентрації речовин в контрольних створах водних об'єктів регіону за 2020 рік (в одиницях кратності відповідних ГДК) *

Місце спостереження за якістю води	Показники складу та властивостей													
	Завислі речовини, мг/дм ³	БСК ₅ , мгО ₂ /дм ³	Мінералізація, мг/дм ³	Сульфати, мг/дм ³	Хлориди, мг/дм ³	Нітроген амонійний, мг/дм ³	Нітроген нітратний, мг/дм ³	Водневий	ХСК, мгО ₂ /дм ³	Розчинений кисень, мгО ₂ /дм ³	Фосфор загальний, мг/дм ³	Залізо загальне, мг/дм ³	Нітроген нітритний, мг/дм ³	Марганець, мг/дм ³
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Контрольні створи водного об'єкту господарсько-побутового призначення														
р. Свіча														
с. Княжолука	6,1	1,5	220,3	35,9	11,5	0,08	0,34	7,4	8,03	10,7	0,03	0,04	0,01	0,011
р. Лімниця														
с. Вісова	6,9	1,7	105	32,4	23,8	0,06	0,48	7,7	7,6	10,5	0,02	0,02	0,01	0,0
р. Бистриця Солотвинська														
с. Скобичівка	8,2	1,8	168,8	58,5	43,7	0,29	1,14	8,4	7,5	10,5	0,14	0,1	0,01	0,0
р. Бистриця Надвірнянська														
с. Березівка	7,02	1,9	165,2	50,4	48,3	0,20	1,08	8,3	6,5	10,3	0,2	0,03	0,01	0,0

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
р. Прут														
м. Яремче	22,7	2,2	139,8	45,9	18,3	0,4	0,48	7,6	9,6	10,6	0,05	0,08	0,02	0,0
р. Жонка														
с. Шепарівці	7,7	2,2	310,3	82,1	76,6	0,4	1,2	8,3	8,6	10,4	0,2	0,03	0,01	0,0

* За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

4.3.2. Гідробіологічна оцінка якості вод та стан гідробіоцинозів

У 2020 році гідробіологічна оцінка якості вод області не проводилась.

4.3.3. Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію

У 2020 році фахівцями ДУ «Івано-Франківський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України» було досліджено 1862 проби води за мікробіологічними показниками, з них не відповідали вимогам Державних санітарних правил і норм 203.

З комунальних водопроводів відібрано 832 проби води на мікробіологічні показники, з яких нестандартних 24.

З відомчих водопроводів відібрано 83 проби води на мікробіологічні показники, з них нестандартних 2.

З сільських водопроводів відібрано 79 проб води на мікробіологічні показники, з них нестандартних 2.

У 2020 році отруєнь та спалахів інфекційних захворювань пов'язаних з водним фактором на території області не фіксувалось.

4.3.4. Радіаційний стан поверхневих вод

Порядком здійснення державного моніторингу вод, який затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 19.09.2018 № 758 не передбачено проведення радіологічних досліджень масивів поверхневих вод.

4.4. Якість питної води та її вплив на здоров'я населення

У 2020 році в області функціонувало 40 централізованих водопроводів, з них 24 – комунальні, 5 – відомчі та 11 – сільські. Лабораторіями ДУ «Івано-Франківський обласний лабораторний центр МОЗ України» досліджено 1862 проби питної води за мікробіологічними показниками, не відповідали вимогам ДСанПіН 2.2.4-171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною» всього 10,9 %, з них на комунальних водопроводах – 2,9%, на відомчих – 2,4% та 2,5% на сільських.

Бактеріальне забруднення питної води виявлялось на комунальних централізованих водопроводах ВУВКГ с-ще Богородчани, ВУВКГ м. Долина, КП «Водотеплосервіс» м. Калуш; на відомчих – ТзОВ «Уніплит» в с. Дзвиняч Івано-Франківського району та сільському водопроводі ТзОВ «Райсількомунгосп» с. Боднарів Калуського району.

На паразитологічні показники у 2020 році досліджено 300 проб води централізованого водопостачання, позитивних знахідок не виявлено.

4.5. Екологічний стан Азовського та Чорного морів
Морські водойми на території області відсутні.

4.6. Заходи щодо покращення стану водних об'єктів

Одним із основних заходів з покращення екологічного стану річок, водоохоронних зон та прибережних захисних смуг – це недопущення забруднення поверхневих вод і прилягаючих земельних масивів у т.ч. водоохоронних зон і прибережних захисних смуг, будівництво нових та реконструкція і ремонт діючих очисних споруд, недопущення скидання у відкриті водойми неочищених стоків.

В 2020 році з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища на охорону і раціональне використання водних ресурсів, було освоєно 39,8 млн. гривень.

Зокрема, виконувались роботи з будівництва очисних споруд в с. Матеївці Матеївецької ТГ, реконструкцію очисних споруд в селищі Перегінське Рожнятівського району; будівництво каналізаційних мереж в с. Підгір'я Богородчанського району, с. Красноїлля Верховинського району, с. Угорники Івано-Франківської міської ради, селищі Лисець та с. Чукалівка Тисменицького району, селищі Обертин Тлумацького району, селах Брошнів та Нижній Струтинь Рожнятівського району; будівництво та реконструкція роздільних каналізаційних мереж в населених пунктах області; будівництво необхідних споруд для очищення стічних вод та зовнішніх мереж каналізації у закладах освіти, охорони здоров'я, соцполітики та культури області.

5. ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОЛОГІЧНОГО ТА ЛАНДШАФТНОГО РІЗНОМАНІТТЯ, РОЗВИТОК ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ТА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ

5.1. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі

5.1.1. Загальна характеристика

Збереження біологічного різноманіття передбачає охорону водночас і окремих особин, і їхніх груп у межах певної території, й екосистем у цілому разом з їхнім середовищем існування. Зменшення біологічного різноманіття є в значній мірі результатом діяльності людини. Основну загрозу для біологічного різноманіття становлять незаконні забудови та вирубування лісів, браконьєрство, розорювання місць поширення видів, здійснення господарської діяльності на території прибережних захисних смуг, гірських та степових районів, інтродукція чужорідних видів, кліматичні зміни, забруднення довкілля,

неконтрольований видобуток природних багатств.

Зниження рівня біорізноманіття займає особливе місце серед головних екологічних проблем сучасності. Наслідком зникнення видів стане руйнування існуючих екологічних зв'язків та деградація природних угруповань, неспроможність їх до самовідновлення, що призводитиме до їх зникнення. Подальше скорочення біорізноманіття може привести до дестабілізації біоти, втрати цілісності біосфери та її здатності підтримувати найважливіші характеристики середовища. Внаслідок незворотного переходу біосфери в новий стан вона може стати непридатною для життя людини.

Ландшафтне різноманіття визначається кількістю природних географічних комплексів - ландшафтів, як сукупностей рельєфу, клімату, вод, ґрунтів, об'єктів рослинного й тваринного світу, які знаходяться у складній взаємодії і взаємозумовленості та утворюють однорідну за умовами розвитку і єдину цілісну систему.

Серед сучасних концепцій збереження та відтворення (ренатуралізації) природного середовища, біотичного і ландшафтного різноманіття помітне місце посідає концепція створення екомережі як своєрідної комплексної технології екологічно доцільної консервації земель та відтворення природних властивостей навколишнього середовища. Створення Всеєвропейської екомережі у рамках Всеєвропейської стратегії збереження біотичного і ландшафтного різноманіття (Софія, 1995) на основі поєднання національних, регіональних і місцевих екомереж визнано на сьогодні найбільш перспективним шляхом реалізації одного із принципів сталого розвитку – збереження і поетапне відтворення цілісності природного середовища, біотичного і ландшафтного різноманіття.

Ідея створення екомережі – комплексної багатофункціональної системи відтворення природних властивостей навколишнього середовища, збереження біорізноманіття і забезпечення екологічної рівноваги є результатом осмислення того, що тільки збільшенням площі заповідних територій не можна зупинити деградацію природних екосистем. Вона відображає бажання вийти за рамки заповідних територій, створити умови для відтворення біорізноманіття з метою забезпечення екологічної стійкості у природних і антропогенних ландшафтах, екологічної безпеки і сприятливих умов для існування живих організмів і людини. Однак, крім формування системи об'єднаних в екомережу стабілізуючих територій з певними обмеженнями використання природних ресурсів, суспільство потребує територій для отримання ресурсів сировини і виробництва продуктів харчування. Вказані проблеми тісно пов'язані між собою, створюючи певні труднощі щодо просторової організації та забезпечення функціонування еколого-соціально-економічних територіальних систем.

Необхідність формування екомережі на території Івано-Франківської області обумовлена порушенням цілісності і структурно-функціональної організації природних ландшафтів внаслідок значного антропогенного і

техногенного навантаження. В результаті їх денатуралізації утворилися антропогенні ландшафти, в яких природні біоценози замінені агроценозами і урбоекосистемами. Наслідком цього є збіднення біотичного і ландшафтного різноманіття, яке складає основу природних ресурсів і є необхідною умовою формування безпечного середовища життєдіяльності людей.

У зв'язку з цим, виникає потреба формувати нове середовище, адаптоване до сучасних умов, із застосуванням басейнового, ландшафтно-екологічного, географічного та геоботанічного підходів. Формування такого середовища здійснюється шляхом створення екомережі, ренатуралізації антропогенних екосистем і конструювання «культурних ландшафтів».

Створення екомережі забезпечує реалізацію вимог екологічної безпеки через підвищення захищеності природних територіальних комплексів (екосистем) та їх компонентів від можливих антропогенно-техногенних уражень і формування безпечних умов життєдіяльності людини. Головна проблема при обґрунтуванні структури екомережі, забезпечення її функціонування і розвитку, полягає в опрацюванні наукових засад її формування. Складність визначається значною кількістю завдань, пов'язаних зі створенням екомережі. Вони стосуються:

- 1) обґрунтування території (об'єкта), на якій формується екомережа і здійснюється управління нею;
- 2) охорони природи;
- 3) збільшення територій та об'єктів природно-заповідного фонду;
- 4) збереження і відтворення природного різноманіття (біотичного, ландшафтного, екосистемного).

Забезпечення збалансованого проектування та функціонування екомережі, як комплексного природоохоронного просторового об'єкта, потребує формування його оптимальної територіальної структури, визначення місця об'єктів екомережі у складі земельного фонду, встановлення порядку (процедури) формування екомережі і її структурних елементів (таблиця 5.1.1.1). Зазначені аспекти проблеми є недостатньо обґрунтованими з наукових і методично-прикладних позицій, особливо в регіональному аспекті. Тому розробка засад, принципів і способів формування екомережі в Івано-Франківській області є актуальною.

Таблиця 5.1.1.1.

Площі земельних угідь – складових національної екомережі
за роками, тис. га

	2016	2017	2018	2019	2020
Категорії землекористування					
Землі природоохоронного призначення	218,8	218,8	218,9	218,9	222,39
Сіножаті та пасовища	191,98	191,98	191,98	191,98	191,98
Землі водного фонду:	23,9	23,9	23,9	23,9	23,9
у т.ч. площа рибних ставків	3,8	3,8	3,8	3,8	3,8

Землі оздоровчого призначення	0,13	0,13	0,13	0,13	0,13
Землі рекреаційного призначення	11,47	11,47	11,47	11,47	11,47
Землі історико-культурного призначення	0,07	0,07	0,07	0,07	0,07
Ліси та ін. лісовкриті площі	474,7	474,7	474,7	474,7	474,7

5.1.2. Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття

Внаслідок дії негативних антропогенних факторів все більша кількість видів тварин і рослин в Україні опиняються під загрозою зникнення. Раціональне використання природних ресурсів передбачає певне регламентування господарської діяльності. Для збереження природного середовища особливе значення має збереження біотичного і ландшафтного різноманіття, яке складає основу природних ресурсів, забезпечує сировиною і продуктами харчування, є необхідною умовою формування безпечного середовища життєдіяльності людей.

Найбільшою загрозою біорізноманіттю є порушення цілісності і єдності природного рослинного покриву. Цей процес є результатом фрагментації, яка відбувається внаслідок знищення рослинного покриву через надмірне сільськогосподарське освоєння території, урбанізацію, осушення земель.

Фрагментація рослинного покриву, що наближається до 50%, призводить до погіршення гідрологічного режиму території, клімат стає більш континентальним, збільшується швидкість вітру, розвивається ерозія ґрунтів, погіршуються умови існування всіх видів. На другому критичному рівні (75-80% фрагментації) негативні процеси починають переважати і ведуть до зміни газового складу атмосфери, опустелювання земель. З'являється загроза, що природні території при подальшій деградації не зможуть виконувати свої основні функції (екологічну, генетичну, еволюційну, економічну, ресурсну, естетичну, оздоровчу) і людство втратить перспективу сталого розвитку.

Територіальна структура екологічної мережі має відповідати принципам достатності території для збереження біотичного і ландшафтного різноманіття, забезпечення просторової цілісності і репрезентативності цих територій і формуватися з урахуванням ландшафтно-будови території. Складовою частиною процесу створення екомережі є добір достатньо збережених природних ландшафтних утворень, які б склали основу (природно-ландшафтний каркас) екомережі.

Формування регіональної екологічної мережі на території Івано-Франківської області є актуальним завданням, оскільки внаслідок антропогенного впливу порушена цілісність і структурно-функціональна організація ландшафтів. У результаті денатуралізації природних ландшафтів утворилися природно-антропогенні ландшафти, в яких природні біоценози замінені агроценозами і урбоекосистемами. Наслідком цього є втрата біотичного і ландшафтного різноманіття, спрощення структури ландшафтних комплексів,

погіршення водного балансу території, зниження енергетичної ефективності продукційного процесу.

5.1.3. Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття

Основою для створення екомережі є природно-заповідний фонд області, який нараховує 516 територій та об'єктів загальною площею 222,388 тис. га, з них 33 об'єкти загальнодержавного значення, площею 131,6 тис. га і 483 об'єкти місцевого значення, площею 90,76 тис. га, що становить 15,96 % території області (таблиця 5.1.4.1.).

Флора області нараховує понад 1500 видів рослин, що складає більше половини списку флори України. На заповідних територіях області охороняється більше 1000 видів судинних рослин, що становить майже 55 % всієї флори Українських Карпат. Майже третина природної флори Івано-Франківщини, потребує повної або часткової охорони. Сюди належать ендемічні та реліктові, рідкісні та зникаючі види рослин. 126 видів рослин і грибів занесені до Червоної книги України та Європейського Червоного списку, 21 вид рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, з них 19 – рідкісних рослинних угруповань, 88 – типових рослинних угруповань, що підлягають охороні, 7 видів рослин та грибів, які перебувають під загрозою зникнення.

Тваринний світ – один з компонентів природних ресурсів області. Різноманітність і багатство природних ландшафтів та вигідне географічне розташування стало передумовою розвитку та існування своєрідної рідкісної фауни, котра порівняно з іншими регіонами України значно багатша. Хребетні представлені 435 видами, ссавці – 74 видами, птахи – 280 видами, 109 видів зникаючих тварин занесені до Червоної книги України.

5.1.4. Формування національної екомережі

Прийнятий у 2000 році Закон України «Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки» та Закон України «Про екологічну мережу України» є законодавчою основою для організації заходів щодо формування екологічної мережі.

Ця програма є основою оптимізації системи природоохоронних територій та об'єктів природно-заповідного фонду області та об'єднання їх у вигляді складових структурних елементів екомережі з розрізненими ділянками природних та антропогенно трансформованих ландшафтів у єдиний екологічний каркас регіону.

За попередніми підрахунками до складу регіональної екологічної мережі області може бути залучено понад 60% земельного фонду. За часткою земель у структурі екологічної мережі цей показник відповідатиме європейським і світовим стандартам. Основу перспективної регіональної екологічної мережі

складатимуть території та об'єкти природно-заповідного фонду з істотно обмеженим режимом природокористування. Програмою розвитку регіональної екологічної мережі прогнозується збільшення частки природно-заповідних земель, що дасть можливість забезпечити збереження та відтворення генетичного, видового та ландшафтного різноманіття. Решта територій, що передбачається включити до регіональної екологічної мережі, виконуватимуть функції екологічних коридорів, буферних зон, зон відтворення природної рослинності.

Процес формування екомережі є складним і тривалим, оскільки вимагає поєднання і оптимізації багатьох елементів природної і соціальної сфер. Це системна форма охорони природи, головною метою якої є відновлення природної, територіальної і функціональної цілісності екосистем у поєднанні із невиснажливим використанням природних ресурсів.

До обласної програми охорони навколишнього природного середовища до 2020 року, затвердженої рішенням обласної ради від 25.12.2015 № 59-2/2015, включено Підпрограму «Наука, інформація і освіта, екологічний моніторинг, підготовка кадрів, екологічна експертиза, організація праці, забезпечення участі у діяльності міжнародних організацій природоохоронного спрямування, впровадження економічного механізму забезпечення охорони навколишнього природного середовища», яка передбачає заходи щодо розроблення екологічної мережі Івано-Франківської області.

На замовлення обласної державної адміністрації Українським науково-дослідним інститутом гірського лісівництва імені П. С. Пастернака реалізовано природоохоронний захід «Розроблення проекту схеми регіональної екологічної мережі Івано-Франківської області». Визначено об'єкти і структурні елементи екомережі області. Загальна площа регіональної екомережі Івано-Франківської області становитиме орієнтовно 806,3 тис. га, у тому числі: макроекокоридори – 502,1 тис. га, базові ключові території національного значення в їх складі – 280,5 тис. га. Решта територій буде представлена природними ядрами та екокоридорами регіонального та локального значення, буферними та відновними територіями (таблиця 5.1.4.1.)

Таблиця 5.1.4.1.

**Складові структурних елементів екологічної мережі в розрізі одиниць адміністративно-територіального
устрою регіону**

№ з/п	Одиниці адміністративно- територіального устрою регіону	Загаль- на площа тис. га	Загаль- на площа еко- мережі, тис. га	Складові елементи екомережі, тис. га											
				Об'єкти ПЗФ	Водно-болотні угіддя	Відкриті заболочені землі	Водоохоронні зони	Прибережні захисні смуги	Ліси та інші лісовкриті площі	Курортні та лікувально оздоровчі території	Рекреаційні території	Землі під консервацію	Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом	Пасовища, сіножаті	Радіоактивно забруднені землі, що не використовуються в господарстві
1.	Богородчанський	79,9	61,36	15,237	0	0	0,78	1,5	22,704	0	10,91	2	0	8,465	-
2.	Верховинський	125,4	114,84	34,048	1,625	0,024	0,8	0,4	51,114	0,002	0,178	0	1,774	25,394	-
3.	Галицький	72,3	34,187	14,752	2,08	0	3,54	0,7	0,01	0,007	0	3,8	0	9,365	-
4.	Городенківський	74,7	25,111	14,422	0	0,319	1,56	3,6	0,56	0	0,005	3,3	0,945	0,4	-
5.	Долинський	124,8	84,196	16,013	0	0	0,96	0,8	64,679	0,02	0,018	0,8	0	3,58	-
6.	Калуський	64,7	29,562	5,192	0	0	1,87	1,4	15,1	0	0,018	2,7	0	3,72	-
7.	Коломийський	102,6	42,458	0,62	0	0	1,97	1,8	25,4	0,015	0,029	3,3	0	9,324	-
8.	Косівський	90,3	72,439	50,0	0	0,001	0,79	0,4	0,01	0,02	0,159	0	0,706	20,353	-
9.	Надвірнянський	129,4	87,212	10,159	0	0	1,247	1,6	72,02	0,008	0	1,2	0	1,49	--
10.	Рогатинський	81,5	23,904	0,346	0	0	1,41	0,9	15,629	0,011	0,002	3	0	2,606	-
11.	Рожнятівський	130,3	95,523	7,314	0	0	1,88	2,1	80,808	0,021	0,043	0,5	0	4,97	-
12.	Снятинський	60,2	11,953	0,113	0	0,06	1,42	1,2	2,189	0	0	1,8	0,871	4,3	-
13.	Тисменицький	73,6	25,032	9,389	0	0	1,1	0,7	8,27	0,02	0,053	1,1	0	4,4	-
14.	Тлумацький	68,4	19,184	5,619	0	0,071	1,46	0,7	4,1	0,006	0,034	4,2	0,914	2,08	-
15.	м. Болехів	30	21,275	2,943	0	0	0,58	0,2	15,79	0	0,006	0,3	0	1,5	-
16.	м. Івано-Франківськ	8,4	0,452	0,054	0	0	0,14	0,08	0	0	0	0	0	0,178	-
17.	м. Калуш	6,5	0,443	0,001	0	0	0,2	0,12	0	0	0	0	0	0,122	-
18.	м. Коломия	4,1	0,223	0,007	0	0	0,06	0	0	0	0	0	0	0,156	-
19.	м. Яремче	65,7	56,946	39,266	4,935	0	0,48	0	10,465	0	0	0	0	1,8	-
	По області	1392,7	806,3	222,388	8,64	0,475	22,247	18,2	388,848	0,13	11,455	28	5,21	104,203	-

5.1.5. Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами

У сучасних умовах науково-технічного прогресу, поширення новітніх технологій, а також сфер їх застосування, невід'ємною складовою екологічної безпеки Івано-Франківської області стає біологічна безпека при поводженні з генетично модифікованими організмами. В аспекті її правової регламентації слід враховувати, що забезпечення біологічної безпеки можливе за умови застосування системи правових, організаційно-управлінських, технічних та інших засобів, що запобігають виникненню небезпечних для здоров'я людини та довкілля наслідків генно-інженерних маніпуляцій; досягнення біобезпеки у межах області має здійснюватись із дотриманням принципу застереження, зумовленого відсутністю науково обґрунтованих даних щодо міри можливої небезпеки генетично модифікованих організмів для біорізноманіття і здоров'я людини, та принципу запобігання заподіяння екологічної шкоди; біобезпека допускає наявність прийнятного рівня ризику при здійсненні генетично-інженерної діяльності; забезпечення біобезпеки зумовлює необхідність вироблення, прийняття та дотримання спеціальних правил і нормативів оцінки та управління ризиком тощо.

Генетично модифіковані організми та продукція з їх вмістом є результатом застосування методів генної інженерії – одного із напрямів новітніх біотехнологій, який, починаючи з 70-х років минулого століття і до сьогодні, інтенсивно розвивається. Досягнення в галузі біотехнології відкривають широкі перспективи і знаходять своє застосування сьогодні у медицині, виробництві фармацевтичних препаратів, сільському господарстві, харчовій промисловості, зберіганні продуктів, запобіганні захворюваності тварин, переробці сміття, біологічному відновленні або очищенні довкілля тощо, але переміщення продуктів генної інженерії за межі лабораторій і поширення їх у найрізноманітніших сферах людського життя сприймається досить неоднозначно як вченими, так і широкою громадськістю. Зумовлено це різними причинами, передусім відсутністю науково доведеного факту безпечності застосування генетично модифікованих організмів для людини та довкілля, тобто використання досягнень генної інженерії з одного боку надає людині значні можливості як у науково-дослідній, так і у прикладній сферах, з іншого – пов'язане із певним ризиком.

Тому на даному етапі необхідним є забезпечення запобігання потенційним негативним наслідкам (у тому числі віддаленим у часі) здійснення генетично-інженерної діяльності. Важлива роль у цьому процесі належить засобам правового регулювання відповідної сфери суспільних відносин. Саме тому протягом останніх десятиліть в екологічному праві (насамперед міжнародному) в рамках інституту правового забезпечення збереження біологічного різноманіття розвивається новий напрям – правове регулювання забезпечення

біобезпеки при поводженні з генетично модифікованими організмами.

Важливу роль відіграє Конвенція про біологічне різноманіття, прийнята 5 червня 1992 р. та ратифікована Україною 29 листопада 1994 р. Її метою є збереження та стале використання біологічного різноманіття, спільне отримання на справедливій та рівній основі вигод, пов'язаних із використанням генетичних ресурсів. Низка положень цієї конвенції стосується здійснення діяльності у сфері сучасної біотехнології, у тому числі генної інженерії. Зокрема у ній визначається доступ до генетичних ресурсів, передача біотехнологій, розподіл вигод, пов'язаних із використанням біотехнології, питання біобезпеки. У ст. 19 Конвенції звертається увага на необхідність прийняття додаткового документа, який визначав би порядок безпечної передачі, використання та застосування генетично модифікованих організмів; умови міждержавного обміну наявною інформацією про правила використання таких організмів та порядок дотримання техніки безпеки при поводженні з ними, а також про потенційно можливий шкідливий вплив генетично модифікованих організмів на довкілля, тощо.

У результаті тривалої роботи, яка супроводжувалася бурхливими дебатами, 29 січня 2000 р. у Монреалі (Канада) було підписано Протокол з біобезпеки до Конвенції про біологічне різноманіття, який набув чинності 11 вересня 2003 р. Основною метою Протоколу є забезпечення належного рівня захисту людини та навколишнього природного середовища у сфері передачі, обробки та використання генетично модифікованих організмів, які є результатом сучасної біотехнології, при цьому основна увага приділяється транскордонному переміщенню.

У 2002 р. Україна приєдналася до Протоколу з біобезпеки. Це лише один із перших кроків на шляху до формування сукупності нормативно-правових актів, призначених врегульовувати відносини у сфері поводження з генетично модифікованими організмами. В українському законодавстві немає спеціального закону про забезпечення біобезпеки при здійсненні генетично-інженерної діяльності.

Поряд із цим, протягом останніх років до ряду законів були внесені зміни та доповнення, якими частково врегульовано й відносини у сфері поводження з генетично модифікованими об'єктами. Йдеться, зокрема, про Закон України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення", який серед ряду факторів середовища життєдіяльності виділяє й біологічні, до яких віднесено вірусні, пріонні, бактеріальні, паразитарні тощо.

Важливими є норми, що містяться в Законі України "Про захист прав споживачів". Їх належне застосування також сприятиме досягненню необхідного рівня біобезпеки. Так ст. 18 Закону закріплює право споживачів на інформацію про товари (роботи, послуги). До такої інформації належить також обов'язкова позначка на відповідному товарі, яка свідчить про "застосування генної інженерії під час виготовлення товарів". Це положення Закону співзвучне

з відповідними вимогами міжнародних документів, наприклад, Картахенського протоколу з біобезпеки (ст. 18), де закріплені вимоги щодо обов'язкового маркування продукції, яка містить або складається з генетично модифікованих організмів.

5.2. Охорона, використання та відтворення рослинного світу

5.2.1. Загальна характеристика рослинного світу

Ландшафтні та ґрунтово-кліматичні умови, геологічна будова та інші природні фактори Івано-Франківщини зумовили різноманітність та багатство рослинного світу.

Флора області нараховує понад 1500 видів рослин, що складає більше половини списку флори України. На заповідних територіях області охороняється більше 1000 видів судинних рослин, що становить майже 55 % всієї флори Українських Карпат.

Майже третина природної флори Івано-Франківщини, потребує повної або часткової охорони. Сюди належать ендемічні та реліктові, рідкісні та зникаючі види рослин, 126 видів рослин і грибів занесено до Червоної книги України та Європейського Червоного списку.

5.2.2. Охорона, використання та відтворення лісів

За даними основних лісокористувачів землі лісового фонду Івано-Франківської області складають 620,3 тис. га, з яких вкрито лісовою рослинністю 564,3 тис. га, що складає 40,5% від адміністративної площі області (таблиця 5.2.2.1.). Ліси на території області розміщені нерівномірно і знаходяться в основному в гірських районах (73% лісів області належить до гірських). Тому лісистість різних районів коливається від 11% до 68%

Таблиця 5.2.2.1.

Землі лісгосподарського призначення Івано-Франківської області станом на 01.01.2021 року*

№ з/п		Одиниця виміру	Кількість	Примітка
1	Загальна площа земель лісгосподарського призначення :	тис. га	620,3	-
	у тому числі :			
1.1	площа земель лісгосподарського призначення державних лісгосподарських підприємств	тис. га	538,0	-
1.2	площа земель лісгосподарського призначення комунальних лісгосподарських підприємств	тис. га	82,3	-
1.3	площа земель лісгосподарського призначення, що не надана в користування	тис. га	-	-
2	Площа земель лісгосподарського призначення, що вкрито лісовою рослинністю	тис. га	564,3	-
3	Лісистість (відношення покритої лісом площі до загальної площі області)	%	40,5	-

* За даними лісокористувачів області

Лісовий фонд Івано-Франківської області закріплений за постійними лісокористувачами з 6 різних відомств: 75 % земель лісового фонду надано в постійне користування підприємствам Державного агентства лісових ресурсів України, 25% земель лісового фонду закріплено за іншими користувачами, а саме: спеціалізованим підприємствам ОКП «Івано-Франківськблагроліс» – 73,8 тис. га, національними природними парками і природним заповідником Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України – 51,5 тис. га (ПЗ «Горгани» – 5,3 тис. га, НПП «Гуцульщина» – 7,6 тис. га, Карпатський НПП – 38,3 тис. га, НПП Верховинський – 12 тис. га), ДО «Резиденція «Синьогора» – 10,9 тис. га, ДП «Прикарпатський військовий лісгосп» Міністерства оборони України – 8,0 тис. га.

У зв'язку з особливими захисними (водоохоронними, ґрунтозахисними, рекреаційними, санітарними, гігієнічними, оздоровчими, природоохоронними, естетичними тощо) функціями більше половини лісів області (52%) мають обмежений режим лісокористування, 48% лісів віднесено до категорії експлуатаційних.

Запаси деревини в лісах області – 167,5 млн. м³, зокрема в стиглих та перестійних деревостанах – 29,7 млн. м³.

Середній загальний щорічний приріст деревини – 2,48 млн. м³ (4,4 м³ на 1 га покритої лісом площі).

За віковими групами землі постійних лісокористувачів поділяються на молодняки, які складають 17% (98,3 тис. га), середньовікові 53,0% (295,8 тис. га), пристигаючі 15% (85,2 тис. га) та стиглі і перестійні 15% (85,1 тис. га) (таблиця 5.2.2.2.).

За породним складом в лісах області переважають хвойні породи, що складають 58% або 328 тис. га, твердолистяні деревостани складають 37% – 210 тис. га, м'яколистяні 5% – 26 тис. га.

Таблиця 5.2.2.2.

Структура лісів в межах вікових груп*

Користувачі	Групи віку	2007 тис. га/%	2014 тис. га/%	2020 тис. га/%
Івано-Франківське ОУЛГ	молодняки	85,3/20	71,6 /17	70,1/17,0
	середньовікові	237,3/55	222,1 /52,8	204,4/49,6
	пристигаючі	57,1/14	61,03/14,5	67,6/16,4
	стиглі	49,1/11	65,51 /15,7	69,7/17,0
	Всього:	428,8/100	420,24 /100	411,8/100
ОКП «Івано- Франківськблагроліс»	молодняки	20,1/29	20,0 /29	20,1/28,7
	середньовікові	38,5/55	38,3 /55	38,1/54,3
	пристигаючі	8,3/12	8,5 /12	8,5/12,1
	стиглі	3,1/4	3,3 /4	3,4/4,9
	Всього:	70,0/100	70,1 /100	70,1/100

Інші лісокористувачі	молодняки середньовікові пристигаючі стиглі	11,6/17 44,1/62 6,5/9 8,6/12	8,74 /12,5 47,56/67,8 6,43 /9,2 7,46/10,5	8,0/19,7 53,3/64,7 9,1/11,0 12,0/14,6
Всього:		70,8/100	70,19 /100	82,4/100
Разом по області	молодняки середньовікові пристигаючі стиглі	117,0/21 319,8/56 72,0/13 60,8/10	100,34 /17,9 307,96 /54,9 75,96 /13,6 76,27 /13,6	98,2/17,4 295,8/52,4 85,2/15,1 85,1/15,1
Всього:		569,6/100	560,5/ 100	564,3/100

* За даними лісокористувачів області

У лісовому фонді області відбулись зміни зумовлені розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 р. № 766-р «Про вилучення та надання земельних ділянок у постійне користування із зміною цільового призначення» згідно з яким вилучено з постійного користування ДП «Верховинське лісове господарство» та ДП «Гринявське лісове господарство» земельні ділянки загальною площею 12022,9 га та надані у постійне користування національному природному парку «Верховинський» (табл. 5.2.2.3)

Таблиця 5.2.2.3.

Динаміка лісового фонду Івано-Франківської області*

Лісокористувачі	Загальна площа земель лісового фонду тис. га	Вкриті лісовою рослинністю землі, тис. га				Вікова структура деревостанів, тис. га				загальний запас деревини, млн. км.	середній запас на 1 га вкритих лісовою рослинністю земель, км.	запас стиглих та перестійних насаджень, млн.км.	Розрахункова лісосіка головного користування, тис. км.
		всього	в т.ч. по господарствах			молодняки	середньовікові	пристигаючі	стиглі та перестійні				
			хвойні	твердолі	м'ягколіні								
Разом по ОУЛМГ 2003р	468,7	430,2	257,7	159,4	13,1	121,4	217,8	52,8	38,2	114,4	266	12,8	347,5
Разом по ОУЛМГ 2008р	468,4	428,5	258,4	159,0	11,1	83,0	232,8	58,0	54,7	125,1	292	19,2	344,4
Разом по ОУЛМГ 2015р	468,3	420,3	241,4	167,5	11,4	70,7	220,3	62,8	66,6	123,0	293	22,9	562,96
Разом по ОУЛМГ 2020р.	458,8	412,0	229,6	167,7	14,7	70,1	204,2	67,6	69,7	124,1	302	24,3	562,96
Разом по ОКП Івано-Франківськблагроліс 2003р.	73,5	70,3	36,2	26,7	7,4	24,4	35,9	7,2	2,8	13,0	185	0,77	24
Разом по ОКП Івано-Франківськблагроліс 2008р.	73,2	70,1	34,8	28,1	7,2	20,1	38,2	8,5	3,3	13,1	188	0,89	24,0
Разом по ОКП Івано-Франківськблагроліс 2015р.	73,8	70,1	34,8	28,1	7,2	20,0	38,3	8,5	3,3	13,3	189	0,89	34,2
Разом по ОКП Івано-Франківськблагроліс 2019р	73,8	70,1	34,8	28,1	7,2	20,1	38,3	8,5	3,4	13,95	198	0,9	40,1
Всього по області: 2003р.	621,6	561,9	339,4	198,9	23,6	157,2	287,8	68,3	48,6	146,0	260	15,1	385,8
Всього по області: 2008р.	620,8	569,1	345,8	202,2	21,1	114,5	317,6	72,1	65,0	162,1	285	22,8	381,6
Всього по області: 2015р.	621,4	560,9	328,2	210,9	21,8	98,6	306,1	78,0	78,2	161,5	288	26,86	610,8
Всього по області: 2020р	620,3	564,3	326,9	211,5	25,9	98,3	295,7	85,2	85,1	169,1	299	29,7	623,7

* За даними лісокористувачів області

У 2020 році рубки лісу проведено на площі 18.7 тис. га, в т. ч. головного користування – на 1,1 тис. га. Від усіх видів рубок та проведення підготовчих робіт заготовлено 856 тис. м³ деревини, у т. ч. від рубок головного користування – 258 тис. м³, від рубок формування і оздоровлення лісів та інших заходів – 598 тис. м³. Відносно 2019 року заготівля деревини від рубок головного користування зменшилась на 30%, натомість від рубок формування та оздоровлення лісів збільшилась на 3%. В порядку поступових та вибіркового рубок головного користування заготовлено 94 тис.куб. м. ліквідної деревини, 83% в порядку останнього прийому, тобто фактично проектується та проводяться суцільні рубки, зокрема у ялицевих та букових деревостанах. Вибіркові способи рубок головного користування зменшились на 38 % відносно аналогічного показника 2019 року.

Використання ліміту розрахункової лісосіки рубок головного користування у розмірі 58 % свідчить про ресурсне виснаження доступних у логістичному відношенні лісових масивів експлуатаційного фонду.

Протягом 2020 року переведено у покриту лісом площу 2,8 тис. га лісових культур та ділянок з природним поновленням. Лісовідновлення здійснено на площі 2,24 тис га земель лісового фонду, з них на 0,9 тис. га – посадка лісу та 1,34 тис. га – природне поновлення.

Лісозахисні заходи щодо локалізації осередків шкідників та хвороб лісу проведено на площі 6,2 тис. га. Частина робіт по захисту лісів від шкідників проводилась біологічними препаратами.

Таблиця 5.2.2.4.

Динаміка спеціального використання
лісових ресурсів державного значення*

Рік	Затверджена розрахункова лісосіка, тис. м ³ .	Фактично зрубано, тис. м ³	Зрубано по господарствах					
			хвойні		твердолистяні		м'яколистяні	
			Розрахункова лісосіка тис. м ³	Фактично зрубано тис.м ³	Розрахункова лісосіка, тис. м ³	Фактично зрубано, тис. м ³ .	Розрахункова лісосіка, тис.м ³	Фактично зрубано, тис.м ³
Рубки головного користування								
2006	372	305,5	234,4	200,6	124,2	95,2	13,7	9,7
2007	378	286,5	234,4	185,3	128,7	90,2	15,5	11,0
2009	381	295,6	236,6	191,6	129,6	93,2	15,5	10,8
2012	600	482,4	406,4	356,8	173,9	123,4	19,6	12,6
2015	610	430,6	418,0	278,6	172,4	137,0	20,4	15,0
2018	626	382,0	424,0	242,0	177,0	128,0	26,0	12,0
2019	624	370,0	421,0	238,0	177,0	123,0	26,0	8,7
2020	624	258	421	178	177	73	26	9

* За даними лісокористувачів області

Лісогосподарські підприємства області демонструють стабільність лісогосподарського виробництва. Відсутність державного фінансування негативно позначається на господарській діяльності. Спостерігається пріоритет лісоексплуатації, пов'язаний з необхідністю самофінансування господарської діяльності.

З метою покращення ефективності ведення лісового господарства, раціонального, невиснажливого використання лісових ресурсів доцільно вжити наступних заходів:

- вивчення та впровадження у сферу лісових відносин передового досвіду європейських країн;
- економічне стимулювання підприємств галузі при застосуванні прогресивних технологій лісокористування, переведення лісового насадництва на генетично-селекційну основу з відповідним рівнем лісовідновлення та лісорозведення;
- часткове бюджетне фінансування лісогосподарських підприємств, використовуючи диференційований підхід, відповідно до характеристик лісосічного фонду та можливостей госпрозрахункової діяльності;
- завершення сертифікації лісів, як шлях до європейських стандартів галузі;
- покращення нормативно-законодавчої бази у сфері охорони, відтворення та раціонального використання лісових ресурсів;
- виділення та охорона пралісових екосистем;
- збільшення сітки лісових доріг, що значно зменшить кількісні та якісні втрати лісового ресурсу.

5.2.3. Стан використання природних недеревних рослинних ресурсів

У 2020 році заготівля лісових ресурсів побічного користування та другорядних лісових матеріалів здійснювалася на підставі лімітів, затверджених розпорядженням Івано-Франківської обласної державної адміністрації від 19.06.2019 № 321. Ліміт на заготівлю лікарської сировини по підприємствах обласного управління лісового та мисливського господарства становив 60340 кг, ОКП Івано-Франківськоблагроліс ліміт на заготівлю лікарської сировини 3540,0 кг сухої ваги. Фактично лікарську сировину в порядку спеціального використання лісових ресурсів не заготовляли.

Ліміт на заготівлю білих грибів по державних підприємствах Держлісагентства у 2020 році становив 1243 т. свіжої ваги, ліміт на ягоди чорниці 950 т. свіжої ваги, ліміт на ягоди малини, ожини, брусницю – 505,0 т. свіжої ваги. За інформацією Обласного управління лісового та мисливського господарства та ОКП «Івано-Франківськоблагроліс» промислове використання не здійснювалось.

Таблиця 5.2.3

Використання природних рослинних лісових ресурсів на території Івано-Франківської області за 2020 рік.

№ з/п	Назва виду рослини (ресурсу)	Встановлений ліміт (тонн свіжої ваги)	Фактично зібрано (тонн свіжої ваги)		Примітка
			усього	у тому числі на території природно-заповідного фонду	
1	Гриби білі	1249,5	0	-	-
2	Лисички	266,0	0	-	-
3	Опеньки і інші	1743,0	0	-	-
4	Чорниця (плоди, листя)	970	0	-	-
5	Ожина	75,0	0	-	-
6	Малина	430,7	0	-	-
7	Брусниця	40,0	0	-	-
8	Калина	7,7	0	-	-
9	Горобина звичайна	31	0	-	-
10	Горобина плідна	96,5	0	-	-
11	Шипшина	10,6	0	-	-
12	Лікарська сировина (кг сухої ваги)	63880,0	0	-	-

**5.2.4. Охорона та відтворення видів рослин, занесених до Червоної книги України,
та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів**

Таблиця 5.2.4.1.

Фізико - географічний район	Усього видів рослин, занесених до Червоної книги України, екз.		Усього рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, од.		Кількість видів рослин, занесених до Червоної книги України, відтворено на територіях та об'єктах ПЗФ, екз., назва	Кількість популяцій видів рослин, занесених до Червоної книги України, які зникли, од., назва
Буковинське передгір'я (національний природний парк «Гуцульщина»)	Allium ursinum L.	Цибуля ведмежа	Pice Pineta(cembre)	Субформація ялиново- кедрово-соснових лісів	-	-
			Quercetum (roburis) coryloso-caricosum (brizoides) Quercetum (roburis) Franguloso- caricosum (brisoides)	Група асоціацій дубових лісів ліщиновотрясункоосокових та свидиновотрясункоосокових	Зелениця сплюснута <i>Diphasiastrum complanatum</i> (L.) Holub	-
	Arnica montana L.	Арніка гірська	Carpineto-Quercetum (roburis) hederosum, Carpineto-Quercetum (roburis) asperuloso- hederosum	Асоціації грабово-дубового лісу плющевого та маренково- плющевого	Плау <i>Lycopodium</i> н	-
	Astrantia major L.	Астранція велика	Fagela fluticosa	Група асоціацій букових лісів чагарникових	Баранець звичайний <i>Huperzia selago</i> (L.)	-
	Atropa belladonna L.	Беладона звичайна	Alnetum (incane) matteuccidosum	Асоціація сіровільхового лісу страусникового	Гронянка півмісяцева <i>Botrychium lunaria</i> (L.)	-
	Carex umbrosa Host	Осока затінкова	Fageto – Pineta (sylvestris)	Субформація буково-соснових лісів	Пухирник судетський <i>Cystopteris sudetica</i>	-

	<i>Centaurea carpatica</i> (Porc.) Porc.	Волошка карпатська	<i>Quercetum (roboris) corylosa</i>	Група асоціацій дубових лісів ліщинових (типові старі ліси)	Сосна кедрова європейська <i>Pinus cembra</i> L.	-
	<i>Cephalanthera longifolia</i> (L.) Fritsch	Булатка довголиста	<i>Carpinetum-Quercetum caricosum (pilosae), Carpineto-Quercetum aegopodiosum</i>	Асоціації грабово-дубового лісу волосистоосокового та яглицевого (старі типові насадження)	Тис ягідний <i>Taxus baccata</i> L	-
	<i>Colchicum autumnale</i> L.	Пізноцвіт осінній	<i>Fagetum vincosum</i>	Асоціація букового лісу барвінкового	Бека <i>Sorbus torminalis</i> (L) Crantz	-
	<i>Corallorhiza trifida</i> Chatel.	Коральковець тричінадрізаний	<i>Fagetum dryopteridosum</i>	Асоціація букового лісу щитникового (типові угруповання)	Береза темна <i>Betula obscura</i>	-
	<i>Crocus heuffelianus</i> Herb.	Шафран Гейфелів, крокус Гейфелів	<i>Fagetum symphytosum, F. adenostylosum</i>	Асоціації букових лісів серцевидноживокостевих та аденостилесових	Рутвиця смердюча <i>Thalictrum foetidum</i> L	-
	<i>Dactylorhiza fuchsii</i> (Druce) Soo	Пальчатокорінник Фукса	<i>Acereta pseudoplatani</i>	Формація яворових лісів	Лунарія оживаюча <i>Lunaria rediviva</i> L.	-
	<i>Dactylorhiza incarnata</i> (L.) Soo	Пальчатокорінник м'ясочервоний	<i>Sphagneta depressipiceetosa</i>	Формація пригніченоялиново-сфагнова	Тирлич безстебловий <i>Gentiana acaulis</i> L.	-
	<i>Dactylorhiza maculata</i> (L.) Soo	Пальчатокорінник плямистий	<i>Pineto (mugi) – Sphagneta</i>	Формація гірсько соснова-сфагнова	Тирлич роздільний <i>Gentiana laciniata</i>	-
	<i>Dactylorhiza majalis</i> (Reichenb.) p. F. Hunt et Summerhayes	Пальчатокорінник травневий	-	-	Беладонна звичайна <i>Atropa bella donna</i> L.	-
	<i>Dactylorhiza sambucina</i> (L.) Sop	Пальчатокорінник бузиновий	-	-	Шолудивник лісовий <i>Pedicularis sylvatica</i> L.	-
	<i>Epipactis helleborine</i> (L.) Crantz.	Коручка чемерицелиста, коручка морозниковидна, коручка широколиста	-	-	Відкасник осотоподібний <i>Carlina cirsioides</i> Klokov	-
	<i>Epipactis palustris</i> (L.) Crantz.	Коручка болотна	-	-	Чихавка язиколіста <i>Ptarmica lingulata</i>	-
	<i>Epipactis purpurata</i> Smith	Коручка пурпурова	-	-	Пізноцвіт осінній <i>Colchicum autumnale</i> L.	-

	Galanthus nivalis L.	Підсніжник білосніжний, підсніжник звичайний	-	-	Лілія лісова <i>Lilium martagon</i> L.	-
	Goodyera repens (L.) R. Br.	Гудайєра повзуча	-	-	Цибуля ведмежа <i>Allium ursinum</i> L.	-
	Grifola umbellata (Fr.) Pil.	Грифола зонтична, поліпіл зонтичний	-	-	Підсніжник білосніжний <i>Galanthus nivalis</i> L.	-
	Gymnadenia conopsea (L.) R. Br.	Билинець довгородий, билинець комарниковий	-	-	Білоцвіт весняний <i>Leucojum vernum</i> L.	-
	Hericum	Герицій	-	-	Шафран Гейфелів	-
	coralloides (Fr.) S. F. Crays. str.	кораловидний, герицій альпійський			<i>Crocus heufelianus</i> Herb	
	Huperzia selago (L.) Bernh. ex Schrank et Mart.	Баранець звичайний	-	-	Косарики черепитчасті <i>Gladiolus imbricatus</i> L.	-
	Leucojum vernum L.	Білоцвіт весняний, сніжинка весняна	-	-	Півники сибірські <i>Iris sibirica</i> L.	-
	Lilium martagon L.	Лілія лісова, лілія кучерява	-	-	Плодоріжка блощична <i>Anacamptis coriophora</i> (L.)	-
-	Listera cordata (L.) R. Br.	Зозулині сльози серцелисті	-	-	Плодоріжка салепова <i>Anacamptis morio</i> (L.)	-
	Listera ovata (L.) R. Br.	Зозулині сльози яйцевидні	-	-	Булатка великоквіткова <i>Cephalanthera damasonium</i>	-
	Linaria rediviva L.	Лунарія оживаюча	-	-	Булатка довголиста <i>Cephalanthera longifolia</i> L.	-
	Lycopodium annotinum L.	Плаун річний, плаун колючий	-	-	Коральковець тричінадрізаний <i>Corallorhiza trifida</i>	-

Malaxis monophyllos (L.) Sw.	Малаксис однолистий	-	-	Зозульки мясочервоні <i>Dactylorhiza incarnata (L.)</i>	-
Neottia nidus-avis (L.) Rich.	Гніздівка звичайна	-	-	Пальчатокорінник Фукса <i>Dactylorhiza fuchsii</i>	-
Orchis coriophora L.	Зозулинець блещучий	-	-	Пальчатокорінник плямистий <i>Dactylorhiza maculata (L.)</i>	-
Orchis mascula (L.) L.	Зозулинець чоловічий	-	-	Пальчатокорінник травневий <i>Dactylorhiza majalis</i>	-
Orchis militaris L.	Зозулинець шоломоносний	-	-	Пальчатокорінникбу зиновий <i>Dactylorhiza sambucina</i>	-
Orchis morio L.	Зозулинець салеповий	-	-	Коручка темно- червона <i>Epipactis atropurpurea</i>	-
Pinus cembra L.	Сосна кедрова європейська, сосна кедрова	-	-	Коручка чемерицелистна <i>Epipactis helleborine (L.)</i>	-
Platanthera bifolia (L.) Rich.	Любка дволиста	-	-	Коручка болотна <i>Epipactis palustris (L.)</i>	-
Sparassis crispa (Fr.) Fr.	Спарасис кучерявий, листочниця кучерява	-	-	Коручка пурпурова <i>Epipactis purpurata</i> Smith	-
Spiranthes spiralis (L.) Chevall.	Скрученик спиральний	-	-	Язичок зелений <i>Coeloglossum viride (L.)</i>	-
Strobilomyces floccopus (Vahl.: Fr.)Karst.	Стробіломісес стовбурчатолюбка тий, лускач	-	-	Гудайєра повзуча <i>Goodyera repens (L.)</i>	-
Taxus baccata L.	Тис ягідний, тис негній-дерево	-	-	Билинець довгорогий <i>Gymnadenia conopsea (L.)</i>	-

	Traunsteinera globosa (L.) Reichenb.	Траунштейнера куляста	-	-	Малаксис однолистяний <i>Malaxis monophyllos</i> (L.)	-
	Tuckermannopsis laureri (Krempelh.) Hale	Тукерманопсис Лаурера, цетрарія Лаурера	-	-	Зозулинні сльози яйцевидні <i>Listera ovata</i> R.Br	-
	Usnea longissima Ach.	Уснея найдовша	-	-	Гніздівка звичайна <i>Neottia nidus-avis</i> L	-
Район Горган і Чорногори (Карпатський національний природний парк) -	Aconitum jacquinii Reichenb.	Аконіт Жакена	Abieto-Piceeto-Fageta	Ялицево-смереково-букові ліси	Аконіт Жакена <i>Aconitum jacquinii</i> Rchb.	-
	Allium ursinum L.	Цибуля ведмежа	Pinetea sylvestris	Сосни звичайної	Анемона нарцисоквіта <i>Anemone narcissiflora</i> L	-
	Antennaria carpatica L.	Котячі лапки карпатські	Piceeto-Pinetum	Смереково-соснові ліси	Баранець звичайний (<i>Huperzia selago</i> (L.)	-
	Arnica montana L.	Арніка гірська	Abieto-Piceeto-Pineta	Ялицево-смереково-соснові ліси	Белладонна звичайна <i>Atropa belladonna</i> L	-
	Aster alpinus L.	Айстра альпійська	Piceeto-Cembreta	Смереково-кедрові ліси	Билинець довгоровий <i>Gymnadenia conopsea</i> (L.) R.Br	-
	Astrantia major L.	Астранція велика	Cembreto-Piceeta	Кедрово-смерекові ліси	Билинець найзапашніший <i>Gymnadenia odoratissima</i> (L.)	-
	Atropa belladonna L.	Беладонна звичайна	Pineto-Abieto-Piceeta	Сосново-ялицево-смерекові ліси	Білотка альпійська <i>Leontopodium alpinum</i> Cass.	-
	Botrichium lunaria (L.) Sw.	Гронянка півмісяцева	Piceeto-Fageto-Abieta	Смереково-буково-ялицеві ліси	Білоцвіт весняний <i>Leucojum vernal</i> L.	-
	Campanula abietina Griseb.et Schenk.	Дзвоники ялицеві	Pineto-Piceetum myrtilloso-hylocomiosimia	Соснова смеречина чорницево-зеленомохова	Бровник однобульбовий <i>Herminium monorchis</i> (L.)	-
	Campanula carpatica Jacq.	Дзвоники карпатські	Piceeto-Abietum dryopteridosum	Смерекова яличина австрійськощитникова	Булатка довголиста <i>Cephalanthera longifolia</i> (L.) Fritsch.	-

Carex pauciflora Lightf.	Осока малоківіткова	Piceetum sphagnosum	Смеречина сфагнова	Булатка червона <i>Cephalanthera rubra</i> (L.)	-
Carex rupestris All.	Осока скельна	Sphagneta fusci	Сфагну рудого	Верба лапландська <i>Salix lapponum</i> L.	-
Centaurea carpatica Porc.	Волошка карпатська	Sphagneta	Сфагнових мохів	Верба трав'яна <i>Salix</i> <i>herbacea</i> L.	-
Cypripedium calceolus L.	Черевички зозулині справжні	Cariceta (nigrae)	Осоки чорної	Верба туполиста <i>Salix retusa</i> L.	-
Cephalanthera longifolia (L.) Fritsch.	Булатка довголиста	Pineta mugi	Сосни гірської	Гніздівка звичайна <i>Neottia nidus-avis</i> (L.)	-
Cephalanthera rubra (L.) Rich.	Булатка червона	Saliceta herbaceae	Верби трав'яної	Горянка дворядна <i>Oreochloa disticha</i> (Wulfen) Link	-
Coeloglossum viridae L.	Язичок зелений	Saliceta kitaibelianae	Верби Китайбеля	Гронянка півмісяцева <i>Botrychium lunaria</i> (L.)	-
Colchicum autumnale L.	Пізноцвіт осінній	Rhododendreta kotchy	Рододендрона східнокарпатського	Гудієра повзуча <i>Goodyera repens</i> (L.) R.Br.	-
Corallorhiza trifida Chatel.	Коральковець тричінадрізаний	Myrtilleta	Чорниці	Дзвоники карпатські <i>Campanula carpatica</i> Jacq.	-
Crocus heuffelianus Herb.	Шафран Гейфеля	Poaeta deylii	Тонконога Дейла	Дріада восьмипелюсткова <i>Dryas octopetala</i> L.	-
Dactylorhiza cordigera (Fries) Soo	Пальчатокорінн ик серценосний	Doroniceta carpaticae	Сугайника карпатського	Жовтець татранський <i>Ranunculus thora</i> L.	-
Dactylorhiza fuchsii (Druce) Soo.	Пальчатокорінн ик Фукса	Festuceta carpatineae	Костриці карпатської	Жовтозілля карпатське <i>Senecio</i> <i>capraticus</i> Herbach	-
Dactylorhiza incarnata (L.) Soo	Пальчатокорінн ик м'ясо-червоний	Dryadeta octopetalae	Дріади восьмипелюсткової	Журавлина дрібноплода <i>Oxycoccus microcarpus</i> Turcz. ex Rupr.	-
Dactylorhiza maculata (L.) Soo	Пальчатокорінн ик плямистий	Loiseleuria procumbentis	Наскельниці лежачої	Зелениця альпійська <i>Diphasiastrum alpinum</i> (L.) Holub	-

	Dactylorhiza majalis (Reichenb.) P.F. Hunt et	Пальчатокорінник травневий	Oreochloeta distichae	Горянки дворянної	Зелениця сплюснута <i>Diphasiastrum complanatum</i> (L.) Holub	-
-	Dactylorhiza sambucina (L.) Soo	Пальчатокорінник бузиновий	Adenostyleta	Адонестилесу сіролистого	Злинка альпійська <i>Erigeron alpinus</i> L.	-
	Doronicum clusii All.	Сутайник Клузія	-	-	Зозулинець прикрашений <i>Orchis signifera</i> Vest	-
	Dryas octopetala L.	Дріада восьмипелюсткова	-	-	Зозулинець шоломоносний <i>Orchis militaris</i> L.	-
	Epipactis atrorubens (Hoffm. ex Bernh) Schult	Коручка темно-червона	-	-	Зозулині сльози серцелисті <i>Listera cordata</i> (L.) R.Br.	-
	Epipactis helleborine (L.) Crantz.	Коручка чемерниковидна	-	-	Зозулині сльози яйцеподібні <i>Listera ovata</i> (L.) R.Br.	-
	Epipactis palustris (L.) Crantz.	Коручка болотна	-	-	Зозулині черевички справжні <i>Cypripedium calceolus</i> L.	-
	Epipactis purpurata Smith	Коручка пурпурова	-	-	Зозульки бузинові <i>Dactylorhiza sambucina</i> (L.) So	-
	Epipogon aphyllum (F.W.Schmidt) Sw.	Надбородник безлистий	-	-	Зозульки м'ясочервоні <i>Dactylorhiza incarnata</i> (L.) So	-
	Festuca porcii Hack.	Костриця Порціуса	-	-	Зозульки плямисті <i>Dactylorhiza maculata</i> (L) So	-
	Galanthus nivalis L.	Підсніжник гайовий	-	-	Зозульки серценосні <i>Dactylorhiza cordigera</i> (Fries) So	-
	Gentiana acaulis L.	Тирлич безстебловий	-	-	Зозульки травневі <i>Dactylorhiza majalis</i> (Rchb.)	-
	Gentiana laciniata Kit. ex Kanitz	Тирлич роздільний	-	-	Зозульки Фукса <i>Dactylorhiza fuchsii</i> (Druce) So	-

Gentiana lutea L.	Тирлич жовтий	-	-	Коральковець тричінадрізаний <i>Corallorhiza trifida</i> Chtel.	-
Gentiana punctata L.	Тирлич крапчастий	-	-	Коручка болотна <i>Epipactis palustris</i> (L.) Crantz	-
Gentiana verna L.	Тирлич весняний	-	-	Коручка темно- червона <i>Epipactis</i> <i>atrorubens</i>	-
Goodyera repens (L.) R.Br.	Гудайєра повзуча	-	-	Коручка пурпурова <i>Epipactis purpurata</i> Smith	-
Gymnadenia conopsea (L.) R.Br.	Билинець комарниковий	-	-	Коручка чемерникоподібна <i>Epipactis helleborine</i> (L.)	-
Gymnadenia odoratissima (L.) Rich.	Билинець найзапашніший	-	-	Косарики черепитчасті <i>Gladiolus</i> <i>imbricatus</i> L.	-
Heracleum carpathicum Porcius	Борщівник карпатський	-	-	Костриця Порціуса <i>Festuca porcii</i> Hack.	-
Herminium monorchis (L.) R.Br	Бровник одноклубневий	-	-	Котячі лапки <i>Antennaria carpatica</i> (Wahlenb.) Bluff et Fingerh.	-
Huperzia selago (L.) Bernh.	Баранець звичайний	-	-	Лілійка пізня (<i>Lloydia serotina</i> (L.) Rchb.	-
Larix polonica Racib.	Модрина польська	-	-	Лілія лісова <i>Lilium</i> <i>martagon</i> L.	-
Leontopodium alpinum Cass.	Білотка альпійська	-	-	Ломикамінь аїзоподібний <i>Saxifraga</i> <i>aizoides</i> L.	-
Leucojum vernal L.	Білоцвіт весняний	-	-	Ломикамінь карпатський <i>Saxifraga</i> <i>carpatica</i> Rchb.	-
Leucorchis albida (L.) E.Mey	Левкорхіс білуватий	-	-	Любка дволиста <i>Platanthera bifolia</i> (L.)Rich.	-

-	<i>Lilium martagon</i> L.	Лілія лісова	-	-	Любка зеленоквіткова <i>Platanthera chlorantha</i> (Cust.) Rchb.	-
	<i>Linnea borealis</i> L.	Ліннея північна	-	-	Місячниця оживаюча <i>Lunaria</i> <i>rediviva</i> L.	-
	<i>Listera cordata</i> (L.) Br.	Зозулині сльози серцелисті	-	-	Мітлиця альпійська <i>Agrostis alpina</i> Scop.	-
	<i>Listera ovata</i> L.	Зозулині сльози яйцевидні	-	-	Мітлиця скельна <i>Agrostis rupestris</i> All.	-
	<i>Lunaria rediviva</i> L.	Лунарія оживаюча	-	-	Модрина польська <i>Larix polonica</i> Racib.	-
	<i>Lycopodium</i> <i>annotinum</i> L.	Плаун колючий	-	-	Молодило гірське <i>Sempervivum</i> <i>montanum</i> L.	-
	<i>Neottia nidus-avis</i> (L.) Rich.	Гніздівка звичайна	-	-	Надбородник безлистий <i>Epipogium</i> <i>aphyllum</i> Sw.	-
	<i>Orchis militaris</i> L.	Зозулинець шоломоносний	-	-	Наскельниця лежача <i>Loiseleuria procumbens</i> (L.) Desv.	-
	<i>Orchis ustulata</i> L.	Зозулинець обпалений	-	-	Неотінея обпалена <i>Neotinea ustulata</i> (L.) R.M.	-
	<i>Oreochloa disticha</i> (Wulf.) Link.	Горянка дворядна	-	-	Осока двоколірна <i>Carex bicolor</i> All.	-
	<i>Oxycoccus</i> <i>microcarpus</i> Turcz. ex Rupr.	Журавлина дрібноплода	-	-	Осока затінкова <i>Carex umbrosa</i> Host	-
	<i>Pedicularis oederi</i> Vahl	Шолудивник Едера	-	-	Осока Лахеналія <i>Carex lachenalii</i> <i>Schkuhr</i>	-
	<i>Pinguicula alpina</i> L.	Товстянка альпійська	-	-	Осока малоквіткова <i>Carex pauciflora</i> Lightf.	-
	<i>Pinguicula vulgaris</i> L.	Товстянка звичайна	-	-	Осока піхвова <i>Carex</i> <i>vaginata</i> Tausch	-
	<i>Pinus cembra</i> L.	Сосна кедрова європейська	-	-	Осока скельна <i>Carex</i> <i>rupestris</i> All.	-

Platanthera bifolia L.	Любка дволиста	-	-	Осока темно-бура <i>Carex fuliginosa</i> Schkuhr	-
Poa deylli Chriek et Juras.	Тонконіг Дейла	-	-	Первоцвіт малий <i>Primula minima</i> L.	-
Primula poloninensis (Domin)Fed	Первоцвіт полонинський	-	-	Підсніжник білосніжний <i>Galanthus nivalis</i> L.	-
Primula minima L.	Первоцвіт малий	-	-	Пізньоцвіт осінній <i>Colchicum autumnale</i> L.	-
Ptarmica lingulata (Waldst. et Kirt.) DC	Чихавка язиколіста	-	-	Плаун річний <i>Lycopodium annotinum</i> L.	-
Ptarmica tenuifolia (Schur) Schur.	Чихавка тонколіста	-	-	Плаунок плауноподібний <i>Selaginella selaginoides</i> (L.)	-
Pulmonaria filarszkyana Javorka	Медунка Філярського	-	-	Псевдорхіс білуватий <i>Pseudorchis albida</i> (L.)	-
Pulsatilla alba Rchb.	Сон білий	-	-	Роговиця роговикова <i>Dichodon cerastioides</i> (L.) Rchb.	-
Ranunculus tatrae Borb.	Жовтець татранський	-	-	Родіола рожева <i>Rhodiola rosea</i> L.	-
Rhodiola rosea L.	Родіола рожева	-	-	Рододендрон східнокарпатський <i>Rhododendron myrtifolium</i> Schott et Kotschy	-
Rhododendron kotschy Simonk	Рододендрон східнокарпатський	-	-	Сверція багаторічна <i>Swertia perennis</i> L.	-
Saussurea alpina (L.) DC	Соссюрея альпійська	-	-	Скополія карніолійська <i>Scopolia carniolica</i> Jacq.	-
Saxifraga aizoides L.	Ломикамінь аїзовидний	-	-	Сон білий <i>Pulsatilla alba</i> auct. non Rchb.	-

	Scopolia carniolica L.	Скополія карніолійська	-	-	Сосна кедрова європейська <i>Pinus cembra</i> L.	-
	Selaginella selaginelloides (L.) Link.	Плаунок плауновидний	-	-	Соссюрея альпійська <i>Saussurea alpina</i> (L.) DC	-
	Sempervivum montanum L.	Молодило гірське	-	-	Сугайник Клузія <i>Doronicum clusii</i> (All.) Tausch	-
	Saussurea porcii Deger	Соссюрея Порца	-	-	Цибуля ведмежа <i>Allium ursinum</i> L.	-
	Swertia alpestris Baumg.	Сверція альпійська	-	-	Чихавка язичкова <i>Ptarmica lingulata</i> (Willd. et Kit.) DC.	-
	Traunsteinera globosa (L.) Reichb.	Траунштейнера куляста	-	-	Шафран Гейфелів <i>Crocus heuffelianus</i> Herb	-
	Taxus baccata L.	Тис ягідний	-	-	Язичок зелений <i>Coeloglossum viride</i> (L.) C.Hartm	-
Бурштинське опілля (Галицький національний природний парк)	Allium ursinum L.	Цибуля ведмежа	-	-	Цибуля ведмежа <i>Allium ursinum</i> L.	-
	Anemonastrum narcissiflorum (L.) Holub	Анемона нарцисоцвіта	Salvinia natans	Формація сальвінії плаваючої	Анемона нарцисоцвіта <i>Anemonastrum narcissiflorum</i> (L.)	-
	Astrantia major L.	Астранція велика	Trapeta natans	Формація водяного горіха	Головатень високий <i>Echinops exaltatus</i>	-
	Carlina cirsioides Klok.	Відкасник осотовидний	Nymphoidetea peltatae	Формація плавуну щитолістого	Відкасник осотовидний <i>Carlina cirsioides</i> Klok	-
	Carlina onopordifolia Bess. ex Szaf., Kucz. et Pawt.	Відкасник татарниколистий	Nymphaeeta albae	Формація латаття білого	Відкасник татарниколистий <i>Carlina onopordifolia</i>	-

	Cephalanthera damasonium (Mill.) Druce	Булатка великоквіткова	Nupharetta luteae	Формація глечиків жовтих	Булатка великоквіткова <i>Cephalanthera damasonium</i>	-
	Chamaecytisus blockianus (Pawt.) Klaskova	Зіновать Блоцького	Ceratophylleta submersi	Формація кушира підводного	Зіновать Блоцького <i>Chamaecytisus blockianus</i>	-
	Chamaecytisus podolicus (Btock) Klaskova	Зіновать подільська	Stipeta capillatae	Формація ковили волосистої	Зіновать подільська <i>Chamaecytisus podolicus</i>	-
	Cypripedium calceolus L.	Зозуліні черевички справжні	Stipeta pulcherrimae	Формація ковили найкрасивішої	Зозуліні черевички справжні <i>Cypripedium calceolus L.</i>	-
	Dactylorhiza fuchsii (Druce) Soo	Пальчатокорінник Фукса	Stipeta pennatae	Формація ковили пірчастої	Пальчатокорінник Фукса <i>Dactylorhiza fuchsii</i>	-
	Dactylorhiza maculata (L.) Soo	Пальчатокорінник плямистий	Stipeta tirsae	Формація ковили вузьколистої	Пальчатокорінник плямистий <i>Dactylorhiza maculata (L.)</i>	-
	Dactylorhiza majalis (Reichenb.) P. F.Hunt et Summerhayes	Пальчатокорінник травневий	Festuceta pallentis	Формація костриці блідої	Пальчатокорінник травневий <i>Dactylorhiza majalis</i>	-
	Epipactis atrorubens (Hoffm. ex Benth.) Bess.	Коручка темно-червона	Cariceta humilis	Формація осоки низької	Коручка темно-червона <i>Epipactis atrorubens</i>	-
	Epipactis helleborine (L.) Crantz	Коручка чемерицелиста	Querceta (roboris) corymbosa	Група асоціацій дубових лісів з дуба звичайного ліщинових (Типові угруповання)	Коручка болотна <i>Epipactis palustris (L.) Crantz</i>	-
	Epipactis palustris (L.) Crantz	Коручка болотна				
	Epipactis purpurata Smith	Коручка пурпурова	-	-	Коручка пурпурова <i>Epipactis purpurata Smith</i>	-
	Chamaecytisus paczkowskii (V. Krecz.) Klaskova	Зіновать Пачоського	-	-	Пізноцвіт осінній <i>Colchicum autumnale L.</i>	-
	Euphorbia volhynica Bess. ex Racib.	Молочай волинський	-	-	Молочай волинський <i>Euphorbia volhynica Bess. ex Racib.</i>	-

	<i>Festuca pallens</i> Host	Костриця бліднувата	-	-	Костриця бліднувата <i>Festuca pallens</i> Host	-
	<i>Fritillaria meleagris</i> L.	Рябчик шаховий	-	-	Рябчик шаховий <i>Fritillaria meleagris</i> L.	-
	<i>Galanthus nivalis</i> L.	Підсніжник білосніжний	-	-	Підсніжник білосніжний <i>Galanthus nivalis</i> L.	-
	<i>Gymnadenia conopsea</i> (L.) R. Br.	Билинець довгорогий	-	-	Горицвіт весняний <i>Adonis vernalis</i> L.	-
	<i>Leucojum vernalis</i> L.	Білоцвіт весняний	-	-	Білоцвіт весняний <i>Leucojum vernalis</i> L.	-
	<i>Lilium martagon</i> L.	Лілія лісова	-	-	Лілія лісова <i>Lilium martagon</i> L.	-
	<i>Listera ovata</i> (L.) R. Br.	Зозулині сльози яйцевидні	-	-	Зозулині сльози яйцевидні <i>Listera ovata</i> (L.)	-
	<i>Lunaria rediviva</i> L.	Лунарія оживаюча	-	-	Лунарія оживаюча <i>Lunaria rediviva</i> L.	-
	<i>Neottia nidus-avis</i> (L.) Rich.	Гніздівка звичайна	-	-	Гніздівка звичайна <i>Neottia nidus-avis</i> (L.) Rich.	-
	<i>Nymphoies peltata</i> (S.G. Gmel.) O.Kuntze	Плавун щитолистий	-	-	Плавун щитолистий <i>Nymphoies peltata</i> (S.G. Gmel.) O.Kuntze	-
	<i>Orchis militaris</i> L.	Зозулинець шоломоносний	-	-	Зозулинець шоломоносний <i>Orchis militaris</i> L.	-
	<i>Orchis morio</i> L.	Зозулинець салеповий	-	-	Булаткачервона <i>Cephalanthera rubra</i> (L.)	-
	<i>Platanthera bifolia</i> (L.) Rich.	Любка дволиста	-	-	Любка дволиста <i>Platanthera bifolia</i> (L.) Rich.	-
	<i>Platanthera chlorantha</i> (Cust.) Reichenb.	Любка зеленоквітова	-	-	Любка зеленоквітова <i>Platanthera chlorantha</i> (Cust.) Reichenb.	-

	Poa versicolor Bess.	Тонконіг різнобарвний	-	-	Шефран Гейфеля <i>Crocus heuffelianus</i>	-
	Pulsatilla grandis Wend.	Сон великий	-	-	Сон великий <i>Pulsatilla grandis</i> Wend	-
	Salvinia natans (L.) All.	Сальвінія плаваюча	-	-	Сальвінія плаваюча <i>Salvinia natans (L.)</i>	-
	Sedum antiquum Omelcz. et Zaverucha	Очиток застарілий	-	-	Очиток застарілий <i>Sedum antiquum</i> Omelcz. et Zaverucha	-
	Scopolia camiolica Jacq.	Скополія карніолійська	-	-	Скополія карніолійська <i>Scopolia</i> <i>camiolica Jacq.</i>	-
	Stipa capillata L.	Ковила волосиста	-	-	Ковила волосиста <i>Stipa capillata L.</i>	-
	Stipa pennata L.	Ковила пірчаста	-	-	Ковила пірчаста <i>Stipa pennata L.</i>	-
	Stipa pulcherrima C. Koch	Ковила найкрасивіша	-	-	Ковила найкрасивіша <i>Stipa</i> <i>pulcherrima C</i>	-
	Stipa tirsia Stev.	Ковила вузьколиста	-	-	Ковила вузьколиста <i>Stipa tirsia Stev</i>	-
	Salix starkeana Willd.	Верба Старке	-	-	Рутвиця смердюча <i>Thalictrumfoetidum L.</i>	-
	Thalictrumfoetidum L.	Рутвиця смердюча	-	-	Тофільдія чашечкова <i>Tofieldia calyculata</i> (L.)	-
	Trapa natans L.	Водяний горіх плаваючий	-	-	Водяний горіх плаваючий <i>Trapa natans L.</i>	-
	Traunsteinera globosa (L.) Reichenb.	Траунштейнера куляста	-	-	Траунштейнера куляста <i>Tofieldia calyculata</i> (L.)	-
	Tofieldia calyculata (L.) Wahlenb	Тофільдія чашечкова	-	-	Конюшина червонувата <i>Trifolium rubens L</i>	-

Горгани (природний заповідник «Гогани»)	Lycopodium annotinum L.	Плаун колючий	Pineto (cembrae)- Piceetum (abietis) vaccinoso(myrtilli)- hylocomiosum	Кедрінова смеречина чорницево-зеленомохова	Зелениця альпійська <i>Diphasiastrum alpinum</i> (L.) Holub	-
	Huperziaselago (L.) Bernh	Баранець звичайний	Piceeto (abietis) – Pinetum (cembrae) sphagnosum	Смерекова кедрина сфагнова	Плаун річний <i>Lycopodium annotinum</i> L	-
	Botrychium lunaria (L.) Sw.	Гронянка півмісяцева	Piceeto (abietis)– Pinetum (cembrae) vaccinoso(myrtilli) – sphagnosum	Смерекова кедрина чорницево-сфагнова	Баранець звичайний <i>Huperzia selago</i> (L.) Bernh	-
	PinuscembraL.	Сосна кедрова європейська	Piceeto (abietis)– Pinetum (cembrae) vaccinoso(myrtilli)– hylocomiosum	Смерекова кедрина чорницево-зеленомохова	Гронянка півмісяцева <i>Botrychium lunaria</i> (L.) Sw	-
	BetulaobscuraA. Kotula	Береза темна	Pinetum (sylvestris) empetrosum (nigrae)	Сосняк чорноводянковий	Гронянка багатороздільна <i>Botrychium multifidum</i> (S.G.Gmel.) Rupr	-
	LunariaredivivaL.	Лунарія оживаюча	-	-	Міхурниця гірська <i>Cystopteris montana</i> (Lam.) Desv	-
	Rhododendronkotsch nyiSimonk.	Рододендрон східнокарпатський	-	-	Міхурниця судетська <i>C. sudetica</i> A. Br. et Middle	-
	Oxycoccus microca rpusTurcz. ExRupr	Журавлина дрібноплісна	-	-	Сосна кедрова європейська <i>Pinus cembra</i> L	-
	Chamaespartiumsa gittale (L.) P. Gibbs	Віничник крилатий	-	-	Береза темна <i>Betula obscura</i> A. Kotula	-
	Astrantia major L.	Астранція велика	-	-	Місячниця оживаюча <i>Lunaria rediviva</i> L	-
	Arnica montana L.	Арніка гірська	-	-	Рододендрон східнокарпатський <i>Rhododendron kotschy</i> Simonk	-

	<i>Centaurea carpatica</i> (Porc.) Porc.	Волошка карпатська	-	-	Журавлина дрібноплода <i>Oxycoccus</i> <i>microcarpus</i> Turcz. Ex Rupr.	-
	<i>Lilium martagon</i> L.	Лілія лісова	-	-	Дрочок крилатий <i>Genistella sagittalis</i> (L.) Gams	-
	<i>Galanthus nivalis</i> L.	Підсніжник білосніжний	-	-	Конюшина червонувата <i>Trifolium rubens</i> L.	-
	<i>Leucojum vernum</i> L.	Білоцвіт весняний	-	-	Лілія лісова <i>Lilium</i> <i>martagon</i> L.	-
	<i>Crocus heuffelianus</i> Herb.	Шафран Гейфелів	-	-	Підсніжник білосніжний <i>Galanthus nivalis</i> L.	-
	<i>Coeloglossum viride</i> (L.) C.Hartm.	Язичок зелений	-	-	Білоцвіт весняний <i>Leucojum vernum</i> L.	-
	<i>Dactylorhiza cordigera</i> (Fries) Soo	Пальчатокорінник серценосний	-	-	Шафран Гейфелів <i>Crocus heuffelianus</i> Herb.	-
	<i>Dactylorhiza maculatum</i> (L.) Soo	Пальчатокорінник плямистий	-	-	Косарик черепитчасті <i>Gladiolus</i> <i>imbricatus</i> L.	-
	<i>Dactylorhiza majalis</i> (Reichenb.) P.F. Hunt et Summerhayes	Пальчатокорінник травневий	-	-	Язичок зелений <i>Coeloglossum viride</i> (L.)	-
	<i>Epipactis helleborine</i> (L.) Crantz.	Коручка чемерицивидна	-	-	Зозульки серценосні <i>Dactylorhiza cordigera</i> (Fries)	-
	<i>Goodyera repens</i> (L.) R. Br.	Гудайера повзуча	-	-	Зозульки Фукса <i>Dactylorhiza fuchsii</i> (Druce)	-
	<i>Gymnadeniacaonopsis</i> ea (L.) R. Br.	Билинець комарниковий	-	-	Зозульки плямисті <i>Dactylorhiza</i> <i>maculatum</i> (L.)	-

	Leucorchisalbida (L.) E. Mey.	Левкорхіс білуватий	-	-	Зозульки травневі <i>Dactylorhiza majalis</i> (Reichenb.)	-
	Listeracordata (L.) R. Br.	Зозулині сльози серцелисті	-	-	Коручка чемерникоподібна <i>Epipactis helleborine</i> (L.)	-
	Listeraovata (L.) R. Br	Зозулині сльози яйцевидні	-	-	Гудієра повзуча <i>Goodyera repens</i> (L.)	-
	Neottianidus-avis (L.) Rich.	Гніздівка звичайна	-	-	Билинець довгорогий <i>Gymnadenia conopsea</i> (L.)	-
	Orchismacula (L.) L.	Зозулинець чоловічий	-	-	Зозулині сльози серцелисті <i>Listera cordata</i> (L.)	-
	Platantera bifolia (L.) Rich.	Любка дволиста	-	-	Псевдорхіс білуватий <i>Pseudorchis albida</i> (L.)	-
	Traunsteinera globosa (L.) Reichenb	Траунштейнера куляста	-	-	Траунштейнера куляста <i>Traunsteinera globosa</i> (L.)	-

5.2.5. Чужорідні види рослин

В області простежуються тенденції до збільшення кількості адвентивних видів та розширення місця їх зростання і поширення.

Акцентуємо увагу на окремих адвентивних видах рослин, які зустрічаються на території області:

амброзія полинолиста (природний ареал – Північна Америка). З'явилась в межах області 9-10 років назад. Зустрічаються поодинокі популяції, як бур'ян;

нетреба колюча (природний ареал – Південна Америка). Давно відмічена в області на окремих відкритих місцях Придністров'я, на околиці м. Івано-Франківська, а саме «Вовчинецьких горах» (зустрічається велика популяція);

нетреба звичайна (природний ареал – Прикаспійська низовина). Зустрічається рідко;

хаменелюм римський (природний ареал – Західна Європа). Зустрічається, як бур'ян на полях;

хамоміла запашна (природний ареал – Північна Америка), зустрічається як бур'ян на полях;

ромашка лікарська (природний ареал – Німеччина), розводять на присадибних ділянках як лікарську рослину;

ехінацея пурпурова (природний ареал – Північна Америка), розводять в окремих лісництвах області як лікарську рослину;

галінсога дрібноцвітна (природний ареал – Південна Америка), злісний бур'ян, популяції мають тенденцію до збільшення;

стенаксис однорічний (природний ареал – Північна Америка), великі популяції на території області і навіть в Карпатах на висоті більше 1000м.;

чорнобривці розлогі (Мексика), широко використовуються в озелененні.

модрина японська (Японія), культивують в Карпатських Бескидах;

сосна чорна (Західна Європа), розводять у парках культури та відпочинку.

туя західна (природний ареал – Північна Америка), зустрічається в ботанічних садах та парках, широко застосовується в озелененні;

гінкго дволопатеве (Китай), поодинокі дерева зустрічаються у великих містах.

Адвентивні види рослин в межах області значно впливають на місцеву флору та фауну. Їхні популяції з кожним роком збільшуються і витісняють місцеві види рослин. Наприклад, галінсога дрібноцвітна масово розмножується на присадибних ділянках і знищує врожай культурних рослин.

Для області найбільш поширеними інвазійними видами на сьогодні є 3 види. Це амброзія полинолиста (*Ambrosia artemisiifolia* L.), повитиця польова (*Cuscuta campestris* Junk.) та борщівник Сосновського (*Heracleum sosnovskyi* Manden). Експансія інвазійних видів гальмує процеси відновлення корінного рослинного покриву, створюючи можливості їх блокування та спричиняє умови до утворення угруповань з їх домінуванням.

5.2.6. Охорона, використання та відтворення зелених насаджень

Інформація щодо охорони, використання та відтворення зелених насаджень у межах населених пунктів області наведено у таблиці 5.2.6.1.

Таблиця 5.2.6.1.

Озеленення населених пунктів, га*

Заходи	Рік				
	2016	2017	2018	2019	2020
Створено нових зелених насаджень, га	-	0,4	-	-	13,58
Проведено ландшафтну реконструкцію насаджень, га	3,0	1,3	1,6	-	10,59
Проведено догляд за насадженнями, га	244	212	193	-	87,475

* За інформацією органів місцевого самоврядування

5.2.7. Використання та відтворення природних рослинних ресурсів на території природно-заповідного фонду

Осередками зростання значної частини раритетного фітогенотипу на території Івано-Франківської області є установи природно-заповідного фонду, а саме: природний заповідник «Горгани», Карпатський національний природний парк, національний природний парк «Гуцульщина», Галицький національний природний парк, національний природний парк «Верховинський», національний природний парк «Синьогора».

На території природного заповідника «Горгани» ростуть два види рослин, які занесені до Додатку 1 Бернської конвенції, з 10, що зустрічаються у флорі Українських Карпат. Виявлено 30 видів судинних рослин, занесених до Червоної книги України, що становить понад 20% від загальної кількості червонокнижних видів, що ростуть в Українських Карпатах.

Загалом раритетна флора заповідника налічує 69 видів судинних рослин, що забезпечує охорону 17,1% раритетної компоненти Українських Карпат і 63% – району Горган.

На території Карпатського національного природного парку зареєстровано 78 видів вищих судинних рослин (відносяться до 27 родин), які занесені до Червоної книги України.

Флора природних фітоценозів НПП «Гуцульщина» налічує 687 видів судинних рослин, 161 – мохоподібних, 204 – лишайників та макроміцетів (загалом – 1052 види).

Із них до Червоної книги України занесені 39 видів судинних рослин (14 родин, 21 рід), 5 – макроміцетів (5 родин, 5 родів), 2 – лишайників (1 родина, 2 роди).

З метою збереження біологічного різноманіття, унікального генофонду рослинного світу області розпорядженням облдержадміністрації від 18.04.1996 р. № 268 «Про охорону цінних рослинних ресурсів області»

затверджено перелік видів рослин, занесених до Червоної книги України та Європейського Червоного Списку, які зростають на території Івано-Франківської області, перелік ендемічних, реліктових, рідкісних та зникаючих видів рослин, що зростають на території Івано-Франківської області (Регіональний Червоний Список), перелік видів рослин, обсяги заготівлі яких на території області лімітуються, а любительський збір здійснюється за спеціальними дозволами та перелік видів рослин, промислова заготівля яких обов'язково узгоджується з користувачами угідь.

На ліси впливає низка абіотичних, біотичних і антропогенних чинників, під дією яких зменшується приріст деревини, відбувається часткова втрата крон, всихання окремих дерев і насаджень. Серед чинників негативного впливу на ліси провідне місце посідають хвороби лісу та листогризучі шкідники.

Станом на 01.01.2021 року площа осередків основних видів шкідників лісу становить 2,7 тис. га. Площа осередків хвороб складає – 45,7 тис. га, зокрема коренева губка – 32,3 тис. га., опеньок осінній – 11,5 тис. га.

На практиці використовуються біологічні, лісогосподарські та інтегровані методи боротьби. Зокрема, здійснюючи санітарні рубки, лісосічні та позалісосічні очистки, щороку оздоровлюють понад 6 тис. га, а з комплексом біологічних заходів біля 15 тис. га. щороку.

Лісопатологічні обстеження та обґрунтування в лісових масивах області здійснює спеціалізована служба Держлісагентства – державне підприємство «Івано-Франківськлісозахист» та постійні лісокористувачі області.

Одним із основних напрямів діяльності лісових підприємств області залишається охорона лісу від пожеж та запобігання їх виникнення в лісових масивах, на торф'яниках і сільгоспугіддях.

Для попередження втрат від лісових пожеж лісогосподарські підприємства підтримують в належному стані і в достатній кількості протипожежний інвентар, проводять роботу по утриманню протипожежних розривів та мінералізованих смуг, поновлюють та встановлюють аншлаги та інформаційні панно на протипожежну тематику, організовують навчання лісової охорони по організації гасіння лісових пожеж, постійно проводять роз'яснювальну роботу серед місцевого населення, туристів та школярів. З настанням пожежонебезпечного періоду організовується цілодобове чергування та патрулювання лісових масивів.

5.3. Охорона, використання та відтворення тваринного світу

5.3.1. Загальна характеристика тваринного світу

Видова чисельність тваринного світу Івано-Франківщини порівняно з іншими регіонами України значно багатша. Хребетні представлені 435 видами, ссавці – 74 видами, птахи – 280 видами. Ряд видів перебувають під загрозою зникнення і занесені до Червоної книги України: бурозубка альпійська, норка

європейська, рись, тритон карпатський, саламандра плямиста, полоз лісовий, мідянка, вусач альпійський, вирезуб, чоп великий, бурий ведмідь.

Різноманітний тваринний світ Карпатського національного природного парку. Із поширених у Карпатах видів хребетних на території парку зареєстровано більше 200 видів, серед них: тритон альпійський, саламандра плямиста, кумка жовточерева, глухар, вивірка лісова, олень благородний, ведмідь бурий та ін. види.

На території природного заповідника «Горгани» зустрічається понад 100 видів безхребетних тварин, 149 видів хребетних, 103 види птахів, 47 видів ссавців. З них 20 видів занесені до Червоної книги України, 10 – до Європейського червоного списку (харіус європейський, тритон карпатський та альпійський, саламандра плямиста, лелека чорний, кіт лісовий).

У загальнозоологічних заказниках «Чорний ліс» та «Гирява» охороняються олень благородний, козуля європейська, рись, борсук, в орнітологічному заказнику «Пожератульський» – глухарі.

На території області нараховується 25 видів представників фауни, які перебувають під загрозою зникнення і занесені до Червоної книги України. Ці види потребують систематичної роботи щодо виявлення місць їхнього перебування, проведення постійного спостереження за станом популяцій та наукових досліджень з метою розробки наукових основ їхньої охорони та відтворення.

В області проживають такі представники червонокнижної фауни:

ссавці: бурозубка альпійська, кутора мала, підковик малий, підковик великий, широковух звичайний, норка європейська, борсук звичайний, видра річкова, кіт лісовий, рись, бурий ведмідь;

- земноводні: тритон карпатський, тритон альпійський, жаба прудка, саламандра плямиста;
- плазуни: полоз лісовий, мідянка;
- комахи: вусач альпійський;
- риби: харіус європейський (р. Лімниця), веризуб (р. Дністер), чоп великий (р. Дністер), чоп малий (р. Прут, притоки);
- птахи: лелека чорний, зміїд, беркут, глухар, тинівка альпійська.

Ліси населяють цінні мисливські види тварин: бурий ведмідь, олень благородний, сарна європейська, свиня дика, куниця лісова, лисиця руда, заєць сірий, вивірка лісова.

5.3.2. Стан і ведення мисливського та рибного господарств

Мисливське господарство як галузь – сфера суспільного виробництва, основними завданнями якого є охорона, використання та відтворення мисливських тварин, надання послуг мисливцям щодо здійснення полювання, розвиток мисливського спорту і мисливського собаківництва.

Сучасне мисливство виконує економічну, соціальну та екологічну функції. Економічна функція мисливського господарства стосується надання мисливцям різноманітних послуг, пов'язаних з проведенням полювання. Соціальна функція полягає у задоволенні рекреаційних потреб людей, створення робочих місць, сплаті податків в бюджети різних рівнів. Екологічна функція виражається в охороні та відтворенні мисливських тварин, примноженні їх популяції.

Ведення мисливського господарства та здійснення полювання регулюються законами України «Про мисливське господарство та полювання», «Про тваринний світ». Права та обов'язки користувачів мисливських угідь, визначені законодавчо, відображені у договорі про умови ведення мисливського господарства, який кожен користувач укладає із обласним управлінням лісового та мисливського господарства після надання йому в користування мисливських угідь.

Станом на 1 січня 2021 року веденням мисливського господарства в області займаються 58 користувачі мисливських угідь різної форми власності на загальній площі 772,7 тис.га.

- 14 лісгосподарських підприємств Івано-Франківського обласного управління лісового та мисливського господарства на площі 262,7 тис. га, (34% всіх угідь області);

- 16 районних організацій УТМР та МРВП УТМР на площі 302,5 тис. га, (39,1 %),

- 28 підприємства інших форм власності на площі 207,5 тис. га, (26,9 %).

До ведення мисливського господарства в 2020 році залучено 187 працівників, в тому числі 24 мисливствознавці (з них 16 районних) та 152 єгері.

В середньому на 1 єгеря по області припадає 4,9 тис. га мисливських угідь, по лісгоспах 4,2 тис. га, по УТМР – 5,3 тис. га, по інших користувачах – 4,6 тис. га. Законодавчо визначене навантаження на 1 єгеря (не більше 5 тис. га. лісових угідь чи 10 тис. га. польових угідь) окремими користувачами не дотримується.

По Україні середнє навантаження на 1 єгеря – 8,5 тис. га, в системі Держлісагенства – 5,1 тис. га, УТМР – 9,4 тис. га, по інших користувачах – 5,9 тис. га.

Загальні витрати на ведення мисливського господарства в 2020 році усіма користувачами мисливських угідь склали 14,5 млн. гривень, на підгодівлю тварин та біотехнічні заходи використано 2,1 млн. гривень або 14% усіх витрат. Це свідчить про значне зменшення видатків на біотехнічні заходи. Надходження від ведення мисливського господарства склали 4,2 млн. гривень, що на 3 % більше показника 2019 року. Окупність мисливського господарства в цілому по області складає 29%, що на 2% менше 2019 року.

Основною статтею доходів організацій системи УТМР та переважної більшості інших громадських організацій та користувачів є кошти від реалізації

мисливцям відстрільних карток під час полювання на пернату й хутрову дичину, які є масовими видами полювання. Більшість державних лісогосподарських підприємств в порядку ведення мисливського господарства отримує найбільше надходжень від проведення ліцензійного полювання на добування копитних тварин.

У звітному 2020 році на порушників правил полювання по області складено 119 протоколів, (накладено стягнень на суму 22,3 тис. грн).

Таблиця 5.3.2.1.

Динаміка чисельності основних видів мисливських тварин (особин)*

Види мисливських тварин	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Олень благородний	1436	1428	1379	1408	1471
Козуля європейська	5841	6200	6249	6109	6253
Кабан	2406	2315	2056	1665	1626
Лисиця	1238	1241	1100	617	721
Заєць – русак	23098	24273	24291	21788	22880
Вовк	57	59	68	56	65

* Згідно інформації обласного управління лісового та мисливського господарства

Згідно даних останнього обліку в області нараховується близько 10,0 тис. голів копитних тварин, зокрема 1,4 тис. оленів, 6,1 тис. козуль, 1,7 тис. кабанів, близько 35 тис. хутрових тварин та 170 тис. пернатих. Протягом останніх кількох років не спостерігається суттєвих змін чисельності основних видів мисливських тварин. Дещо зменшилась чисельність кабана. Чисельність оленя знаходиться в межах статистичної похибки, можливої під час обліків. Чисельність вовка дещо зменшилась.

В 2020 році добування копитних тварин по області наступне: 12 оленів, 234 козулі, 119 гол. кабана. По відношенню до виданих ліцензій даний показник по оленю 24 %, кабану – 31,8 %, козулі – 60 %. Добування кабана, оленя та козуль відносно 2019 році дещо зменшилось. В цілому відсоток добування по копитних тваринах у 2020 році складає 39 %.

Таблиця 5.3.2.2.

Добування основних видів мисливських тварин (особин)*

Рік	Види мисливських тварин	Затверджений ліміт добування	Видано ліцензій	Добуто	Не використано ліцензій
2016	Кабан	372	414	186	20
	Козуля	297	304	188	17
	Олень	47	45	28	5
2017	Кабан	416	422	161	22
	Козуля	297	302	177	27
	Олень	46	45	19	10

2018	Кабан	412	410	178	22
	Козуля	362	368	245	13
	Олень	60	50	24	9
2019	Кабан	403	401	161	41
	Козуля	396	372	244	27
	Олень	62	46	19	6
2020	Кабан	384	374	119	36
	Козуля	422	390	234	26
	Олень	63	50	12	16

* Згідно інформації обласного управління лісового та мисливського господарства

Основні проблеми мисливського господарства та шляхи його покращення:

- складний соціально-економічний стан, низька зайнятість місцевого населення, значний фактор браконьєрства;
- невисока чисельність основних видів мисливських тварин, що викликано рядом об'єктивних та суб'єктивних причин (браконьєрство, хвороби, висока щільність заселення та забудови);
- ускладнена процедура надання мисливських угідь в користування (отримання погоджень користувачів та власників земельних ділянок, яких в області зараз нараховується сотні тисяч осіб). Для вирішення даного питання необхідна співпраця усіх державних органів в галузі мисливського господарства, законодавчі зміни в частині надання мисливських угідь;
- для забезпечення дієвої охорони мисливських угідь області необхідно якісно покращити матеріально-технічне забезпечення егерської служби (гідними посадовими окладами, форменим одягом, табельною зброєю, транспортом, сучасними технічними засобами).

Рибогосподарські об'єкти Івано-Франківської області

Фонд рибогосподарських об'єктів Івано-Франківщини складається з двох басейнів – Дністровського, р. Дністер з притоками та Дунайського – р. Прут з притоками.

До Дністровського басейну належить р. Дністер та 124 притоки (довжиною понад 10 км). Найбільші притоки: річки Бистриця Надвірнянська, Бистриця Солотвинська, Лімниця, Свіча, Сівка, Гнила Липа, Золота Липа, Луква, Ворона, Сукіль та інші.

До Дунайського басейну в межах Івано-Франківської області – р. Прут та 65 приток (довжиною понад 10 км). Найбільші притоки: Білий Черемош, Чорний Черемош, Рибниця, Пістинька, Чорнява, Лючка та інші.

Територія, що покрита поверхневими водами складає 23,7 тис. га.

Таблиця 5.3.2.3.

Фонд рибогосподарських водних об'єктів*

Річки		Озера		Водосховища		Ставки	
Загальна кількість, шт.	Загальна протяжність, км	Загальна кількість, шт.	Загальна площа, га	Загальна кількість, шт.	Загальна площа, га	Загальна кількість, шт.	Загальна площа, га
8294	15 754	147	348,2	3	1631,2	1364	5100,3

* За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

У річках гірської частини області іхтіофауна представлена наступними видами: харіус європейський, форель струмкова, головень, голянь, пічкур, бички, верхоплавка, окунь тощо. Рибопродуктивність невелика – 8-9 кг/га; рибні запаси оцінюються в 100 тонн.

Іхтіофауна річок рівнинної частини представлена такими видами: марена, рибець, білизна, плітка, окунь, головень, підуст, сом, судак, щука, сазан, карась, короп, лящ, клепець, плоскирка, голянь, верхоплавка, пічкур, бички, зустрічаються стерлядь, вирезуб, чоп тощо. (таблиця 5.3.2.4.).

Таблиця 5.3.2.4.

Вилів риби суб'єктами господарювання
(фізичні особи), які займаються рибництвом (аквакультурою) (тонн)*

Показники	2019 рік	2020
Вилів риби та добування інших водних живих ресурсів-усього	11,9	9,51
У тому числі : судак	-	-
Сазан, короп	9,0	6,28
Сом	-	-
Лящ	-	-
Щука	-	-
Товстолобик	2,9	2,23
Лин	-	-
Плітка	-	-
Карась	-	1,0
Окунь	-	-
Інші види риб	-	-
Вилів риби (без інших водних живих ресурсів)	11,9	9,51
Реалізовано риби та інших водних живих ресурсів (живих та охолоджених)	10,8	5,11

* За інформацією Управління Державного агентства рибного господарства у Івано-Франківській області.

Протягом звітнього 2020 року, як і у попередньому році, в межах Івано-Франківської області промисловий вилів не проводився. Не поступало також заявок від рибогосподарських підприємств і на поточний рік, тому ліміт на область не встановлювався (таблиця 5.3.2.5).

Згідно проведених інвентаризацій в області нараховується 1364 ставки загальною площею 5100,3 га і площею водного дзеркала 3630,8 га в т.ч. 549 ставок загальною площею 2107,1 га і площею водного дзеркала 1458,4 га знаходяться в оренді юридичних і фізичних осіб, які використовуються переважно для риборозведення.

Серед господарств, які займаються вирощуванням риби в області діє 7 рибгоспів: «Княгинині» (с. Княгинині, Рогатинського р-ну), «Міжріччя» (с. Міжріччя, Долинського р-ну), «Завадка» (с. Завадка, Калуського р-ну), «Більшівці» (с. Більшівці, Галицького р-ну), «Хом'яківка» (с. Хом'яківка Тисменицького р-ну), «Бурштинський» (м. Бурштин, Галицького р-ну), рибдільниця «Марківці» (с. Марківці, Тисменицького р-ну), а також Хотимирське СРФГ (с. Хотимир, Тлумацького р-ну).

Таблиця 5.3.2.5.

Виллов риби суб'єктами господарювання (юридичні особи), які займаються рибництвом (аквакультурою) (тонн)*

№ з/п	Назва суб'єкта аквакультури	Форма №1-А- риба	
		2019рік	2020 рік
1	ПрАТ «Бабин-Риба»	-	11,8
2	ПАП «Волі Дар»	5,0	4,0
3	ПрАТ «Тисмениця-Риба»	8,7	31,19
4	ДП «Осмолодське ЛГ»	1,6	1,3
5	ТзОВ Рибгосп Бурштинський	11,7	8,35
6	ПрАТ «Більшівці-Риба»	350,0	352,0
7	КСП рибгосп «Завадка»	6,8	-
8	ТзОВ КСП рибгосп «Княгинині»	14,0	9,09
9	ТзОВ «Покуття Фрукт»	9,6	5,1
10	СРФГ «Хотимирське»	7,1	11,68
11	ПП «Плесо-Прут»	8,5	8,6
12	ФГ «Вікторія»	3,5	3,5
13	ФГ «Кухарський Петро»	2,0	2,5
14	ТзОВ «Карпат-Риба»	-	-
15	ФГ «Агро-Стандарт»	0,4	-
16	ФГ «Закамськ»	-	-
17	Мале ПП «Талія»	-	-
18	КП «Октан»	-	-
19	ФГ «Жилибори»	-	-
20	ПП «Степан Мельничук»	0,2	0,2
21	СФГ «Ярослав»	0,6	0,5
22	ФГ «Візит-Покуття»	2,9	-
23	ДП «Вигодське лісове господарство»	0,4	0,31
24	ПП фірма «Вотум»	1,0	-
25	ПФГ «Овіс»	1,0	-
26	ПФГ «Поточище»	-	0,15
27	ФГ «Еко-Ферма»	-	12,78
28	АТ «Рибне господарство Міжріччя	-	6,4
Всього		435	469,45

* За інформацією Управління Державного агентства рибного господарства у Івано-Франківській області.

**Динаміка вилову риби по водоймі-охолоджувач
Бурштинської ТЕС СТГ (тонн)**

Вид риби	Роки			
	2019 рік		2020 рік	
	план	факт	план	факт
Товстолоби	промисел за затвердженими лімітами не ведеться	-	106,2	106,2
Короп		-	3,2	3,2
Лящ		-	1,1	1,1
Судак		-	0,2	0,2
Карась сріблястий		-	0,5	0,5
Інші види (окунь плітка)		-	0,1	0,1
Всього		-	111,3	111,3

5.3.3. Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

На території області проживає 36 видів фауни, які перебувають під загрозою зникнення і занесені до Червоної книги України. Ці види потребують систематичної роботи щодо виявлення місць їх перебування, проведення постійного спостереження за станом популяцій та наукових досліджень з метою розробки наукових основ їх охорони та відтворення (таблиця 5.3.3.1. – 5.3.3.3.).

Із зареєстрованих видів хребетних на території природного заповідника «Горгани» зустрічаються види, занесені до Червоної книги України.

Клас Круглороті – Cyclostomata

Угорська мінога – *Lamperta danfordi* Regan

Клас Риби – Pisces

Ряд Лососеподібні – Salmoniformes

Харіус – *Thymalus thymalus* L.

Клас Земноводні – Amphibia

Ряд Хвостати – Caudate .

Плямиста саламандра – *Salamandra salamandra* L

Тритон карпатський – *Triturus montandoni* (Boulienger)

Тритон альпійський – *Triturus alpestris* (Laurenti)

Клас Плазуни – Reptilia

Ряд Лускаті – Squamata

Мідянка – *Coronella austriaca* Laurenti

Клас Птахи – Aves

Ряд Лелекоподібні – Ciconiformes

Лелека чорний – *Ciconia nigra* L.

Ряд Соколоподібні –Falconiformes

Підорлик малий – *Aguilapomarina* C.L. Brehm

Беркут – *Aquila chrysaetos* L.

Ряд Куроподібні – Galliformes

Глухар – *Tetrao urogallus* L.

Ряд Журавлеподібні –Gruiformes

Родина Журавлині – *Gruidae*

Сірий журавель – *Grus grus* L.

Ряд Совоподібні – Strigiformes

Пугач – *Bubo bubo* L.

Сичик-горобець – *Glaucidium passerinum* L.

Сова довгохвоста – *Strix uralensis* Pallas

Ряд Горобцеподібні –Passeriformes

Тинівка альпійська – *Prunella collaris* Scopoli

Клас Ссавці – Mammalia

Ряд Землерийкові – Soricidae

Бурозубка альпійська – *Sorexalpinus* Schinz

Кутора мала – *Neomys anomalus* Cabrera

Ряд Гризуни –Rodentia

Нориця мала водяна (повх) – *Arvicola scherman* (Shaw)

Нориця снігова – *Chionomys nivalis* (Martins)

Ряд Хижі –Carnivora

Бурий ведмідь – *Ursus arctos* L.

Горностай – *Mustela erminea* L.

Норка європейська – *Mustela lutreola* L.

Борсук – *Meles meles* (L.)

Видра – *Lutra lutra* (L.)

Кіт лісовий – *Felissilvestris* Schreber

Рись – *Felislynx* L.

Із зареєстрованих видів на території Карпатського НПП зустрічаються види, занесені до Червоної книги України.

Комахи – Insecta

Ряд Бабки – Odonata

Родина Кордулегастериди – Cordulegasteridae

Кордулегастер кільчастий – *Cordulegasterannulatus* (Latreille)

Ряд Веснянки – Plekoptera

Родина Перліди – Perlidae

Веснянка велика – *Periamaxima* Scopoli

Ряд Твердокрилі або жуки – Coleoptera

Родина рогачі – Lucanidae

Жук – олень (рогач звичайний) – *Lucanuscervus* (Linnaeus)

Родина Вусачі – Cerambycidae

Розалія альпійська (вусач альпійський) – *Rosaliaalpina* (Linnaeus)

Ряд скорпіонові мухи – Megoptera

Родина Льодовичники – Boreidae

Льодовичник звичайний – *Boreuswestwoodi* (Hagen)

Ряд лускокрилі – Lepidoptera

Родина Парусники – Papilionidae

Махаон – *Papilio machaon* (Linnaeus)

Родина Німфаліди – Nymphalidae

Райдужниця велика – *Apaturairis* (Linnaeus)

Родина Сатири – Satyridae

Чорнушка манто (сатирманто) – *Erebiamanto* (Denis et Schiffermüller)

Родина Ведмедиці – Arctiidae

Ведмедиця-господиня – *Callimorphadominula* (Linnaeus)

Родина Совки – Noctuidae

Евхальція різнобарвна – *Euchalcia variabilis* (Piller)

Совка сокиркова – *Periphrastictetix* (Linnaeus)

Стрічка голуба – *Catocala fraxini* (Linnaeus)

Стрічка орденська малинова – *Catocala sponsa* (Linnaeus)

Риби – Pisces

Ряд Лососеподібні – Salmoniformes

Лосось дунайський – *Hucho hucho* L.

Земноводні – Amphibia

Ряд Хвостати – Caudata

Тритон карпатський – *Triturus montandoni* (Boulenger)

Тритон гірський – *Triturus alpestris* (Laurenti)

Саламандра плямиста – *Salamandra salamandra* L.

Плазуни – Reptilia

Ряд Лускати – Squamata

Мідянка – *Coronella austriaca* Laurenti

Птахи – Aves

Ряд Лелекоподібні – Ciconiformes

Лелека чорний – *Ciconia nigra* L.

Ряд Соколоподібні – Falconiformes

Підорлик малий – *Aquila pomarina* C.L. Brehm

Беркут – *Aquila chrysaetos* L.

Лунь польовий – *Circus cyaneus* L.

Сапсан – *Falco peregrinus* Tunstall

Ряд Куроподібні – Galliformes

Глушець – *Tetrao urogallus* L.

Ряд Совоподібні – Strigiformes

Пугач – *Bubo bubo* L.

Сич волохатий – *Aegolius funereus* L.

Сичик-горобець – *Glaucidium passerinum* L.

Сова довгохвоста – *Sthx uralensis* Pallas

Сипуха – *Tyto alba* (Scopoli)

Ряд Горобцеподібні – Passeriformes

Тинівка альпійська – *Prunella collaris* Scopoli

Скеляр строкатий – *Monticola saxatilis* (L.)

Золотомушка червоночуба – *Regulus ignicapillus* Temminck

Ссавці – Mammalia

Ряд Землерийкові – Soricidae

Бурозубка альпійська – *Sorex alpinus* Schinz

Кутора мала – *Neomys anomalus* Cabrera

Ряд Рукокрилі – Chiroptera

Підковоніс малий – *Rhinolophus hipposideros* (Bechstein)

Ряд Гризуни – Rodentia

Нориця мала водяна (повх) – *Arvicola scherman* (Shaw)

Нориця снігова – *Chionomys nivalis* (Martins)

Ряд Хижі – Carnivora

Горностаї – *Mustela erminea* L.

Норка європейська – *Mustela lutreola* L.

Борсук – *Meles meles* (L.)

Видра – *Lutra lutra* (L.)

Кіт лісовий – *Felis silvestris* Schreber

Рись – *Felis lynx* L.

Таблиця 5.3.3.1.

Види тварин НПП «Гуцульщина», занесені до Червоної книги України

Види тварин	Кількість особин
Сич волохатий	2
Беркут	1
Підорлик малий	2
Пугач	5
Лелека чорний	4
Мідянка	14
Мінога угорська	48
Кіт лісовий	2
Сичик-горобець	3
Орел-карлик	2
Лосось дунайський	38
Сорокопуд сірий	4
Видра річкова	5
Рись звичайна	2
Борсук	15
Горностаї	8

Норка європейська	12
Кутора мала	18
Підковоніс малий	13
Саламандра плямиста	2700
Сова довгохвоста	11
Глухар	8
Тритон альпійський	122
Тритон карпатський	140
Ведмідь бурий	2
Бурозубка альпійська	42
Полівка водяна	30
Широковух європейський	4
Лунь польовий	2
Гоголь	1
Зміїд	1
Полоз лісовий	2

Таблиця 5.3.3.2.

Види тварин Галицького НПП, занесені до Червоної книги України

Види тварин	Кількість особин
Широковух європейський – <i>Barbastellbarbastellus</i> Schreb	>20
Підковоніс малий — <i>Rhinolophushipposideros</i> Bechst.	>200
Рясоніжка мала – <i>Neomisanomalus</i> Cab	>30
Горностай – <i>Mustela erminea</i> L.	>35
Норка європейська – <i>Mustelalustreola</i> L.	>5
Тхір степовий — <i>Mustelaeversmannii</i> L.	>10
Борсук – <i>Meles meles</i> L.	>30
Видра річкова – <i>Lutralutra</i> L.	>25
Лелека чорний – <i>Ciconia nigra</i> L.	>7
Чернь білоока — <i>Aythya nyroca</i> Guild.	8
Гоголь – <i>Bucephala clangula</i> L.	2120
Крех середній – <i>Mergus serrator</i> L.	6
Скопа – <i>Pandion haliaetus</i> L.	1
Підорлик малий – <i>Aquila pomarina</i> Brem.	9
Лунь польовий – <i>Circus cyaneus</i> L.	15
Кульон великий – <i>Numenius arquata</i> L.	80
Пугач – <i>Bubo bubo</i> L.	5
Сова довгохвоста – <i>Strixuralensis</i> Pall.	>50
Сорокопуд сірий – <i>Lanius excubitor</i> L.	25
Саламандра плямиста – <i>Salamandra salamandra</i> L.	>15
Мінога українська – <i>Eudontomyzon mariae</i> Berg.	>1
Стерлядь — <i>Acipenser ruthenus</i> L.	>5
Харіус європейський – <i>Thymallus thymallus</i> L.	>30
Вирезуб – <i>Rutilusfrisii</i> Nordm.	>100
Чоп великий – <i>Zingel zingel</i> L.	>1
Пасомовець тополевий – <i>Limenitis populi</i> L.	>50
Махаон – <i>Papilio machaon</i> L.	>70
Мінливець великий – <i>Apatura iris</i> L.	>100
П'явка медична – <i>Hirudo medicinalis</i> L.	>50

Таблиця 5.3.3.3.

Види тварин природного заповідника «Горгани» занесені до Червоної книги України

Види тварин	Кількість особин
Тетрадонтофора блакитна	100
Подалірій, косатець-вітрилець	25
Махаон, косатець-ластівець	18
Красуня діва	10
Дозорець-імператор	8
Кордулегастер двозубчастий	5
Бабка перев'язана	5
Стрічкарка тополева	5
Мінливець великий	8
Гірняк Манто, чорнушка Манто	5
Сатурнія мала	5
Сатурнія руда	5
Стрічкарка блакитна	8
Пилкоротиця південна	5
Сонцевик фаубіле	10
Вусач альпійський	10
Мінога угорська, карпатська	12
Харіус європейський	37
Тритон карпатський	55
Тритон гірський, альпійський	44
Саламандра плямиста	54
Жовточерева джерлянка	24
Мідянка	34
Глухар	50
Чорний лелека	3
Шуліка чорний	4
Підорлик малий	14
Беркут	7
Орябок	56
Сич волохатий	5
Сичик-горобець	19
Дятел білоспинний	10
Трипалій дятел	4
Дятел зелений (жовна зелена)	7
Золотомушка червоночуба	12
Сова довгохвоста	19

Журавель сірий	3
Пугач	13
Тинівка альпійська	24
Голуб-синяк	26
Бурозубка альпійська	24
Кутора мала	35
Нетопир звичайний	11
Лилик двоколірний	13
Нічниця Брандта	12
Вечірниця руда	14
Вухань звичайний	10
Полівка снігова	33
Горностаї	12
Норка європейська	9
Тхір лісовий	4
Видра річкова	6
Кіт лісовий	3
Рись звичайна	3
Ведмідь бурий	3

Таблиця 5.3.3.4.

Види тварин Карпатський НПП, занесені до Червоної книги України

Види тварин	Кількість особин
Кордулегастер кільчастий	38
Жук-олень, рогач звичайний	12
Вусач альпійський	4
Махаон	2
Райдужниця велика	131
Чорнушка Манто	38
Бражник мертва голова	2
Сатурнія руда	20
Стрічка блакитна	46
Стрічка орденська малинова	36
Евхалція різнобарвна	19
Совка сокиркова	23
Ведмедиця-господиня	35
Рогохвіст-авгур	64
Мегариса рогохвостова	73
Марена звичайна	143
Карась звичайний, карась золотий	37
Лосось дунайський, головатиця	52
Саламандра плямиста	24750
Тритон альпійський	10850

Тритон карпатський	24620
Кумка жовточерева	32350
Мідянка звичайна	8
Лелека чорний	5
Скопа	2
Лунь польовий	2
Підорлик малий	7
Беркут	5
Сапсан	4
Тетерук	32
Глушець	76
Орябок	301
Голуб-синяк	40
Пугач	9
Сич волохатий	14
Сичик-горобець	12
Сова довгохвоста	74
Сипуха	1
Жовна зелена	178
Дятел білоспинний	62
Дятел трипалий	46
Сорокопуд сірий	156
Тинівка альпійська	47
Золотомушка червоночуба	43
Скеляр строкатий	16
Білозубка велика	1420
Бурозубка альпійська	1520
Кутора мала	923
Підковоніс малий	2
Вухань звичайний	10
Вухань австрійський	12
Вечірниця руда	35
Нетопир звичайний	31
Лилик двоколірний	15
Кажан пізній	19
Кажан північний	17
Мишівка лісова	23
Полівка снігова	830
Ведмідь бурий	5
Горностай	65
Норка європейська	17
Тхір лісовий	67
Видра річкова	46
Кіт лісовий	5
Рись	11

Таблиця 5.3.3.5.

Кількість видів фауни, яким загрожує небезпека

Назва виду	Кількість видів	Види, яким загрожує небезпека						
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Хребетні:	40	23	23	23	23	23	23	23
ссавці	5	5	5	5	5	5	5	5
птахи	18	12	12	12	12	12	12	12
плазуни	11	2	2	2	2	2	2	2
земноводні	6	4	4	4	4	4	4	4
риби	3	3	3	3	3	3	3	3
круглороті	1	1	1	1	1	1	1	1
Безхребетні	10	5	5	5	5	5	5	5

5.3.4. Чужорідні види тварин

Список інвазивних видів включає види тварин, випадково занесених людиною в нові для них регіони, де вони успішно приживаються, починають розмножуватися і захоплювати нові території.

Інвазивні («агресивні») види негативно впливають на місцеву фауну і флору, від чого стають шкідниками і карантинними об'єктами.

Ця проблема поширюється, зумовлюючи соціально-економічні, медико-санітарні та екологічні втрати, впливає на сільське, лісове, рибне господарство та природні системи, що є важливою основою людства. Такий збиток ускладняється зміною клімату, забрудненням навколишнього природного середовища, втратою середовища проживання та антропогенним забрудненням.

Прикладами інвазивних видів для Івано-Франківської області є усім відомі: колорадський жук, нутрія, ондатра, сіра ворона, сойка, сірий пацюк, чорний щур, слизняк іспанський.

Вирішення проблеми інвазивних видів, є невідкладною, оскільки загроза зростає щодня, викликаючи серйозні економічні та екологічні наслідки.

Профілактика є найбільш ефективним методом боротьби з проблемою. Необхідно більш ретельно проводити митну перевірку вантажів, підвищувати ефективність карантину, обмежити ввезення інвазивних та генетично-модифікованих видів тварин.

5.3.5. Заходи щодо збереження тваринного світу

Охорона тваринного світу включає систему правових, організаційних, економічних, матеріально-технічних, освітніх та інших заходів, спрямованих на збереження, відтворення і використання об'єктів тваринного світу.

Найбільш ефективним заходом щодо охорони об'єктів тваринного світу є створення нових територій та об'єктів природно-заповідного фонду, правовий режим яких визначає Закон України «Про природно-заповідний фонд». Тваринний світ на таких територіях може охоронятися, як у комплексі з іншими природними ресурсами (наприклад, у заповідниках, національних природних парках), так і в спеціально створених з метою охорони тваринного світу об'єктах

(загальнозоологічні, орнітологічні, заказники, зоологічні пам'ятки природи, зоологічні парки, сади тощо).

Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України проектується ряд наказів для затвердження щодо плану дій для забезпечення виконання положень законів України «Про Червону книгу України» «Про тваринний світ», стосовно збереження рисі євразійської (*Lynx lynx* L.), ведмеда бурого (*Ursus arctos*), лелеки чорного (*Ciconia nigra*).

В області виконується Програма охорони та відтворення карпатської популяції бурого ведмеда. Встановлено відтворюючі ділянки місць перебування бурого ведмеда в Перкалабському та Яловичорському лісництвах ДП «Гринявське лісове господарство».

5.4. Природні території, що підлягають особливій охороні

5.4.1. Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду

Збереження біотичного і ландшафтного різноманіття шляхом створення нових та вдосконалення існуючих заповідних територій, формування регіональної екологічної мережі є одним з пріоритетних напрямків розвитку заповідної справи в Івано-Франківській області.

Станом на 01.01.2021 площа природно-заповідного фонду області становить 222,388 тис. га або 15,96% від площі області та нараховує 516 територій та об'єктів у тому числі:

- 33 об'єкти загальнодержавного значення площею 131,6 тис. га;
- 483 об'єкти місцевого значення площею 90,763 тис. га.

Протягом останніх років спостерігалася тенденція щодо збільшення площі природно-заповідного фонду області. У порівнянні з 2008 роком площа природно-заповідного фонду області зросла відповідно із 195,9 тис. га до 222,39 тис. га (відсоток заповідності області зріс відповідно із 14% до 15,96% від загальної площі області). За цей час створено два національні природні парки, ряд об'єктів місцевого значення (таблиця 5.4.1.1.). Рішенням обласної ради від 31.07.2020 № 1510-36/2020 «Про території та об'єкти природно-заповідного фонду області» на території області оголошено 1 ботанічна та 34 пралісові пам'ятки природи місцевого значення на землях семи державних лісгосподарських підприємств, загальною площею 4527,7 га.

Природно-заповідний фонд області (таблиця 5.4.1.2.) представляють: природний заповідник «Горгани», площею 5,3 тис. га; 5 національних природних парків, загальною площею 120,3 тис. га (Карпатський національний природний парк, національний природний парк «Гуцульщина», Галицький національний природний парк, національний природний парк «Синьогора», національний природний парк «Верховинський»); 3 регіональні ландшафтні парки, площею 38,4 тис. га; 67 заказників, площею 45,93 тис. га.; 194 пам'ятки природи, площею 1,2 тис. га; 7 дендрологічних парків, площею 0,15 тис. га; 9

парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, площею 0,094 тис. га; 196 заповідних урочищ, площею 7,3 тис. га.

Установи природно-заповідного фонду утримуються за рахунок коштів Державного бюджету України. Галицький національний природний парк підпорядкований Державному агентству лісових ресурсів України, національний природний парк «Синьогора» знаходяться в постійному користуванні ДО «Резиденція Синьогора» та не функціонує як установа природно-заповідного фонду.

Решту об'єктів природно-заповідного фонду області передано під охорону підприємствам, установам, організаціям і громадянам відповідно до оформлених охоронних зобов'язань.

Найбільш повно у природно-заповідному фонді представлені природні комплекси Горган і Чорногори (природний заповідник «Горгани», Карпатський національний природний парк, Верховинський національний природний парк, національний природний парк «Синьогора», заказники «Грофа», «Яйківський», «Тавпишірський» та ін.).

Полонинсько-Чорногірську область репрезентує ландшафтний заказник «Чивчино-Гринявський», Сколівські Бескиди – Полянницький регіональний ландшафтний парк, Покутсько-Буковинські Карпати – національний природний парк «Гуцульщина», Прут-Дністровську область – Дністровський регіональний ландшафтний парк, Рогатинське Опілля – Галицький національний природний парк.

Найвищий відсоток заповідності на території Яремчанської міської ради – 59,8%, Косівського – 55,4%, Верховинського – 26,7%, Галицького – 20,3%, Городенківського – 19,3%, Богородчанського – 18,8%, Долинського – 10,6% районів. У Коломийському, Рогатинському та Снятинському районах відсоток заповідності менше одиниці.

Згідно фізико-географічного районування найбільше заповідних об'єктів зосереджено в гірській частині – біля 62% природно-заповідного фонду області, Передкарпаття – 25% і в рівнинній частині – 13%.

У кількісному відношенні переважають пам'ятки природи і заповідні урочища - відповідно 39,8% та 41,5% від загальної кількості заповідних об'єктів, проте за площею частка цих категорій незначна.

За розмірами близько половини припадає на дрібні (від 1 до 10 га), трохи менше – об'єкти від 10 до 100 га. Великих заповідних територій (від 1000 га і більше) – 16.

Високий відсоток заповідності лісів у гірській частині області – Надвірнянському, Верховинському районах, Яремчанській міській раді (за рахунок Карпатського національного природного парку, національного природного парку «Верховинський»), Косівському (за рахунок національного природного парку «Гуцульщина» та регіонального ландшафтного парку

«Гуцульщина»); у рівнинній частині – в Галицькому (за рахунок Галицького національного парку), Тлумацькому та Городенківському районах (за рахунок Дністровського регіонального ландшафтного парку).

На шляху інтеграції України до Європейського Союзу створення заповідних територій та об'єктів є одним із ключових завдань. Відповідно до Рекомендацій слухань у Комітеті з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи Верховної Ради України на тему «Природно-заповідний фонд: проблеми та шляхи вирішення», схвалених рішенням Комітету від 10.04.2014 № 22/1, розроблено План заходів щодо створення нових територій та об'єктів природно-заповідного фонду на території Івано-Франківської області.

Відповідно до зазначеного Плану заходів на території області є можливість створити національні природні парки «Рожнятівський» (на базі ландшафтного заказника загальнодержавного значення «Грофа» та інших природоохоронних об'єктів, які межують з ним (колишній Український парк природи 1939), зважаючи на їх природоохоронну, естетичну, рекреаційну та історичну цінності) та «Бойківщина» (в басейні ріки Свіча) – ландшафтного заказника місцевого значення «Ріка Свіча з притокою Мізунькою»).

Мінприроди України, за ініціативи Українського товариства охорони птахів та провідних науковців установ природно-заповідного фонду, схвалено клопотання щодо розширення території Карпатського національного природного парку (25301 га), Національного природного парку «Верховинський» (11675,9 га) та Національного природного парку «Гуцульщина» (600,4 га). Окрім цього, Мінприроди України схвалено клопотання щодо заміни земель Галицького національного природного парку шляхом включення 483 га земель лісового фонду Калуського району.

Проведена відповідна робота стосовно:

- розширення національного природного парку «Верховинський». Обласна державна адміністрація погодила розширення національного природного парку «Верховинський» шляхом вилучення земель лісогосподарського призначення державної власності державного підприємства «Верховинське лісове господарство» (Буркутське лісництво, кв. 14-24) загальною площею 1695,5 га з метою надання їх у постійне користування національному природному парку «Верховинський». Указом Президента України від 11.01.2021 року № 02/2021 змінено межі території НПП «Верховинський»;

- оголошення на території державних лісогосподарських підприємств пралісових пам'яток природи місцевого значення;

- оголошення на території Рогатинського району 4 ботанічних заказників місцевого значення загальною площею 44 гектари.

Таблиця 5.4.1.1.

Динаміка структури
природно-заповідного фонду Івано-Франківської області

№ з/п	Категорія територій та об'єктів ПЗФ	На 01.01.2019		На 01.01.2020		На 01.01.2021	
		Кількість, шт.	Площа, га	Кількість, шт.	Площа, га	Кількість, шт.	Площа, га
1	Природний заповідник	1	5344,2	1	5344,2	1	5344,2
2	Національні природні парки	5	120339,7	5	120339,7	5	120339,7
3	Регіональні ландшафтні парки	3	38417,0	3	38417,0	3	38417,0
4	Заказники	67	45982,24	67	45982,24	67	47813,46
	загальнодержавного значення	10	5415,8	10	5415,8	10	5415,8
	місцевого значення	57	40566,44	57	40566,44	57	42397,66
5	Пам'ятки природи	194	1240,68	194	1240,68	228	2909,98
	загальнодержавного значення	13	375,4	13	375,4	13	375,4
	місцевого значення	181	865,28	181	865,28	215	2534,58
6	Дендрологічні парки	7	152,96	7	152,96	7	152,96
	загальнодержавного значення	3	142,0	3	142,0	3	142,0
	місцевого значення	4	10,96	4	10,96	4	10,96
7	Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	9	90,4	9	90,4	9	90,4
	загальнодержавного значення	1	7,0	1	7,0	1	7,0
	місцевого значення	8	83,4	8	83,4	8	83,4
8	Заповідні урочища	196	7319,8	196	7319,8	196	7319,8
	Фактична площа ПЗФ	482	218886,98	482	218886,98	516	222387,5
	% фактичної площі ПЗФ від площі області	15,7		15,7		15,96	

Таблиця 5.4.1.2.

Структура природно-заповідного фонду області станом на 01.01.2021 року

№ п/п	Найменування об'єктів ПЗФ	Об'єкти природно-заповідного фонду					
		Загальнодержавного значення		Місцевого значення		Всього	
		Кількість	Площа	Кількість	Площа	Кількість	Площа
1	Природні заповідники	1	5344,2	-	-	1	5344,2
2	Національні природні парки	5	120339,7	-	-	5	120339,7
3	Дендрологічні парки	3	142,0	4	10,96	7	152,96
4	Регіональні ландшафтні парки	-	-	3	38417,0	3	38417,0
5	Заказники – всього, в т.ч.:	10	5415,8	57	42397,66	67	47813,46
	ландшафтні	2	3486,8	9	17539,62	11	21026,42
	лісові	2	460,0	11	6289,7	13	6749,7
	ботанічні	4	1006,5	26	1377,6	30	2384,1
	загальнозоологічні	-	-	2	15120,84	2	15120,84
	орнітологічні	1	207,5	5	21,9	6	229,4
	іхтіологічні	-	-	-	-	-	-
	гідрологічні	1	255,0	4	2048,0	5	2303,0
	загальногеологічні	-	-	-	-	-	-
6	Пам'ятки природи – всього, в т.ч.:	13	375,4	215	2534,58	228	2909,98
	комплексні	2	148,0	10	91,2	12	239,2
	ботанічні	5	133,5	151	741,03	156	874,53
	лісові	-	-	-	-	-	-
	гідрологічні	5	33,9	10	11,84	15	45,74
	джерела	-	-	-	-	-	-
	зоологічні	-	-	1	0,01	1	0,01
	геологічні	1	60,0	9	21,20	10	81,20
7	пралісові	-	-	34	1669,3	34	1669,3
8	Ботанічні сади	-	-	-	-	-	-
9	Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	1	7,0	8	83,4	9	90,4
	Заповідні урочища	-	-	196	7319,8	196	7319,8
	РАЗОМ	33	131624,1	483	90763,4	516	222387,5

5.4.2. Водно-болотні угіддя міжнародного значення

На виконання домовленостей України в рамках Рамсарської конвенції статус водно-болотних угідь міжнародного значення в Івано-Франківській області отримали: Бурштинське водосховище, Витоки ріки Погорілець, Витоки ріки Прут, Ріка Дністер (в межах Галицького району).

Водночас в області зосереджено 2,6 тис. га збережених водно-болотних угідь, частина яких входить до складу природно-заповідного фонду. Всього заповідано 87 боліт площею 1160,0 га.

Болота зосереджені переважно у стариці ріки Дністер у Рогатинському, Галицькому, Тлумацькому та Городенківському районах. В межиріччях і на терасах гірських річок, у замкнутих котловинах утворились сфагнові болота. Такі болота охороняються у Долинському та Рожнятівському районах. Серед них – гідрологічні пам'ятки природи загальнодержавного значення: «Болото Ширковець», «Болото Мшана», «Болото «Висяче», гідрологічний заказник загальнодержавного значення «Турова дача», ландшафтний заказник місцевого значення «Саджавський».

Пріоритетами в напрямку відтворення водно-болотних систем на території Івано-Франківської області є виявлення і забезпечення охорони цінних об'єктів, а також екологічно безпечне використання їх ресурсів.

5.4.3. Біосферні резервати та Всесвітня природна спадщина

Завдяки географічному положенню Івано-Франківська область має можливість міжнародної співпраці в унікальному за своєю природою і науковою цінністю районі Українських Карпат – райони Горган і Чивчино-Гринявські гори, які прилягають в південно-західній частині до кордону з Румунією. На території Івано-Франківської області у прикордонній зоні у 2010 році створено національний природний парк «Верховинський», площею 12022,9 га. З румунської сторони в повіті Марамуреш зосереджено ряд природоохоронних територій. Тобто існують реальні можливості створення транскордонного українсько-румунського природоохоронного об'єкта (біосферного резервату).

Створення транскордонного українсько-румунського біосферного резервату на території Верховинського району Івано-Франківської області та Марамуреського повіту окрім збереження унікального біотичного та ландшафтного різноманіття сприятиме економічному розвитку регіону, в основному, за рахунок екотуризму, транспортних інфраструктур і розвитку традиційних методів ведення господарства.

5.4.4. Формування української частини Смарагдової мережі Європи

Створення Смарагдової мережі – нова для України форма охорони природи, що впроваджується в рамках виконання вимог ратифікованої в Україні Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), а також Угоди про асоціацію з Європейським Союзом.

На території Івано-Франківської області знаходяться 6 основних

об'єктів, що відповідають критеріям Смарагдової мережі та включені до рекомендованого переліку українською стороною конвенції:

- природний заповідник «Горгани»;
- Карпатський національний природний парк;
- національний природний парк «Гуцульщина»;
- Галицький національний природний парк;
- Верховинський національний природний парк;
- Дністровський регіональний ландшафтний парк;

5.5. Рекреаційна діяльність на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду.

Івано-Франківська область, як і Карпатський регіон в цілому, характеризується унікальними природними та рекреаційними ресурсами. Тому невідкладною справою є реєстр національних культурних цінностей краю, їх дослідження, збереження і використання для розвитку Прикарпаття, як туристично-оздоровчої зони.

Рекреаційні ресурси регіону визначаються наявністю цілющого клімату, широкого спектру мінеральних вод, лікувальних грязей, багатою історією і цікавою етнографією, сукупністю оздоровчих закладів. Усе це приваблює в наш край численних відпочиваючих і туристів.

У цій справі дуже важливе місце займають рекреаційні зони, як фундаментальна основа збереження генофонду. Це важливо з декількох сторін. Насамперед, рекреаційні зони є територіями найпридатнішими для збереження генофонду рослинного і тваринного світу відповідної ландшафтно-територіальної та кліматичної зони, оскільки тут найбільше зберігся створений за багато мільйонів років природний стан.

В Карпатському національному природному парку функціонують: екотуристичний візит-центр, який створено з метою сприяння розвитку привабливого еколого-туристичного іміджу території Карпатського НПП, три кімнати природи в садибах природоохоронному науково-дослідному відділенні (далі – ПНДВ), «Зелена лабораторія» на базі Яремчанського ПНДВ.

На території парку прокладено 19 еколого-освітніх стежок довжиною 158 км: «Наш друг Природа», «На гору Маковиця», «Стежка Довбуша», «Урочище Женець – полонина Явірник», «Урочище Женець – гора Хом'як», «Урочище Вередівський – гора Хом'як», «На гору Говерла», «Урочище Бредулець – полонина Ягідний», «Село Дземброня – гора Піп Іван», «На гору Піп Іван», «Село Бистрець – гора Ребра - гора Шпиці - полонина Гаджина - полонина Маришевська», «Село Бистрець – гора Менчул – село Дземброня», «Урочище Женець – водоспад Гук», «Село Вороненко – полонина Лаб'єска», «Науково-дослідний розплідник з відтворення рідкісних видів тварин. Вольєрне господарство – водоспад «Дівочі сльози», «Ресторан «Гуцульщина» – до найстарішого дерева», «Село Микуличин – полонина Ліснови», «Село Микуличин – полонина Явірник», «Селище Ворохта – полонина Борсучина». На території парку 3 науково-пізнавальних стежки протяжністю 21 км: «Спортивна база Заросляк - озеро Несамовите», «Урочище Вершок - урочище

Жбир», «Урочище Погорілець – озеро Марічейка – полонина Шешурська»; та 9 прогулянкових стежок протяжністю 64 км: «На гору Горган Бурачківський», «Науково-дослідний розплідник з відтворення рідкісних видів тварин, вольєрне господарство – урочище Пересліп», «На полонину Явірник - хребет Горган», «Місто Яремче – полонина Явір – гора Катеринка – полонина Явірник», «На гору Синячка», «Урочище Піги – урочище Лісови – урочище Ягідний», «Науково-дослідний розплідник з відтворення рідкісних видів тварин. Вольєрне господарство – хребет Горган», «Туристична база "Говерла" - гора Магура», «Вокзал селища Ворохта – болото Рудяк».

На території Галицького НПП розташовані наступні туристичні маршрути: «По діброві» – пролягає через квартали № 3,4,5 Крилоського лісництва Парку, довжина маршруту – 8,7км;

«На риборозплідні ставки» – околиця с. Медуха, Галицького району, довжина маршруту – 10 км;

«До Галичинських печер» - довжина маршруту – 9 км;

«Вздовж Бурштинського водосховища» – околиця с. Дем'янів. Тривалість екскурсії – до 5 год. Орнітологічний туризм – на Бурштинському водосховищі;

Екологічно-пізнавальні стежки:

«Ворониця–Сімлин» – Галицьке лісництво, прокладений в кварталах 2, 3, площею 17,0 га, лісові карстові озера.

«Княжа криниця–Замкова гора» – довжина маршруту 7,4 км, приблизна тривалість екскурсії – 4 години.

«До Галичинських печер» – довжина маршруту 9 км.

Рекреаційні пункти: «На Сімлин», рекреаційно-туристичний комплекс «Підгірки», «Верби», «На р. Дністер поруч столітнього мосту», «Колодіїв», «Лісовий затишок», «Під Дугласією». В урочищі Галич-Гора створенно еколого-освітній веломаршрут «Галицьким лісом на двох колесах», протяжність – 5.8 км.

На території національного природного парку «Гуцульщина» прокладено 13 еколого-пізнавальних маршрутів, загальною протяжністю 80 км: «По Дубині», «На гору Михалків», «До оглядового майданчика на гору Острій», «На гору Овид та Баба-Жбир», «На хребет Каменистий», «На гору Клифа», «На полонину Россохата», «На озеро Лебедин», «На хребет Брусний», «На хребет Брусний до каменя Довбуша», «До сірководневого джерела на р. Волійця», «Попід Каменистий», «Хребтом Кормитура».

На території НПП «Верховинський» розташовані еколого-пізнавальні туристичні маршрути: «Скала Баби» – протяжність 19 км; «Монастирський» – протяжність 13 км; «Цісаревича Рудольфа» – протяжність 13 км; «Кляуза Лостун» – протяжність 17 км; «Стежками Лесі Українки» - протяжність 18 км; «Перкалаба – Пробійнівка» – протяжність 25 км; «Чемірне» – протяжність 14 км; «Від джерела «Сірководневе» до джерела «Буркут» протяжність 32км». Загальна протяжність маршрутів – 132 км. Екологічні стежки НПП «Верховинський»: «Штефулець» – 12 км; «Мокринів Камінь» – 2.5км;

«Кляуза Балтагора» – 5 км; «Калиничі» – 6 км. Загальна протяжність стежок – 25.5 км.

6. ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ ТА ҐРУНТИ

6.1. Структура та стан земель

6.1.1. Структура та динаміка основних видів земельних угідь

Загальна площа земель станом на 01.01.2021 р. складає 1392,7 тис. га, із них сільськогосподарські угіддя – 621,20 тис. га; ліси та інші лісовкриті площі – 635,70 тис. га; забудовані землі – 63,40 тис. га; відкриті заболочені землі – 2,50 тис. га; відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (піски, яри, землі зайняті зсувами, щебенем, галькою, голими скелями – 22,40 тис. га); інші землі – 47,50 тис. га; території, що покриті поверхневими водами – 23,43 тис. гектарів.

Дані щодо структури основних видів земельних угідь області наведені у таблиці 6.1.1.1.

Таблиця 6.1.1.1.

Структура та динаміка основних видів земельних угідь області*

Основні види земель та угідь	2016		2017		2018		2019		2020	
	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території
Загальна територія	1392,7	100,0	1392,7	100,0	1392,7	100,0	1392,7	100,0	1392,7	100,0
у тому числі:										
1. Сільськогосподарські угіддя	630,5	45,3	630,5	45,3	621,1	44,6	623,34	44,76	621,20	44,60
з них:										
рілля	397,2	28,5	397,2	28,5	400,6	28,76	400,64	28,77	400,60	28,76
перелogi	6,8	0,5	6,8	0,5	2,2	0,16	4,37	0,31	2,20	0,16
багаторічні насадження	16,3	1,17	16,30	1,17	15,4	1,11	15,43	1,11	15,40	1,11
Сiножатi i пасовища	210,2	15,1	210,9	15,09	202,9	14,57	202,9	14,57	202,9	14,57
2. Ліси i інші лісовкриті площі	635,7	45,6	635,7	45,6	639,9	45,95	639,93	45,95	635,70	45,65
з них вкриті лісовою рослинністю	587,1	42,15	587,1	42,15	600,5	43,12	558,96	40,13	558,96	40,13
3. Забудовані землі	63,1	4,5	63,1	4,5	60,3	4,33	62,20	4,47	63,40	4,55
4. Відкриті заболочені землі	2,7	0,19	2,70	0,19	2,6	0,19	2,70	0,19	2,50	0,18
5. Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (піски, яри, землі, зайняті зсувами, щебенем, галькою, голими скелями)	22,4	1,61	22,4	1,61	22,6	1,62	22,30	1,60	22,40	1,61
6. Інші землі	38,3	2,75	38,3	2,75	22,8	1,63	18,80	1,35	47,50	3,41
Усього земель (суша)	1368,9	98,29	1368,9	98,29	1369,3	98,32	1369,3	98,32	1369,27	98,32
Території, що покриті поверхневими водами	23,8	1,71	23,8	1,71	23,4	1,68	23,43	1,68	23,43	1,68

*За даними ГУ Держгеокадастру в Івано-Франківській області

6.1.2 Стан ґрунтів

За період з 2016 по 2020 роки Івано-Франківською філією ДУ «Держґрунтохорона» проведено обстеження сільськогосподарських угідь на площі 207,7 тис. га, що складає 33,3% від наявних в області.

За результатами лабораторних досліджень, які проводяться на п'ятирічний звітний період, в області серед обстежених угідь 48,1 % кислих земель. Кислотність ґрунтів негативно позначається на їх родючості. Серед них 13,4 % припадає на дуже сильно - та сильнокислі, 13,0 % - середньокислі, 21,8 % - слабокислі ґрунти.

Таблиця 6.1.2.1.

Характеристика ґрунтів за реакцією ґрунтового розчину* (2016-2020 рр.)

Площа ґрунтів за реакцією ґрунтового розчину, %								Середньо зважений показник, одиниць рН сол.
дуже сильно та сильно кислі < 4,5	середньо кислі 4,6-5,0	слабо кислі 5,1-5,5	всього кислих < 4,6-5,5	близькі до нейтраль них 5,6-6,0	нейтраль ні 6,1-7,0	слабо лужні 7,1-8,5	середньо лужні 7,6-8,0	
13,4	13,0	21,8	48,1	26,9	24,9	0	0	5,5

*За даними Івано-Франківської філії ДУ «Держґрунтохорона»

Найбільше кислих угідь, серед обстежених, знаходиться у гірських районах Карпат, а саме: Верховинському - 100,0 %, Косівському – 96,0 %, Долинському – 90,4 %, Рожнятівському – 84,0 %, Надвірнянському – 80,0 %, Богородчанському - 78,2 %. Найменшу питому вагу серед обстежених сільськогосподарських земель займають кислі ґрунти у Рогатинському (24,7 %), Городенківському (25,5 %), Галицькому (29,6 %), Тлумацькому (32,9 %) та Снятинському (36,5 %) районах.

Не зважаючи на те, що середньозважений показник кислотності обстежених угідь становить 5,5 од. рН і порівняно з попереднім туром обстеження підвищився на 0,1 одиниці, за рівнем градації залишився в розряді слабокислих ґрунтів. Тобто, кожен другий гектар обстежених угідь області кислий (50 %), в той час як до 2000 року кислі землі в структурі обстежених угідь становили тільки 30 %.

Землекористувачі без державної підтримки не в змозі профінансувати проведення цих робіт, так як виходячи з науково обґрунтованих норм, потреба у проведенні вапнування кислих ґрунтів по області складає близько 30,0 тис. га щороку.

Попри труднощі, що є в аграрному секторі, вапнування в умовах Прикарпаття повинне стати обов'язковим заходом для відтворення і підвищення родючості кислих ґрунтів. Подальше зволікання та не вирішення проблеми відродження хімічної меліорації ґрунтів призведуть до небезпечної агроекологічної ситуації, апогеєм якої буде загальне погіршення стану ґрунтів та втрата їх родючості.

За сучасних умов господарювання, традиційна технологія хімічної меліорації з внесенням по поверхні необхідної кількості вапна і далшим його заорюванням у ґрунт є мало привабливою в економічному плані. Сильнокислі та середньокислі ґрунти найбільш доцільно провапнувати за технологією компенсуючої (підтримувальної) меліорації, за якої витрати вапнякових матеріалів скорочуються у півтора рази. На слабокислих ґрунтах оптимальним є застосування технології локального окультурювання.

Таким чином, у регіональній програмі доцільно змінити акцент з розподілу коштів для дуже обмежених обсягів вапнування на забезпечення максимальної прибутковості цього агрозаходу, передбачивши більш ефективне державно-приватне партнерство в цьому питанні.

Гумус є основним джерелом поживних речовин в ґрунті. Чим вищий вміст гумусу в ґрунті, тим більша його родючість, тому збереження і

накопичення гумусу є основою родючості ґрунту. Середньозважений показник вмісту гумусу по області за період з 2016 по 2020 роки становить 3,23 %, що відповідає підвищеному рівню забезпеченості. Порівняно з попереднім туром обстеження, цей показник знизився на 0,05%. Найвищий показник забезпеченості гумусом у Городенківському, Снятинському та Тлумацькому районах. Найнижчий - у Косівському, Богородчанському та Надвірнянському районах.

Найважливішим ресурсом для забезпечення відтворення гумусу ґрунтів залишаються органічні добрива, рослинні рештки, побічна продукція, сидерати, тощо, внесення яких позитивно впливає на агрохімічні, фізичні та водно-повітряні властивості ґрунтів.

Обсяги внесення органічних добрив в області незначні, за останній тур склали лише 3,1 т/га посівної площі, тоді як мінімальна норма для забезпечення бездефіцитного балансу гумусу (залежно від ґрунтово-кліматичної зони) має становити в рік від 8 до 14 т/га.

Вирішуючи завдання оптимізації гумусового стану ґрунту, необхідно виходити з того, що його регулювання повинно здійснюватись усіма засобами землеробства (оптимізація співвідношення угідь і сівозмін, обробітку ґрунту, застосування усіх наявних джерел органічної речовини, тощо). Зважаючи на це необхідно:

- запровадження у виробництво ґрунтоохоронних сівозмін з оптимальним співвідношенням культур, а також за рахунок розширення площ під багаторічними травами, особливо бобовими, яких має бути не менше 10-15 %;

- вирощування проміжних культур і сидератів, заміна чистих парів зайнятими; застосування агротехнічних заходів, які сприяють більшому надходженню в ґрунт органічних речовин у вигляді кореневих і післяжнивних решток;

- створення умов для більш ефективної гуміфікації органічних матеріалів, що надходять до ґрунту, через застосування відповідних агротехнічних і агрохімічних заходів;

- створення і розробка принципово нових верми- і біокомпостів, рідких і твердих біомінеральних добрив, біостимуляторів росту рослин, які виробляють з різної органічної речовини методами біоконверсії. Доцільно проаналізувати обсяги відходів тваринницьких, а особливо птахоферм та свиновідгодівельних комплексів області і намітити шляхи їх використання в агросфері.

Результати агрохімічної паспортизації земель, які обстежували, свідчать про дуже низьку забезпеченість ґрунтів азотом, що легко гідролізується. Середньозважений показник вмісту легкогідролізного азоту в ґрунтах області є дуже низьким і становить 96 мг/кг ґрунту. Так, у Косівському районі всі обстежені сільськогосподарські угіддя характеризуються дуже низьким вмістом азоту, у Богородчанському районі ґрунти з дуже низьким вмістом азоту займають 98,2 %, у Надвірнянському – 94,0 % від обстежених. Обстежені площі за рівнем забезпеченості відносяться

до угідь з дуже низьким (60,6 % та низьким (38,1 %) вмістом даного елементу живлення. Тільки 1,3 % характеризуються середньою забезпеченістю лужногідролізним азотом. Угіддя із високим вмістом цього елементу взагалі відсутні.

Динаміка зміни вмісту рухомого фосфору безпосередньо пов'язана із кількістю застосування фосфорних добрив та виносу його з урожаєм сільськогосподарських культур.

Результати досліджень свідчать, що серед обстежених угідь переважають з середнім (28,4 %) та низьким (20,8 %) рівнями забезпеченості. Ґрунти з дуже низьким вмістом сполук рухомого фосфору займають 19,8 %, підвищеним – 14,4 %, високим – 16,6 %. Угіддя з дуже високою забезпеченістю серед обстежених взагалі відсутні.

Середньозважений показник вмісту рухомих сполук за методом Кірсанова в обстежених ґрунтах області складає 84 мг/кг ґрунту (79 мг/кг ґрунту в попередньому турі), що відповідає середньому рівневі забезпеченості. Аналіз в розрізі районів показує, що найкраще забезпечені рухомими формами фосфору сільськогосподарські угіддя Галицького району (114 мг/кг ґрунту), Городенківщини (113 мг/кг ґрунту), Рогатинщини (102 мг/кг ґрунту), Снятинщини (102 мг/кг ґрунту). Найнижчий вміст рухомих форм цього елемента у Верховинському, Долинському та Рожнятівському районах.

В обстежених землях області середньозважений вміст рухомих сполук калію за методом Кірсанова становить 137 мг/кг ґрунту, що відповідає підвищеному рівню забезпеченості. Порівнюючи з попереднім туром (104 мг/кг ґрунту) відбувся перехід із середньої до підвищеної забезпеченості рухомими сполуками калію.

В розрізі районів найкраща забезпеченість цим елементом у Снятинському (182 мг/кг ґрунту), Городенківському (182 мг/кг ґрунту), Калуському (178 мг/кг ґрунту) та Коломийському (142 мг/кг ґрунту) районах. Найнижчий вміст рухомих сполук калію у Верховинському, Рожнятівському та Долинському районах. Тут переважають ґрунти із дуже низьким, низьким та середнім вмістом рухомих сполук калію.

Таблиця 6.1.2.2.

Характеристика ґрунтів за вмістом гумусу*

Площа ґрунтів, %						Середньозважений показник, %
дуже низький < 1,1	низький 1,1-2,0	середній 2,1-3,0	підвищений 3,1-4,0	високий 4,1-5,0	дуже високий > 5,0	
0,1	8,6	36,6	35,5	16,1	3,1	3,23

*За даними Івано-Франківської філії ДУ «Держґрунтохорона»

Таблиця 6.1.2.3.

Характеристика ґрунтів за вмістом азоту, що легко гідролізується*

Площа ґрунтів, %				Середньозважений показник, мг/кг ґрунту (Корнфілд)
дуже низький < 101	низький 101-150	середній 151-200	підвищений > 200	
60,6	38,1	1,3	-	96

*За даними Івано-Франківської філії ДУ «Держґрунтохорона»

Таблиця 6.1.2.4.

Характеристика ґрунтів за вмістом рухомих сполук фосфору*

Площа ґрунтів, %						Середньозважений показник, мг/кг ґрунту (Чиріков)
дуже низький < 21	низький 21-50	середній 51-100	підвищений 101-150	високий 151-200	дуже високий > 200	
19,8	20,8	28,4	14,4	16,6	-	84

*За даними Івано-Франківської філії ДУ «Держґрунтохорона»

Таблиця 6.1.2.5.

Характеристика ґрунтів за вмістом рухомих сполук калію*

Площа ґрунтів, %						Середньозважений показник, мг/кг ґрунту (Чиріков)
дуже низький < 21	низький 21-40	середній 41-80	підвищений 81-120	високий 121-180	дуже високий > 180	
3,7	24,6	20,7	18,2	32,9	0,0	94

*За даними Івано-Франківської філії ДУ «Держґрунтохорона»

Отже, для збереження та підвищення родючості ґрунтів та їх охорони в області необхідно впроваджувати науково обґрунтовані системи і технології використання добрив, хімічних меліорантів на основі даних агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення.

6.1.3 Деградація земель

Однією з ключових складових охорони довкілля в області є забезпечення збереження та невиснажливого використання земель.

Питання охорони земель в умовах загострення екологічної ситуації є одним з найважливіших напрямків роботи в області, оскільки поліпшення стану земель відкриває значні резерви збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції та забезпечує суттєве покращення екологічних умов життя людини.

Наслідком значного показника сільськогосподарського освоєння земельного фонду, без належних заходів щодо її охорони і відтворення, як виробничого ресурсу та важливої складової навколишнього середовища, є прогресуюча деградація і ерозія земель, зниження родючості ґрунтів, що створює загрозу екологічній безпеці області та сталому розвитку регіону.

В області спостерігається тенденція погіршення агроекологічного стану земель, до розвитку на них процесів деградації ґрунтів – ерозії, дегуміфікації, переущільнення, зменшення біорізноманіття, тощо. Причиною деградації найчастіше стають:

- нераціональна структура сільгоспугідь, посівних площ, розміщення культур без достатнього повного врахування ґрунтовокліматичних умов;

- дефіцитний баланс біофільних елементів через невеликі дози гною і мінеральних добрив, які застосовують;

- послаблення державного управління у сфері охорони земель і ґрунтів, недостатнє задіяння економічних стимулів для екологічнобезпечного використання земельних ресурсів, механізмів економічної та адміністративної відповідальності землекористувачів за порушення вимог щодо охорони родючості ґрунтів.

Основним і найбільш негативним наслідком нераціонального сільськогосподарського землекористування є інтенсивний розвиток водно-ерозійних процесів. Розвиток ерозійних процесів і зниження родючості ґрунтів є наслідком розорювання земель на схилах більше 3-5°, відсутності системи протиерозійних заходів на сільськогосподарських угіддях, переважання тракторного трелювання деревини на лісових землях, а також значного зменшення внесення добрив (у 3-5 раз) і вапнування ґрунтів при вирощуванні сільськогосподарських культур.

Внаслідок ерозії, родючість ґрунтів значно знижується, що не дозволяє досягти того рівня урожайності культур, який забезпечується кліматичними умовами. Відтворити еродовані ґрунти природним шляхом практично неможливо, а штучне відновлення вимагає значних трудових і фінансових затрат.

Господарське використання деградованих і малопродуктивних земель є екологічно небезпечним та економічно неефективним, тому такі землі підлягають консервації.

Ситуація, що склалася у сфері використання і охорони земельних ресурсів вимагає кардинального перегляду концепції землекористування із встановленням пріоритетності екологічних аспектів.

Зростання обсягів використання природних ресурсів, їх вичерпання та деградація обумовлюють необхідність розробки і реалізації стратегії, і тактики невиснажливого природокористування, і постійного контролю за змінами у ході природних, і антропогенних процесів для інтегрального управління природними ресурсами та станом навколишнього середовища.

Альтернативних варіантів раціональному (невиснажливому) природокористуванню, основою якого є врахування законів розвитку природи та формування безпечних умов життєдіяльності людини, живих організмів, немає.

Тому необхідно здійснювати стратегію і тактику природокористування, які б забезпечили інтегральне управління природними ресурсами, їх невиснажливе використання та охорону, а також постійний контроль (моніторинг) за змінами природних і антропогенних процесів у природно-територіальних комплексах.

Таблиця 6.1.3.1.

Поширеність деградаційних процесів*

Види деградованих земель	За роками			
	2019		2020	
	Площа земель, підданих впливу, тис. га	% від загальної площі регіону	Площа земель, підданих впливу, тис. га	% від загальної площі регіону
Дефляційно небезпечні землі (с/г угіддя)	-	-	-	-
Землі (с/г угіддя), піддані водній ерозії	10,8213	0,78	10,8213	0,78
Землі (с/г угіддя), піддані сумісній дії водної та вітрової ерозії	-	-	-	-
Землі (с/г угіддя) з кислими ґрунтами	0,897	0,06	0,897	0,06
Землі (с/г угіддя) із засоленими ґрунтами	0,005	-	0,005	-
Землі (с/г угіддя) із солонцюватими ґрунтами	0,003	-	0,003	-
Землі (с/г угіддя) із солонцевими комплексами	0,001	-	0,001	-
Землі (с/г угіддя) осолоділі	0,001	-	0,001	-
Землі (с/г угіддя) перезволожені	0,002	-	0,002	-
Землі (с/г угіддя) заболочені	0,254	0,02	0,254	0,02
Землі (с/г угіддя) кам'янисті	1,217	0,09	1,217	0,09
Землі, що піддані зсувам	0,586	0,04	0,586	0,04
Землі над породами, що здатні до карстування, у тому числі під 1008 од. карстопроявів	0,01	-	0,01	-
Забруднені землі (с/г угіддя), які не використовуються у с/г виробництві	0,001	-	0,001	-
Землі, що перебувають у стані консервації	2,053	0,15	2,053	0,15
Підтоплені землі	0,205	0,01	0,205	0,01
Порушені землі	1,491	0,11	1,491	0,11

*За даними Головного управління Держгеокадастру в Івано-Франківській області

Таблиця 6.1.3.2.

Консервація деградованих і малопродуктивних земель за звітний рік*

Види земель	Усього на початок року		Проведено консервацію		Потребують консервації		перебувають у стані консервації	
	тис. га	% до загальної площі території	тис. га	% до загальної площі території	тис. га	% до загальної площі території	тис. га	% до загальної площі території
деградовані	-	-	-	-	15,82	1,14	-	-
малопродуктивні	-	-	-	-	8,02	0,58	-	-
техногенно забруднені	-	-	-	-	-	-	-	-

* За даними Головного управління Держгеокадастру в Івано-Франківській області

6.2. Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти

Аналіз даних сучасного стану і співвідношення угідь свідчить про те, що найбільші порушення відбулися в передгірських і рівнинних районах. Ступінь сільськогосподарської освоєності території тут коливається в межах відповідно 54-64 % і 63-77 %. Загальна розораність перевищує межу екологічної збалансованості як у рівнинних – 52 %, так і в передгірських районах – 43 %. В рівнинних районах розорано в середньому 77 % сільськогосподарських угідь, у передгірських – 72%. Найбільш розораними є землі у Городенківському (67,3 %), Снятинському (63,5 %), Рогатинському (57,3 %), Тлумацькому (54 %) і Галицькому (51 %) районах.

Регіон Карпат і прилеглих територій має певні територіальні відмінності щодо характеру використання земель. Вони зумовлені зональністю природних умов, особливостями розселення населення, значенням окремих районів у вирощуванні тих чи інших видів сільськогосподарських культур.

Як наслідок високої сільськогосподарської освоєності земельного фонду без належних заходів щодо її охорони і відтворення, як виробничого ресурсу та важливої складової навколишнього середовища, є прогресуюча деградація земель, що створює загрозу екологічній безпеці області.

Сільськогосподарські підприємства на сьогоднішній день більшою мірою зацікавлені в інтенсивній експлуатації землі з метою одержання максимальної кількості продукції, ніж у збереженні ґрунтів і відтворенні їх родючості.

6.3. Охорона земель.

Охорона земель – система правових, організаційних, економічних, технологічних та інших заходів, спрямованих на раціональне використання земель, запобігання необґрунтованому вилученню земель сільськогосподарського призначення для несільськогосподарських потреб, захист від шкідливого антропогенного впливу, відтворення і підвищення родючості ґрунтів, підвищення продуктивності земель лісового фонду, забезпечення особливого режиму використання земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення.

Необхідно створити такі умови, щоб охорона родючості ґрунтів була вигідною землекористувачеві незалежно від форм власності. Зокрема, слід запровадити: обов'язкову фіксацію стану родючості ґрунтів на момент передачі в оренду або продажу й далі в процесі їхнього моніторингу; значні штрафні санкції аж до позбавлення права власності на їхню земельну ділянку й повернення її в державну власність або припинення орендних відносин у разі грубого порушення правил раціонального землекористування (незалежно від форми власності на землю); державну фінансову підтримку (субсидії) лише тим, хто дотримується ґрунтозахисних норм, забезпечуючи принаймні просте відтворення родючості.

У 2020 році структурним підрозділом обласної державної адміністрації у сфері охорони навколишнього природного середовища відповідно до

наданих повноважень розглянуто 4 проекти землеустрою щодо відведення земельних ділянок, 16 робочих проектів землеустрою щодо поліпшення сільськогосподарських угідь земельних ділянок, 21 технічна документація із землеустрою (в тому числі інвентаризації земель водного фонду, земель загального користування, земель лісгосподарського призначення).

7. НАДРА

7.1. Мінерально-сировинна база

7.1.1. Стан та використання мінерально-сировинної бази

На території області обліковується 340 родовищ з 26 видами різноманітних корисних копалин.

Сировинна база області складається з корисних копалин паливно-енергетичного напрямку (газ, нафта, конденсат, торф), сировина для виробництва будівельних матеріалів, підземні води, гірничо-хімічні корисні копалини (кам'яна, калійна та магнеєва сіль, карбонатна сировина для вапнування кислих ґрунтів, карбонатна сировина для цукрової промисловості, сірка), гірничорудні корисні копалини.

Видобуток нафти і газу в області зосереджений переважно у Долинському та Надвірнянському нафтопромислових районах. Основні обсяги видобутку припадають на нафтогазовидобувні управління «Долинанафтогаз» та «Надвірнанафтогаз», які на правах структурних одиниць входять у ПАТ «Укрнафта». До найголовніших родовищ нафти, внесених у реєстр Державного балансу запасів корисних копалин України, віднесені Долинське, Північно-Долинське, Струтинське, Битків-Бабченське.

Область володіє добре розвиненою сировинною базою будівельних матеріалів. На її території знаходиться 167 родовищ з 12 видами корисних копалин, які застосовуються у будівництві. Область повністю забезпечена розвіданими запасами солі кухонної, цементної сировини, вапняку для випалювання вапна, гіпсу, піщано-гравійних матеріалів, цегельно-черепичної та керамзитової сировини, мінеральних вод.

Значну економічну і енергетичну перспективу, як для області, так і для України мають нещодавно відкриті поклади сланцевого газу на так званій «Одеській площі». Одеська ділянка майже повністю охоплює територію Тлумацького, Галицького, Тисменицького, Рогатинського районів, частково - Городенківського, Калуського, Коломийського, Снятинського районів і займає близько 2,9 тис.кв.км. Прогнозні ресурси Одеської площі оцінюються Державною службою геології та надр України в 2,98 трлн. куб. м газу.

Інформація про дані державного обліку мінерально-сировинної бази області наведені в таблиці 7.1.1.1

Таблиця 7.1.1.1.

Мінерально-сировинна база Івано-Франківської області*

Назва	Кількість родовищ			Одиниця виміру	Запаси на 01.01.2020				Погашення в 2019		
	Всього	Балансові	В т. ч. що розробляються		Балансові				Всього	В т. ч.:	
					Всього		В т. ч. що розробляються			Видобуток	Втрати
					A+B+C ₁ +C ₂	C ₂	A+B+C ₁ +C ₂	C ₂			
ГОРЮЧІ КОРИСНІ КОПАЛИНИ											
Тверді корисні копалини											
Торф	51	19	2	тис. т	5288	84	1098	-	12	12	-
НЕМЕТАЛІЧНІ КОРИСНІ КОПАЛИНИ											
Гірничохімічні корисні копалини											
Сировина для вапнування кислих ґрунтів	1	-	-	тис. т	1289,5-	-	-	-	-	-	-
Сировина карбонатна для цукрової промисловості	2	-	1	тис. т	58696,82	-	4796,02	-	-	-	-
Сіль калійна	4	-	-	сирі солі, тис. т	<u>560146</u> 62564	-	-	-	-	-	-
Сіль кухонна	3	-	-	Сіль кам'яна і в ропі, NaCL, тис. т	<u>34873,0</u> 674	= 1035	-	-	-	-	-
Сіль магнієва	1	-	-	тис. т	<u>442427,0</u> 22388,0	-	-	-	-	-	-
Сірка	4	-	-	<u>руда, тис. т</u> сірка, тис. т	<u>125342,0</u> 33846,0	<u>49115,0</u> 11948,0	-	-	-	-	-
Озокерит	2	-	-	т	78314	-	-	-	-	-	-
Сировинна скляна Пісок кварцовий	1	-	1	тис. т	230,4	-	230,4	-	2,6	2,4	0,2

Родоніт	1	-	-	т	-	419	-	-	-	-	-
Будівельні корисні копалини											
Ангідрит та гіпс	12	-	3	тис. т	112571,2	24217	41986,2	1217	38,8	38,5	0,3
Ангідрит	-	-	-	тис. т	5151	-	-	-	-	-	-
Гіпс	-	-	-	тис. т	107420,2	24217	41986,2	1217	38,8	38,5	0,3
Камінь будівельний	12	-	6	тис. м ³	42361,71	9873,73	34210,62	5808,73	269,12	265,66	3,46
Камінь облицювальний	2	-	-	тис. м ³	918,5	-	-	-	-	-	-
Камінь пиляльний Вапняк	1	-	-	тис. м ³	6220	-	-	-	-	-	-
Пісок будівельний	10	-	5	тис. м ³	34572,3	9057,3	-	84,2		83,8	0,4
Сировина карбонатна для виробництва вапна	12	-	3	тис. т	51208,75	8374	13050,85	8374	105,54	100,8	4,74
Сировина цегельно-черепична	90	-	22	тис. м ³	134915,57	79	45575,05	-	166,26	163,3	2,96
Сировина цементна	6	-	4	тис. т	380238,1	280806,8	219114,9	35158	5017,4	4986,5	30,9
Вапняк				тис. т	97644,4	37010	97644,4	35158	2767,6	2751,5	16,1
Гіпс				тис. т	19336,5	8466,9	2805,5	-	222	219,3	2,7
Мергель				тис. т	263257,2	235329,9	118665,0	-	2027,8	2015,7	12,1
Сланці менілітові	1	-	1	тис. т	786,39	-	786,39	-	21,39	21,39	-
Суміш піщано-гравійна	22	-	14	тис. м ³	26775,3	766	17572,57	766	166,07	153,95	12,12
ПІДЗЕМНІ ВОДИ											
Води питні і технічні	19	-	14	тис. м ³ /добу	292,065	-	51,610	-	-	6,709	0,619
Підземні мінеральні води	6	-	6	м ³ /добу	259,0	-	259,0	-	-	29,978	25,805
Води підземні	9	-	5	м ³ /добу	766,40	-	382,0	-	-	14,041	0,055
ЛІКУВАЛЬНІ ГРЯЗІ											
Грязі та мул мінеральні	1	-	1	тис. м ³	35,058	-	-	-	-	0,179	-

*За даними ДНВП «Геоінформ України»

7.2. Система моніторингу геологічного середовища

7.2.1. Підземні води: ресурси, використання, якість

За даними Державного водного кадастру, водовідбір Івано-Франківської області у 2020 році склав 12,36 тис. м³/добу; 4509,995 тис.м³/рік, в т.ч. господарсько питне водопостачання становить 7,1 тис. м³/добу; 2591,5 тис. м³/рік, виробничо технічне водопостачання – 5,17 тис. м³/добу; 1885 тис.м³/рік, розлив – 0,09 тис. м³/добу; 32,9 тис. м³/рік.

Якість підземних вод даних водокористувачів відповідає вимогам ДСанПіН 2.2.4-171.10.

Водозабезпечення невеликих населених пунктів і сіл переважно відбувається децентралізовано за допомогою поодиноких свердловин, колодязів, рідше каптованих джерел. Водопостачання великих населених пунктів і промислових об'єктів відбувається централізовано. Для централізованого водопостачання населення експлуатується 12 ділянок розвіданих родовищ.

Згідно даних державного обліку використання підземних вод, в межах Івано-Франківської області знаходиться біля 200 поодиноких водозабірних свердловин, що експлуатують питні води. Більша частина водозаборів централізованого водопостачання Івано-Франківської області, що працюють для госппитного водопостачання населення на нерозвіданих запасах, експлуатують природні та перспективні ресурси різних водоносних комплексів, і тільки незначна частина з цієї кількості водозаборів працює на оцінених, апробованих, але на нерозвіданих експлуатаційних запасах.

До таких незадіяних ділянок родовищ з розвіданими затвердженими запасами та оціненими експлуатаційними запасами, що є перспективними належать: 7 ділянок Шевченківського, Вікнянська, Підмихайлівська, Лімницька, Коломийська, Снятинська, Микулинецька, Заболотівська, Черніївська (3 ділянки), Старолисецька та Надвірнянська (2 ділянки), всього 20 ділянок.

Сучасний стан ресурсів підземних вод у Івано-Франківській області характеризується значними змінами природного та техногенного характеру, зумовленими інтенсивністю господарської діяльності.

Для Івано-Франківської області найбільш характерні забруднення підземних вод пов'язані з нафтовидобуванням, галургійною промисловістю, агропромисловим комплексом, промислово-міські агломерації. До випадкових джерел забруднення належать аварійні прориви сітки промислової і господарсько-побутової каналізації, самовилив води і нафти з незатампанованих бурових свердловин у нафтовидобувних районах, витоки напірних вод із свердловин в результаті порушення правил експлуатації обладнання та ліквідації розвідувальних і спостережних свердловин.

Техногенне забруднення ґрунтових вод у Передкарпатті досить стійке і має повсюдний характер. Водоносний горизонт, що приурочений до алювію заплав і низьких надзаплавних терас слугує головним джерелом централізованого водопостачання. В силу своєї незахищеності від

техногенного впливу він забруднений нітратами та амонійним азотом. Складові компоненти забруднення Fe, P, Li, Br, Ba, Mn, Sr, Ti, органічні речовини. Ступінь забруднення помірний, зрідка високий. Середнє значення вмісту нітратів у межах аномальних зон 2,1-4,0 гранично допустимої концентрації. Подекуди вміст фосфору у воді досягає 10 ГДК.

Показники якості підземних вод, які аналізувались при даних дослідженнях, в основному, відповідають вимогам, які ставляться до питної води. В окремих пробах, відібраних при проведенні робіт, встановлено перевищуючий ГДК вміст заліза, твердість води перевищує допустимі норми і досягає до 15,1 мг-екв. Мінералізація, в основному, знаходиться в допустимих межах і лише в одиничних пробах перевищує 1 г/дм³.

Ділянки забруднення підземних вод, виявлені у межах та поблизу діючих та ліквідованих гірсько-промислових об'єктів (Калуського хімічного комплексу, Старунського озокеритового та нафтового промислів). У пробах води, відібраних з річки Великий Луковець нижче фонтануючої свердловини та озокеритового промислу, вміст елементів Mn, Zr, Sr, Ti, Na, NH₄⁺ в десятки разів перевищує ГДК. Окрім того у багатьох криницях відмічено бактеріальне забруднення.

Підвищений вміст хлоридів у підземних водах на території Калуського промислового вузла пов'язаний із розкриттям соленосних товщ та відкачкою води із Домбровського кар'єру. Окрім того, багаторічний виробничий процес АТ «Оріана» також сприяв забрудненню підземних вод.

В забруднених підземних водах довкола цих підприємств виявлено перевищення гранично допустимої концентрації вмісту хлоридів, солей Na, K, Mg, важких металів (Zn, Cu, Fe). Великі водопритоки прісних вод з Карпат, в значній мірі, зменшують інтенсивність забруднення, запобігаючи утворенню катастрофічних ситуацій.

Навкруги нафтових промислів, більшість з яких зараз не розробляються, основними джерелами забруднення підземних вод є неліквідовані бурові свердловини, гирла яких не забетоновані. Ґрунтові та дощові води виносять з них техногенні відходи та нафту. При проривах трубопроводів і аваріях на діючих промислах йде інтенсивне забруднення поверхневих та ґрунтових вод нафтою та нафтопродуктами, що і виявлено практично у всіх водах довкола нафтових промислів. Інтенсивне забруднення вод спостерігається і довкола нафтопереробних заводів, складів паливно-мастильних матеріалів, автотранспортних підприємств.

Особливо відчутну шкоду довкіллю приносить розробка піщано-гравійних відкладів у заплавах передгірської частини рік. Це спричиняє підвищення забруднення підземних вод головного для використання водоносного горизонту, а також активізації ерозійних і зсувних процесів.

7.2.2. Екзогенні геологічні процеси

Таблиця 7.2.2.1.

Поширення екзогенних геологічних процесів (ЕГП)*

№ з/п	Вид (ЕГП)	Площа поширення, км ²	Кількість проявів, од.	% ураженості регіону
1	Зсуви	301,0	805	2,16
2	Карст (відклади, що здатні до карстування)	10290,0	1008**	73,9

* За даними ДНВП «Геоінформ України».

** Поверхневий карстопрояв

7.3. Дозвільна діяльність у сфері використання надр*

Кількість спеціальних дозволів на користування надрами зареєстрованих в ДНВП «Геоінформ України», по видах мінеральної сировини

№ з/п	Назва вида мінеральної сировини	Кількість спеціальних дозволів							
		Всього	Геологічне вивчення	Геологічне вивчення (в т. ч. з ДПР)	Геологічне вивчення (в т. ч. з ДПР, з подальшим видобуванням)	Угода про розподіл	Видобування	Будівництво і експлуатація споруд не пов'язаних з видобуванням	Створення геологічних територій, які мають важливе значення
1	Родовища неметалічних корисних копалин	61	0	1	0	0	60	0	0
2	Родовища нафти і газу	54	0	2	17	0	34	0	1
3	Родовища інші	1	0	0	0	0	0	0	1
4	Родовища торфу	1	0	0	0	0	1	0	0
5	Родовища підземних вод	28	0	3	0	0	25	0	0
6	Родовища лікувальних грязей	1	0	0	0	0	1	0	0
Всього		146	0	6	17	0	121	0	2

*За даними ДНВП «Геоінформ України»

7.4. Геологічний контроль за вивченням та використанням надр

Основні екологічні проблеми, пов'язані з розробкою родовищ корисних копалин області

В межах області виділяють Долинський і Надвірнянський нафтогазопромислові та Калуський гірничорудний райони.

Екологічні проблеми, що виникли в області внаслідок експлуатації родовищ корисних копалин, пов'язані, в основному, з розробкою родовищ нафти і газу, калійної солі та з веденням видобувних робіт кар'єрним способом.

8. ВІДХОДИ

8.1. Структура утворення та накопичення відходів

За попередніми даними Головного управління статистики в області протягом 2019 року в результаті економічної діяльності підприємств і організацій та у домогосподарствах утворилось 1729,8 тис. т відходів (на 1261,9 тис. т. менше ніж у попередньому році).

Таблиця 8.1.1.

Утворення та поводження з відходами I-IV класів небезпеки за категоріями матеріалів у 2020 році*

	Утворено	Утилізовано	Спалено	У т. ч. з метою		Видалено у спеціально відведені місця чи об'єкти
				Отримання енергії	Теплового перероблення	
1	2	3	4	5	6	7
Усього	1729811,5	525326,0	49977,8	48402,3	1575,5	1164227,3
Відходи кислот, лугів чи солей	10251,8	15,4	-	-	-	-
Відпрацьовані оливи	143,8	28,4	-	-	-	-
Хімічні відходи	199,7	-	-	-	-	10,0
Осад промислових стоків	24097,8	301,4	-	-	-	20656,6
Шлами та рідкі відходи очисних споруд	4356,2	-	-	-	-	407,8
Відходи від медичної допомоги та біологічні	67,4	0,1	-	-	-	-
Відходи чорних металів	3241,4	-	-	-	-	-
Відходи кольорових металів	271,1	0,1	-	-	-	-
Скляні відходи	244,4	6781,8	-	-	-	0,9
Паперові та картонні відходи	1577,9	-	0,5	0,5	-	-
Гумові відходи	113,4	132,0	-	-	-	-
Пластикові відходи	1119,3	110,0	-	-	-	2,0
Деревні відходи	54054,3	1784,2	48371,0	48364,9	6,1	411,0
Текстильні відходи	478,4	140,0	1,9	1,9	-	-
Непридатне обладнання	8,1	-	-	-	-	-
Непридатні транспортні засоби	3,8	-	-	-	-	-

Відходи акумуляторів та батарей	12,9	-	-	-	-	-
Відходи тваринного походження та змішані харчові	4443,2	1390,2	1569,4	-	1569,4	1,7
Відходи рослинного походження	46181,9	39030,8	35,0	35,0	-	-
Тваринні екскременти, сеча та гній	451239,7	439379,3	-	-	-	0,3
Побутові та подібні відходи	170281,4	-	-	-	-	202114,2
Змішані та недиференційовані матеріали	125,7	-	-	-	-	-
Звичайний осад	4268,1	0,1	-	-	-	4691,0
Мінеральні відходи будівництва та знесення, у тому числі змішані будівельні відходи	456,3	157,1	-	-	-	117,5
Відходи згоряння	36698,6	15354,8	-	-	-	22275,2
Інші мінеральні відходи	2322,6	20720,3	-	-	-	-
Грунтові відходи	913552,3	-	-	-	-	913539,1

* За даними Головного управління статистики Івано-Франківської області, попередні дані наведено за місцем реєстрації суб'єктів господарської діяльності

8.2. Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)

Основні показники, що характеризують операції поведження з відходами, наведено у таблицях 8.2.1., 8.2.2.

Впродовж року утилізовано 525,3 тис. т відходів. Крім того 1164,3 тис. т відходів видалено у спеціально відведених місцях чи об'єктах, 48,4 тис. т - спалено з метою отримання енергії.

На кінець 2020 року загальний обсяг відходів, накопичених протягом експлуатації, у спеціально відведених місцях чи об'єктах всіх класів небезпеки в містах та районах становить 6744,23 тис. т.

Таблиця 8.2.1.

Основні показники утворення та поведження з відходами I–IV класів небезпеки¹

(тис. т)

Показники	2018	2019	2020
Утворено відходів	1969,8	2991,7	1729,8
Утилізовано, оброблено (перероблено)	552,9	870,0	525,3
Спалено	122,3	130,9	49,9
у т.ч. з метою отримання енергії	121,4	130,0	48,4
Передано на сторону	-	-	-
у тому числі іншим країнам	-	-	-
Видалено у спеціально відведених	1005,5	1759,6	1164,3

місця чи об'єкти			
Видалено іншими методами видалення	-	-	-
Розміщено на стихійних звалищах	-	-	-
Втрачено (випаровування, витікання, пожежі тощо)	-	-	-
Загальний обсяг відходів, накопичених протягом експлуатації, у спеціально відведених місцях чи об'єктах на кінець року ¹	45316,4	45995,8	6744,23*

¹ За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області

* Дані наведено за місцем реєстрації суб'єктів господарської діяльності.

Таблиця 8.2.2

Інформація про кількість діючих місць видалення ТПВ

№ п/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою	Кількість	Площі під твердими побутовими відходами, га	Зміни площі (+/-) у відношенні до попереднього року
1	Богородчанський район	1	2,0	-
2	Галицький район	1	3,745	-
3	Городенківський район	1	2,7	-
4	Долинський район	1	5,0	-
5	Калуський район	1	6,43	-
6	Коломийський район	1	14,0	-
7	Надвірнянський район	1	3,8	-
8	Рогатинський район	1	4,4	-
9	Рожнятівський район	2	7,6892	-
10	Снятинський район	1	7,0	-
11	Тисменицький район	1	20,8	-
12	Тлумацький район	2	4,5	-
13	м. Болехів	1	3,7470	-
	Всього	15	85,8112	-

8.3. Транскордонні перевезення небезпечних відходів

З метою забезпечення дотримання вимог екологічної безпеки у здійсненні експорту, імпорту та транзиту відходів, враховуючи рекомендації Базельської конвенції про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням, Кабінет Міністрів України постановив затвердити категорії небезпечних відходів, ввезення яких в Україну забороняється, та Положення про контроль за транскордонним перевезенням відходів і їх утилізацією/видаленням. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України є спеціально уповноваженим органом у сфері контролю за транскордонним перевезенням відходів і їх утилізацією/видаленням.

У 2020 році небезпечні відходи з інших країн на територію Івано-Франківської області не ввозились.

9. ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА

9.1. Екологічна безпека як складова національної безпеки

На території Івано-Франківської області, яка займає 2,3% (13,9 тис. км²) площі України, формується 8,6% загального об'єму вод у ріках України, зосереджено 6,3% площі земель лісового фонду держави і 9,0% загального запасу деревини.

На території області знаходиться 340 родовищ 26 видів корисних копалин (нафта, газ, калійні солі, будівельні матеріали та ін.), 15 родовищ мінеральних вод, серед яких є аналоги «Нафтусі», «Моршинської», «Єсентуки».

В області є багато своєрідних і унікальних природних комплексів з різноманітним рослинним і тваринним світом, ґрунтами, гірськими породами, кліматом, водами та іншими компонентами, які знаходяться у тісному взаємозв'язку і взаємодії. Це – збережені унікальні кедрово- смерекові ліси і зарості сосни гірської (жерепу) у природному заповіднику «Горгани», природний комплекс високогірного ландшафту Карпатського національного природного парку, одне з найбільших угруповань тиса ягідного (релікт третинного періоду) у ботанічному заказнику загальнодержавного значення «Княздвірський», збережені степові угруповання на «Касовій горі» (біля м. Бурштин), «Чортовій горі» (біля м. Рогатин), в урочищі «Масьок» (Городенківського р-ну).

Ширина гірської зони Карпат в межах Івано-Франківської області близько 40 км, довжина досягає 150 км. По території області проходить Головний Європейський вододіл, з якого спускаються ріки басейну Чорного моря (Дністер, Прут).

Висока вологість клімату Івано-Франківщини сприяє розвитку густої річкової мережі, яка становить 0,71-1,5 км/км².

Більша частина рік північно-східної частини належить до Району басейну річки Дністер (Свіча, Лімниця, Бистриця Солотвинська і Надвірнянська). В південно-східній частині протікають річки Прут і Черемош, які впадають в Дунай. Ріки мають гірський і напівгірський характер. Кількість рік і потоків становить понад 8 тисяч. Паводки спостерігаються не тільки в період весняного сніготанення, але і в літній час за рахунок злив. Особливо загрозові паводки спостерігаються в передкарпатській частині Дністра.

Сучасну екологічну ситуацію в Івано-Франківській області не можна вважати задовільною, незважаючи на зменшення за останні роки антропогенно-техногенного навантаження на природне середовище та здійснення ряду природоохоронних заходів.

На території області розміщено понад 500 промислових підприємств хімічної, енергетичної, нафтогазовидобувної, деревообробної та інших галузей.

Понад 4% території зайнято нафтогазовими трубопроводами, пробурено більше 2000 свердловин для видобування нафти і газу.

До факторів, які обумовлюють складну екологічну ситуацію, належать:

1. Порушення законів природокористування при обґрунтуванні

моделей виробництва і споживання та розвитку територій.

2. Галузевий підхід при плануванні природокористування, відсутність системного підходу, системи інтегрального управління природними ресурсами, недотримання екологічно обґрунтованих норм використання ресурсів.

3. Руйнування у процесі освоєння території і господарської діяльності біогеоценотичного покриву і функціональної цілісності природних екосистем, порушення оптимальної структури ландшафтоформуючих компонентів на водозборах рік.

4. Екологічно необґрунтована (деформована) структура промислово - виробничого сектора економіки, недостатня потужність і ефективність пилогазоочисних установок та споруд для очищення промислових і комунально-побутових стічних вод.

5. Недотримання у всіх сферах виробничої діяльності природоохоронних вимог і основних принципів сталого природокористування: системність - безперервність - невиснажливе використання - відтворення - збереження - охорона.

6. Забудова територій без урахування наявності зсувонебезпечних ділянок, селевих потоків, карсту та імовірності затоплення території.

7. Не впроваджується система управління навколишнім природним середовищем згідно стандарту ISO-1400 (ДСТУ-14000-97).

8. Розорювання земель на ерозійно небезпечних схилах, відсутність системи протиерозійних і стокорегулюючих заходів.

На території області сформувались 4 природно-територіальні комплекси з різним ступенем антропогенізації:

- промислово-міські (Івано-Франківський, Калуський, Бурштинський, Надвірнянський, Коломийський) - сильно урбанізовані, екологічно небезпечні території;

- промислово-нафтогазовидобувні (Долинський, Пасічнянський, Битківський) - урбанізовані із значним впливом на довкілля;

- аграрно-промислові (Рогатинсько-Галицький, Тлумацько-Снятинський) - екологічні проблеми пов'язані з деградацією земель (ерозія, зменшення родючості ґрунтів);

- лісогосподарські (Верховинський, Осмолодський, Вигодський, Болехівський, Солотвинський, Ворохтянський).

До територій з найбільш складною екологічною ситуацією належать території Калуського (ВАТ «Оріана», ТОВ «Карпатнафтохім»), Галицького (ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК Західенерго»), Надвірнянського (ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття», НГВУ «Надвірна нафтогаз», ТОВ «Свиспан Лімітед»), Тисменицького (ПрАТ «Івано-Франківськцемент»), Долинського (ВАТ «Шкіряник», ТОВ «Уніплит», НГВУ «Долина нафтогаз») Рожнятівського (ТОВ «Свісс Кроно») районів.

Ефективна регіональна екологічна політика вимагає спільних зусиль органів державної виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, природо- і правоохоронних органів, громадськості.

9.2. Об'єкти, що становлять підвищену екологічну небезпеку

В області наявна низка підприємств, які в процесі своєї діяльності, природних чи соціальних умов характеризуються певним рівнем екологічного ризику і таким чином створюють потенційну або пряму загрозу для довкілля, життя та здоров'я людини.

Об'єкти підвищеної екологічної небезпеки Івано-Франківської області

Таблиця 9.2.1.

№ з/п	Підприємства (найбільші забруднювачі)	Вид економічної діяльності	Відомча належність (форма власності)
1	ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК Західенерго»	Виробництво електроенергії	Приватна
2	ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття»	Хімічна і нафтохімічна	Приватна
3	НГВУ «Надвірна нафтогаз»	Добувна промисловість	Приватна
4	НГВУ «Долина нафтогаз»	Добувна промисловість	Приватна
5	ТОВ «Карпатнафтохім»	Хімічна і нафтохімічна	Приватна
6	ПАТ «Завод тонкого органічного синтезу «Барва»	Хімічна і нафтохімічна	Приватна
7	ПрАТ «Івано-Франківськцемент»	Хімічна і нафтохімічна	Приватна
8	ТОВ «Уніплит»	Деревообробна	Приватна
9	ТОВ «Свісс Кроно»	Деревообробна	Приватна
10	ТОВ «Свиспан Лімітед»	Деревообробна	Приватна
11	ТЗОВ «Гудвеллі Україна»	Сільське господарство	Приватна
12	ТОВ «Птахофабрика «Снятинська нова»	Сільське господарство	Приватна
13	КП «Івано-Франківськводокотехпром»	Житлово-комунальне підприємство	Комунальна
14	ДП «Калуська ТЕЦ - НОВА»	Житлово-комунальне підприємство	Державна
15	КП «Полігон ТПВ»	Житлово-комунальне підприємство	Приватна
16	АТ «ОРИАНА»	Добувна промисловість	Державна

9.3. Радіаційна безпека

В області відсутні об'єкти атомної енергетики, а також підприємства по видобуванню та переробці уранової руди.

9.3.1. Стан радіаційного забруднення територій

Радіаційний фон на території Івано-Франківської області у 2020 році вимірювався Івано-Франківським обласним центром гідрометеорології на п'яти метеостанціях: Івано-Франківськ, Долина, Коломия, Яремче та Пожижевська.

Загальні показники радіоактивного забруднення атмосферного повітря на території області за 2020 рік не перевищують рівень природного гамма-фону, в порівнянні з попереднім роком ці величини суттєво не змінилися

9.3.2. Поводження з радіоактивними відходами

На території Івано-Франківської області радіоактивні відходи відсутні.

10. ПРОМИСЛОВІСТЬ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

10.1 Структура та обсяги промислового виробництва

Промисловими підприємствами у 2020 році реалізовано продукції на суму 61,4 млрд грн (13 місце в Україні). Значну питому вагу в структурі обсягу реалізованої продукції займає постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (30,6%), виробництво хімічних речовин і хімічної продукції (20,4%), виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції (18,1%), добувна промисловість і розроблення кар'єрів (7,6%), виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність (7,7%).

Структура обсягу реалізованої промислової продукції у 2020 році

	Обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) без ПДВ та акцизу	
	тис. грн	у % до усієї реалізованої продукції
Промисловість	61429002,3	100,0
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	18832442,7	30,6
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	6701792,9	7,6
Переробна промисловість	37408809,9	60,9
з неї:		
виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	12552736,3	20,4
виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	11141069,3	18,1
виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	4748691,8	7,7
машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування	3921145,8	6,4
виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	3016542,3	4,9
металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	559038,2	0,9
текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	340434,3	0,6
інше	1129151,9	1,8

Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	526900,4	0,9
---	----------	-----

Індекс промислової продукції у 2020 році в області порівняно з попереднім роком склав 93,4%.

Значні частки обсягу реалізованої продукції промислових підприємств у відповідних галузях належать:

- постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК Західенерго»;
- виробництво хімічних речовин і хімічної продукції – ТОВ «Карпатнафтохім»;
- виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції - ПрАТ «Івано-Франківськцемент»;
- добувна промисловість і розроблення кар'єрів: НГВУ «Долинанафтогаз», НГВУ «Надвірнанафтогаз»;
- виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність: ВП ТОВ «Свіс-Кроно», ТОВ «Таркетт Вінісін».

10.2 Вплив на довкілля

10.2.1 Гірничодобувна промисловість

Івано-Франківська область має значний гірничодобувний потенціал. Сировинною базою є родовище Прикарпатського калієносного басейну. В кінці ХХ ст. калійні солі добували підземним і відкритим способами. У Калуші виробляли калійні добрива, магній, хлор, каустичну соду і ін. На території ДП «Калійний завод» АТ «Оріана» розташовані відпрацьовані рудники, Домбровський кар'єр, 2 відвали розкривних порід, 2 хвостосховища та шламонакопичувач, які негативно впливають на природне середовище та викликають небезпечні процеси, а саме: просідання земної поверхні, утворення провальних воронок, карсту, зсувів, забруднення земель, поверхневих та підземних вод.

На території області також є незначні запаси торфу, розробкою та видобутком якого займаються ПрАТ «Івано-Франківськторф», ТОВ «АГРО УКРАЇНА ЗАХІД».

Крім того, на території області працюють підприємства, які експлуатують родовища, що є сировиною для виробництва будівельних матеріалів: суглинки, будівельні піски, пісковики, піщано-гравійна суміш, керамзитні глини, вапняки, мергелі та інші. Основною проблемою цих підприємств є відсутність рекультивації відпрацьованих ділянок родовищ, а на підприємствах, що займалися видобутком та реалізацією будівельного піску (Воронівське родовище піску) наявність на відпрацьованих площах кар'єрів включень закам'янілих валунів пісковика, які спостерігаються у всіх родовищах будівельних пісків, що розташовані на території Рогатинського району (до 40%).

10.2.2. Металургійна промисловість

Металургійна промисловість в Івано-Франківській області не розвинена.

10.2.3. Хімічна та нафтохімічна промисловість

Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції здійснює 20 промислових підприємств, які підвищують рівень промислово-технологічної переробки та конкурентоспроможність продукції в області.

Серед найбільших виробників галузі є ТзОВ «Карпатнафтохім», ТОВ «Карпат Смоли», ДП «Калуський дослідно-експериментальний завод» інституту хімії поверхні Національної академії наук України, ТОВ «Завод ДК «Орісіл», ПрАТ «Завод ТОС «Барва», ТОВ «Падана Кемікал Компаундс», ТОВ «Голд-Дроп-Україна», ТОВ «Поліком» та інші.

В галузі виробляється продукція важкого органічного синтезу (етилен, пропілен, бензол, вінілхлорид, поліетилен), хлор, сода каустична, карбамідо-формальдегідні смоли, аеросил (двоокис кремнію), продукція малотоннажної хімії, поверхнево-активні речовини, побутова хімія.

Основними здобутками за останні роки є освоєння виробництва нових видів продукції, зокрема:

- виробництва хлору і соди каустичної з впровадженням сучасної технології мембранного електролізу діафрагмовим методом німецької фірми «UHDE»;

- єдиного в Україні виробництва полівінілхлориду суспензійного, яке забезпечуватиме вітчизняні підприємства сировиною для виготовлення вікон, дверей, газових, водяних та каналізаційних труб.

Основними пріоритетами розвитку галузі є:

- освоєння виробництва нових конструкційних і функціональних матеріалів;
- відновлення та розвиток виробництва малотоннажної і тонкої хімії;
- реконструкція підприємств та впровадження ресурсозберігаючих екологічно чистих технологій;
- залучення інвестицій у виробництво.

10.2.4. Харчова промисловість

Індекс промислової продукції у виробництві харчових продуктів та напоїв у 2020 році, порівняно з попереднім роком склав 84,8%. Знизилися обсяги у виробництві яловичини і телятини свіжої чи охолодженої на 12,2%, свинини свіжої чи охолодженої на 6,3%, молока та вершків незгущених й без додавання цукру на 22,1%, масла вершкового на 18,4%, молока і вершків коагульованих, йогуртів, кефіру, сметани на 9,1%, печива солодкого на 25,3%, хліба та виробів хлібобулочних на 8,5%.

Разом із тим, збільшився обсяг у виробництві виробів ковбасних на 52,1%.

За 2020 рік підприємствами з виробництва харчових продуктів, напоїв реалізовано продукції на 3,0 млрд. грн., що складає 4,9 % загальнообласного обсягу.

Харчова промисловість поєднує значну кількість різних видів діяльності, серед яких переважають м'ясна промисловість та виробництво молочних продуктів.

Пріоритетним напрямком стратегічного розвитку харчової та переробної промисловості області є вдосконалення галузевих стандартів до загальноєвропейських вимог якості й екологічної безпеки.

10.3. Заходи з екологізації промислового виробництва

Діючий на сьогодні господарський механізм природокористування не забезпечує еколого-збалансованого розвитку економіки, має, в основному, фіскальний характер, не дає можливості акумулювати фінансові ресурси та ефективно їх використовувати. Проявляється недосконалість податкової системи в екологічному напрямку.

Одним із пріоритетних напрямків забезпечення екологічно-збалансованого розвитку є комплексна екологізація виробництва, яка сприяє реалізації концепції побудови еколого-орієнтованого виробництва. Під комплексною екологізацією виробництва в роботі розуміється безперервний процес впровадження нових технічних, технологічних, економічних, управлінських та правових рішень, які в сукупності забезпечують еколого-економічну збалансованість.

Комплексна екологізація виробництва передбачає здійснення еколого-орієнтованих заходів у зовнішньому та внутрішньому середовищах виробничої системи. На рівні промислового підприємства комплексна екологізація передбачає екологізацію, як виробничої системи, так і системи управління нею. У свою чергу, екологізація виробничої системи передбачає: екологізацію всіх видів продукції, що виробляються на підприємстві, тобто розроблення таких видів, що найменше впливають на навколишнє середовище під час виготовлення, споживання та утилізації; перебудову технічної бази у напрямку еколого-орієнтованого виробництва, яке забезпечить економію і раціональне використання природних ресурсів та зменшить забруднення навколишнього середовища; утилізацію та перероблення відходів виробництва та споживання продукції. Екологізація управлінської системи передбачає екологічно спрямовану структурну перебудову організаційних форм і методів управління (організаційних структур управління, функцій управління та його економічного механізму). Необхідно забезпечити врахування екологічного фактору при здійсненні процесів прогнозування та планування виробництва, його організації, матеріально-технічному забезпеченні, процесах інвестування, маркетингової діяльності, ціноутворення та стимулювання праці.

11. СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

11.1. Тенденції розвитку сільського господарства

Агропромисловий комплекс області має вагомий вплив на розвиток та стабільне функціонування економіки регіону, забезпечує населення продуктами харчування. Його частка у валовій доданій вартості регіону скадає майже 13%.

Індекс обсягу сільськогосподарського виробництва за 2020 рік, у

порівнянні з попереднім роком, склав 103,2% (3 місце по Україні), у тому числі продукції рослинництва – 105,5%, тваринництва – 100%.

У галузі рослинництва в 2020 році аграрії Прикарпаття зібрали 826,5 тис. тонн зернових та зернобоових культур, що на 82,9 тис. тонн більше попереднього року, в тому числі пшениці – 281,1 тис. тонн (на 12,2 тис. тонн більше); кукурудзи на зерно – 394,5 тис. тонн (на 81,7 тис. тонн більше); овочів – 185,2 тис. тонн (на 3,7 тис. тонн більше); плодів і ягід – 56,8 тис. тонн (на 3,4 тис. тонн більше); сої – 106,7 тис. тонн (на 41,5 тис. тонн більше); соняшнику – 64,3 тис. тонн (на 3,2 тис. тонн більше); картоплі – 999,2 тис. тонн та ріпаку – 62,6 тис. тонн.

11.2. Вплив на довкілля

В агропромисловому комплексі області сформувалась збалансована система природокористування та екологізація технологій у сільському господарстві. Проводяться заходи щодо забезпечення контролю у сфері охорони, відтворення та збереження родючості земель при здійсненні господарської діяльності сільськогосподарськими товаровиробниками. Опрацьовуються заходи підвищення продуктивності і стабілізації галузі землеробства на основі вилучення з інтенсивного обробітку малопродуктивних орних земель та переведення їх у природні кормові угіддя й заліснення.

11.2.1. Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювальні землі та під багаторічні насадження

В землеробстві одним із напрямків забезпечення високого врожаю сільськогосподарських культур є внесення добрив (органічних та мінеральних).

Таблиця 11.2.1.1.

**Внесення мінеральних добрив
під урожай сільськогосподарських культур¹ 2020 року***

	Площа, оброблена мінеральними добривами		Обсяг унесених мінеральних добрив, т					Обсяг унесених мінеральних добрив у розрахунку на 1 га/кг	
	га	у % до уточненої посівної площі	у фізичній масі	у поживних речовинах			уточненої посівної площі	площі, обробленої добривами	
				усього	у тому числі за видами				
					азот	фосфор	калій		
Під урожай звітного року	143152	93,5	63865	25621	18338	3681	3602	167	179
Культури сільськогосподарські	142941	93,8	63843	25612	18331	3680	3600	168	179
Культури зернові та зернобобові у тому числі:	73527	97,3	38736	15279	11528	1979	1772	202	208
пшениця	33423	95,7	20712	7772	5916	913	942	223	233
кукурудза на зерно	27165	98,7	12673	5409	4132	764	513	197	199
Культури технічні у тому числі:	67403	91,4	24655	10123	6667	1666	1791	137	150
соя	30519	90,4	6313	2812	1715	584	513	83	92
ріпак і кольза	20558	98,9	12765	4870	3462	615	793	234	237
соняшник	15897	84,6	5252	2294	1394	443	457	122	144
буряк цукровий (фабричний, маточний та на насіння)	407	100,0	321	146	95	24	28	359	359
Коренеплоди та бульбоплоди, культури овочеві та баштанні продовольчі	223	100,0	103	54	22	9	22	241	241
коренеплоди та бульби їстівні з високим вмістом крохмалю та інуліну	97	100,0	39	21	10	6	5	211	211
культури овочеві відкритого ґрунту, (включаючи на насіння та маточні)	116	100,0	37	18	10	4	4	148	148
Культури кормові включаючи на насіння та маточні)	1788	64,3	350	156	114	26	16	56	87
Культури багаторічні	к	к	к	к	к	к	к	к	к

* За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області

¹ По підприємствах, які мають у власності та/або користуванні 200 га сільськогосподарських угідь і більше та/або більше 5 га посівних площ під овочами відкритого та/або закритого ґрунту, баштанними культурами та/або 50 га багаторічних насаджень.

Таблиця 11.2.1.2.

**Внесення органічних добрив під урожай
сільськогосподарських культур¹ 2019 року***

	Площа, оброблена органічними добривами		Обсяг унесених органічних добрив, т				Обсяг унесених органічних добрив у розрахунку на 1 га, кг	
	га	у % до уточненої посівної площі	усього, т	у тому числі за видами			уточненої посівної площі	площі, обробленої добривами
Під урожай звітного року	13687	8,9	383293	374403	8848	42	2505	28004
Культури сільськогосподарські	13687	9,0	383293	374403	8848	4	2516	28004
Культури зернові та зернобобові у тому числі:	8119	10,7	258136	251265	6868	3	3417	31792
пшениця	2816	8,1	88863	88862	-	1	2546	31560
кукурудза на зерно	2798	10,2	93364	86976	6388	-	3392	33368
Культури технічні у тому числі:	4674	6,3	86466	84447	1980	39	1172	18499
соя	2242	6,6	43180	41183	1980	17	1279	19263
ріпак і кольза	к	к	к	к	-	к	к	к
соняшник	к	к	к	к	-	к	к	к
буряк цукровий (фабричний, маточний та на насіння)	-	-	-	-	-	-	-	-
Коренеплоди та бульбоплоди, культури овочеві та баштанні продовольчі	к	к	к	к	-	-	к	к
коренеплоди та бульби їстівні з високим вмістом крохмалю та інуліну	к	к	к	к	-	-	к	к
культури овочеві	к	к	к	к	-	-	к	к

відкритого ґрунту, (включаючи на насіння та маточні)								
Культури кормові включаючи на насіння та маточні)	874	31,4	38622	38622	-	-	13888	44216
Культури багаторічні	-	-	-	-	-	-	-	-

* За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області

¹По підприємствах, які мають у власності та/або користуванні 200 га сільськогосподарських угідь і більше та/або більше 5 га посівних площ під овочами відкритого та/або закритого ґрунту, баштанними культурами та/або 50 га багаторічних насаджень.

11.2.2. Використання пестицидів

Таблиця 11.2.2.1.

Застосування пестицидів під урожай сільськогосподарських культур у 2020 році*

	Площа, оброблена пестицидами		Обсяг унесених пестицидів (в активній речовині), кг						Обсяг унесених пестицидів у розрахунку на 1 га, кг	
	га	у % до уточненої посівної площі	усього	у тому числі за видами					уточненої посівної площі	площі, обробленої пестицидами
				фунгіциди та бактерициди	гербіциди	інсектициди та акарициди	регулятори росту рослин	інші засоби захисту рослин		
Під урожай звітного року	144954	94,7	267883	53922	181144	18450	14367	0	1,750	1,848
Культури сільськогосподарські	144416	94,8	260701	47645	180653	18061	14342	0	1,712	1,805
Культури зернові та зернобобові у тому числі:	73698	97,6	117574	25724	73058	7157	11635	0	1,556	1,595
пшениця	33625	96,3	55852	21102	20498	4470	9782	0	1,600	1,661
кукурудза на зерно	27351	99,4	38641	568	36825	1164	84	-	1,404	1,413
Культури технічні у тому числі:	69222	93,8	140256	21230	105693	10767	2566	0	1,901	2,026
соя	32423	96,1	64728	5461	56562	2652	53	-	1,918	1,996
ріпак і кольза	20478	98,5	42948	11263	22849	6742	2094	0	2,065	2,097
соняшник	15897	84,6	29180	4211	23218	1332	419	-	1,553	1,836

буряк цукровий (фабричний, маточний та на насіння)	407	100,0	3340	294	3005	41	-	-	8,206	8,206
Коренеплоди та бульбоплоди, культури овочеві та баштанні продовольчі	220	99,0	1193	671	423	97	2	-	5,361	5,415
коренеплоди та бульби їстівні з високим вмістом крохмалю та інуліну	97	100,0	518	360	107	51	-	-	5,329	5,329
культури овочеві відкритого ґрунту, (включаючи на насіння та маточні)	114	98,1	615	273	316	24	2	-	5,297	5,399
Культури кормові включаючи на насіння та маточні)	1275	45,8	1677	20	1479	39	139	-	0,603	1,316
Культури багаторічні	538	74,3	7183	6277	492	389	25	0	9,912	13,341

*За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області

¹По підприємствах, які мають у власності та/або користуванні 200 га сільськогосподарських угідь і більше та/або більше 5 га посівних площ під овочами відкритого та/або закритого ґрунту, баштаними культурами та/або 50 га багаторічних насаджень.

11.2.3. Екологічні аспекти зрошення та осушення земель

Наслідком меліорації є суттєва зміна елементів водного балансу, особливо випаровування та річковий стік. Необхідність меліорації земель визначається кліматичними умовами територій. Тривале зрошення спричиняє низку екологічних проблем. Головна з них – це вторинне засолення ґрунтів, що виникає через надмірне зрошення і високий рівень ґрунтових вод. Осушення – це протилежний зрошенню процес. Його проводять на перезволожених землях, лісах, болотах з метою включення нових територій у сільськогосподарське виробництво.

З метою дотримання екологічно обґрунтованого режиму використання меліорованих земель Дністровським басейновим управлінням водних ресурсів проводяться роботи по веденню моніторингу стану цих земель та прилеглих територій. На осушених землях здійснюються спостереження за рівнями ґрунтових вод

11.2.4. Тенденції у тваринництві

За рахунок програми підтримки у галузі тваринництва з державного та обласного бюджетів вдалося стабілізувати поголів'я корів і свиней у сільськогосподарських підприємствах.

Всіма категоріями господарств станом на 1 січня 2021 року утримувалось 120,5 тис. голів великої рогатої худоби, у тому числі 74,3 тис. голів корів, 306,1 тис. голів свиней, 26,8 тис. голів овець та кіз, 4,3 млн. голів птиці.

В 2020 році всіма категоріями господарств вироблено 135,2 тис. тонн м'яса (в живій вазі), що на 1,8 % більше ніж у 2019 році, молока – 410,5 тис. тонн (менше на 4,3 %), яєць – 556,8 млн. шт. (на 14,3 % більше).

Основною причиною зменшення виробництва молока є демографічна ситуація, значне здорожчання кормів і складових їх витрат, низький рівень закупівельних цін.

11.3. Органічне сільське господарство

Розвиток органічного ринку є одним із пріоритетних напрямів розвитку аграрного сектора економіки Івано-Франківщини. Володіючи сприятливими умовами для органічного сільського господарства, серед яких вдале географічне розташування, близькість до потенційних експортних ринків, велика територія з так званими «чистими ґрунтами», досягла певних результатів у розвитку місцевого органічного виробництва.

Протягом останніх років в області спостерігається позитивна динаміка зростання площ сільгоспугідь, на яких ведеться сертифіковане органічне виробництво та стабільне зростання кількості операторів органічного ринку.

До переваг ведення органічного землеробства можна віднести відновлення природної родючості ґрунтів, підвищення якості сільськогосподарських угідь, зменшення шкідливих викидів, скорочення застосування штучних засобів хімізації та витрат невідновлювальних енергетичних ресурсів.

Органічне виробництво спрямоване на покращення здоров'я населення в цілому, шляхом виробництва високоякісного продовольства, сировини та

інших продуктів, збереження родючості ґрунтів та навколишнього середовища, розвиток сільської місцевості та стимулювання місцевого й регіонального виробництва.

Соціальні переваги органічного виробництва полягають у створенні додаткових робочих місць у сільській місцевості й нових перспектив для малих та середніх фермерських господарств, збільшенні життєздатності сільських громад тощо.

На кінець 2020 року загальна площа сільськогосподарських земель, які сертифіковані за стандартом, що еквівалентний органічному законодавству ЄС та США складає 576 га сільськогосподарських земель, у тому числі 495 га мають органічний статус.

В області здійснюють діяльність 14 операторів ринку органічної продукції.

Ціла низка виробників області разом із сусідами з Львівської, Чернівецької та Закарпатської областей створили громадську спілку «Карпатський смак» та зареєстрували торгову марку «Смак українських Карпат», категорії харчових продуктів, яких є: культивовані фрукти, овочі та лікувальні рослини; дикоросла продукція (гриби, трави та ін.); мед та пилок; м'ясо та м'ясна продукція; молоко, молочна та кисломолочна продукція.

12. ЕНЕРГЕТИКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

12.1 Структура виробництва та використання енергії

У 2020 році загальний обсяг відпуску електроенергії за усіма джерелами постачання енергії становив 6324,1 млн.кВт.год, теплоенергії – 2250,2 тис.Гкал. Установлена електрична потужність за усіма видами енергогенеруючих установок на початок 2021 року становила 2877,9 тис.кВт, установлена теплова потужність – 3407,8 Гкал/год.

Підприємствами та організаціями протягом 2020 року на виробничо-експлуатаційні та комунально-господарські потреби було використано 22577,862 млн.кВт.год електроенергії та 1860,484 тис.Гкал теплоенергії.

У 2020 році порівняно з попереднім роком обсяги використання електроенергії, без урахування власного споживання енергогенеруючими установками, зменшились в цілому на 10,1%, теплоенергії – на 9,9%.

Серед видів економічної діяльності найбільші витрати електроенергії та теплоенергії припадали на підприємства промисловості – відповідно 91,7% та 84,8% від загального їх обсягу, частка підприємств державного управління й оборони; обов'язкового соціального страхування склала відповідно 1,2% та 6,4%; транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності – 0,6% та 0,4%.

12.2. Ефективність енергоспоживання та енергозбереження

Протягом 2020 року, в області реалізовувались заходи двох програм, зокрема:

- «Регіональної цільової програми енергозбереження для населення на 2019-2020 роки» (затверджена 21.12.2018 року № 1033-26/2018 сесією обласної ради);

- «Регіональної цільової програми енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії області на 2016-2020 роки» (затверджена 10.06.2016 № 230-5/2016 сесією обласної ради).

В рамках реалізації Урядової програми «тепліх» кредитів з початку року в області установами банків видано 682 кредитні договори на суму 27,442 млн. грн на енергоефективні матеріали та обладнання. Для підтримки Урядової програми в області продовжувала функціонувати «Регіональна цільова програма енергозбереження для населення на 2019-2020 роки», якою передбачено часткове відшкодування суми кредиту на енергозберігаючі заходи для фізичних осіб, ОСББ та ЖБК. На заходи даної програми в обласному бюджеті на 2020 рік передбачено кошти в розмірі 700 тис. грн.

Впродовж 2020 року на заходи Цільової програми енергоефективності та розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії Івано-Франківської області на 2016-2020 роки з обласного бюджету виділено та освоєно кошти в сумі 2000 тис грн., зокрема на термореновацію приміщень (заміна віконних конструкцій та входних дверей на енергоефективні у восьми бюджетних закладах області).

Окрім того, в регіоні, з початку 2020 року введено в експлуатацію 4 котельні на альтернативних видах палива, загальною потужністю 6,1 Гкал/год. Станом на 01.01.2021 року функціонує 298 котелень на альтернативних видах палива, загальною потужністю 163,7 Гкал/год.

Таблиця 12.2.1.

Використання палива за окремими видами економічної діяльності у 2020 році

	Одиниці виміру	Усього	Частка використання за окремими видами економічної діяльності, відсотків			
			Сільське, лісове та рибне господарство	Промисловість	Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	Підприємства та організації інших видів діяльності
Усього, т умовного палива	тис. т	4204,7	0,8	82,6	1,2	1,0
Вугілля	млн. т	3873,8	-	99,9	0,0	0,1
Нафта сира, у т.ч. нафта, одержана з бітумінозних матеріалів	тис. т	2,1	-	100	-	-
Газ природний	млн.м ³	732,1	0,6	46,1	0,2	2,8
Дрова для опалення		229,1	2,5	52,7	0,1	8,6
Бензин моторний	тис. т	39,6	2,7	5,2	1,4	7,2
Газойлі (паливо дизельне)	тис. т	135,8	13,1	24,5	23,5	3,1
Мазути паливні важкі	тис. т	60,4	к	к	-	-
Пропан і бутан скраплені	тис. т	22,9	0,6	5,7	0,9	2,5

Оливи та мастила нафтові, дистиляти нафтові важкі	тис. т	1,4	13,5	71,2	13,9	0,9
Брикети, котуни та подібні види твердого палива з вугілля	тис. т					
Торф неагломерований паливний	тис. м ³ умовної вологості	к	-	к	-	-
Паливні брикети та гранули з деревини та іншої природної сировини	тис. т	2917,8	-	80,0	1,9	18,1

*За даними ГУ статистики в Івано-Франківській області

12.3. Вплив енергетичної галузі на довкілля

Людство у своїй діяльності використовує теплову та електричну енергію, отримані або за рахунок спалювання різних видів палива (теплоелектроцентралі – ТЕЦ), або за рахунок використання енергії руху води річок (гідроелектростанції – ГЕС), або атомної енергії розпаду ядер атомів важких ізотопів (атомні електростанції – АЕС).

Теплоелектростанції (ТЕС) в якості палива застосовують природний і попутний газ, продукти переробки нафти (мазут та інше рідке паливо), кам'яне і буре вугілля, сланці горючі, торф (тверде паливо).

При згорянні газу виділяється найменша кількість шкідливих забруднювачів, тому газоподібне паливо вважається найбільш екологічно чистим.

Згорання рідкого і твердого видів палива супроводжується утворенням шкідливих газів (діоксиду сірки та оксидів азоту), можливе утворення пилових аерозолів, виділяється зола. ТЕС є другим після автотранспорту забруднювачем атмосфери. Зола, виділяється після спалювання рідкого і особливо твердого палива, є багатотоннажним відходом енергетики і вимагає обов'язкової утилізації.

ГЕС практично не забруднюють середовище проживання різними шкідливими відходами, але при їх будівництві відбувається сильне руйнування природних біогеоценозів, затоплення великих територій, зміна мікроклімату регіону, створюються перешкоди для здійснення життєдіяльності багатьох організмів (наприклад, риби не можуть досягти місць свого нересту, звірі позбавляються звичних місць проживання і т. д.). Економічні та соціальні витрати на будівництво ГЕС далеко не завжди виявляються виправданими.

Значним екологічним забрудненням є потік електромагнітних випромінювань, які виникають при передачі електроенергії на великі відстані високовольтними лініями електропередач. Ці випромінювання здійснюють великий негативний вплив і на людину, і на тварин.

12.4 Використання відновлюваних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики

Станом на 01.01.2021 року в області функціонує 98 промислових сонячних електростанцій, загальна потужність котрих складає понад 224 МВт. З початку 2020 року введено в експлуатацію 21 СЕС загальною потужністю понад 44 МВт. Працює біогазовий завод, потужність якого складає 1,2 МВт в с. Копанки Калуського району, перша черга вітрової електростанції (ВЕС) потужністю 0,6 МВт в Долинському районі та 5 міні ГЕС загальною потужністю 4 МВт.

Об'єктами відновлюваної енергетики області за 2020 року вироблено понад 280 млн. кВт. год. електроенергії, що складає 3,7 відс. від загального обсягу виробленої в області електроенергії.

Крім того, 2030 приватних домогосподарства приєдналися до електричних мереж АТ «Прикарпаттяобленерго» (а це 4 місце серед областей по кількості встановлених СЕС та 3 місце по потужності встановлених СЕС). Їх сумарна потужність становить 57,8 МВт, а вироблена електроенергія покриває власні потреби в межах середнього рівня споживання близько 10 тисяч домогосподарств.

13. ТРАНСПОРТ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

13.1. Транспортна мережа області

В області забезпечено стабільне функціонування транспорту загального користування, збережено мережу автобусного сполучення. Ведеться постійна робота щодо покращення якості перевезення пасажирів, вдосконалюються розклади руху, оновлюється рухомий склад.

Рівень забезпечення населених пунктів області регулярним автобусним сполученням складає понад 97 відсотків, що є одним з кращих показників у країні. Забезпечено стабільне функціонування 829 автобусних маршрутів загального користування, з них:

- 615 приміських (в т.ч. 313 внутрішньорайонних);
- 214 міжміських.

Регіон має добре налагоджене міжобласне та міжнародне автобусне сполучення, зокрема, територією області проходять автобуси 64 міжнародних маршрутів до таких країн, як Італія, Польща, Чехія, Іспанія, Латвія, Молдова, та понад 100 міжобласних (добре налагоджене сполучення з сусідніми Закарпатською, Львівською, Тернопільською, Чернівецькою областями, з населеними пунктами Волинської Хмельницької, Рівненської, Вінницької, Житомирської областей та м.Київ).

Загальна протяжність залізниць становить 495,6 км. В області знаходиться 35 залізничних станцій. Густота залізниць – 35,5 км на 1000 км кв. Найбільші залізничні вузли – Івано-Франківськ, Калуш, Коломия. Залізничні колії переважно одноколіїні. Впродовж останніх років зберігається тенденція до збільшення обсягів перевезень, оновлюється рухомий склад залізничного транспорту, продовжується робота з реконструкції та відновлення залізничних вокзалів області.

АТ «Укрзалізниця» постійно аналізується попит населення на пасажирські перевезення, за результатами якого призначаються додаткові поїзди в найбільш популярних напрямках, зокрема, в зимовий та літній періоди.

В обласному центрі розташований Міжнародний аеропорт "Івано-Франківськ", на аеродромі класу "В" якого експлуатується злітно-посадкова смуга розмірами 2500x44 м. Пропускна спроможність аеровокзалу - 120 пасажирів в годину.

Аеропорт приймає та відправляє повітряні судна (обслуговує регулярні, чартерні, внутрішні, міжнародні пасажирські та літерні рейси і виконує функції запасного для аеропорту Львів), здійснює їх комерційне, наземне та технічне обслуговування, обслуговування пасажирів, багажу, пошти і вантажів. В аеропорту здійснюється митний та прикордонний контроль.

З «Міжнародного аеропорту «Івано-Франківськ» здійснюються щоденні рейси регулярного маршруту «Івано-Франківськ – Київ».

13.1.1. Структура та обсяги транспортних перевезень

У 2020 році в області перевезено 17741,3 тис. т вантажів, з них автомобільним транспортом – 9199,2 тис. т.

Таблиця 13.1.1.1.

Вантажні перевезення в 2020 році*

	Вантажооборот		Перевезено вантажів	
	млн. т км	у % до 2019	тис. т	у % до 2019
Транспорт з нього:	1108,2	89,1	17741,3	115,6
автомобільний	1108,2	89,1	9199,2	125,3
залізничний	-	-	8542,1	106,7
авіаційний	-	-	-	-

*За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області

Послугами автомобільного, залізничного та тролейбусного транспорту у 2020 році скористались 47,5 млн. пасажирів, зокрема: автомобільним – 39,6 млн. чол., та тролейбусним – 7,1 млн. чоловік.

Таблиця 13.1.1.2.

Пасажирські перевезення в 2020 році*

	Пасажирооборот		Перевезено (відправлено) пасажирів	
	млн. пас. км	у % до 2019	тис.	у % до 2019
Транспорт	637,2	57,7	47519,0	59,3
залізничний			830,9	
автомобільний	598,3	58,1	39623,7	61,5
авіаційний	-	-	-	-
тролейбусний	38,9	52,4	7064,4	52,4

*За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області

13.1.2. Склад парку та середній вік транспортних засобів

Інформація щодо кількості та середнього віку транспортних засобів, зареєстрованих на території Івано-Франківської області за даними Регіонального сервісного центру в Івано-Франківській області МВС України відображена в таблиці 13.1.2.1.

Середній вік парку дорожніх механічних транспортних засобів*

Тип автомобіля	2020				
	Всього	Від 2 до 3 років	Від 3,1 до 5 років	Від 5,1 до 10 років	Більше 10 років
Автомобілі-всього	182252	5924	11353	44960	120194
Легкові автомобілі	160815	3162	9805	40952	108085
Вантажні бортові	1359	3	5	24	1327
Самоскиди	2432	30	43	201	2143
Сідлові тягачі	3123	12	104	760	2253
Спеціальні автомобілі	1230	35	27	58	1110
Пасажи́рські автобуси	2971	57	39	336	2529
Інші транспортні засоби (мопеди, мотоцикли)	10322	2625	1330	2629	2747

*За інформацією Регіонального сервісного центру в Івано-Франківській області МВС України

13.2. Вплив транспорту на довкілля

Найбільш поширеними видами транспорту є: залізничний, автомобільний, водний та авіаційний.

Залізничний транспорт включає залізничні колії, мости, тунелі, устаткування електропостачання, тягові підстанції, вокзали, станції, депо, рухомий склад тощо. Цей вид транспорту в нашій країні найбільш пристосований до масових перевезень вантажів. Функціонує вдень і вночі, не залежить від пори року і атмосферних умов. Вплив на довкілля, яке спричиняє залізничний транспорт, можна розглядати за такими напрямками: зміна природного ландшафту, забруднення повітря і ґрунту, шумове та вібраційне забруднення.

Зміна природного ландшафту відбувається при будівництві залізничних колій та інфраструктури.

Забруднення повітря обумовлюється викидами, що утворюються при роботі двигунів внутрішнього згоряння. При використанні електроенергії як джерела руху такі викиди відсутні. Кількість викидів у повітря залежить від режиму роботи двигуна. Викиди містять 7-8% токсичних газів. Основні забруднюючі речовини - CO, CO₂, сажа.

При перевезенні різних вантажів відбувається забруднення ґрунту часточками вантажу, який перевозиться, найчастіше - це пилоподібні частинки.

Шумове забруднення біля залізничного полотна під час проходження потяга сягає 100-120 дБ.

Автомобілі поділяють на транспортні (вантажні і пасажирські), спеціальні, спортивні. Вантажні автомобілі призначені для перевезення вантажу, спеціальні - для виконання різних технічних функцій (підйомні крани, пересувні компресори тощо), спортивні - переважно для досягнення певних рекордів швидкості та інших спортивних досягнень.

Залежно від типу встановленого двигуна автомобілі бувають:

- з бензиновим двигуном внутрішнього згоряння - найбільш

розповсюджені серед легкових автомобілів;

- дизельні, що працюють на дизельному паливі;
- з газовими та комбінованими двигунами.

Вплив на довкілля автомобільного транспорту:

- викиди в атмосферне середовище;
- руйнування природних ландшафтів, вплив на флору і фауну;
- шумове забруднення;
- стічні води, що утворюються при обслуговуванні;
- тверді відходи.

Викиди шкідливих речовин включають відпрацьовані гази автомобільних двигунів, випаровування із системи живлення, підтікання пального і мастил у процесі роботи та обслуговування автомобілів, а також продукти зносу фрикційних накладок зчеплення, накладок гальмівних колодок, шин. Найбільшу небезпеку становить забруднення атмосфери відпрацьованими газами автомобільних двигунів. До числа шкідливих компонентів відносяться і тверді викиди, що містять свинець і сажу.

Вплив автомобільного транспорту на флору і фауну є негативним і проявляється в руйнуванні місць проживання тварин, розсіченні дорогами сезонних і добових ділянок тварин, їх зіткнення з транспортними засобами.

Шумове забруднення також є різновидністю несприятливого впливу автомобільного транспорту на навколишнє середовище. Основними джерелами шуму є: процеси всмоктування повітря карбюратором і випуску відпрацьованих газів, робота вентилятора системи охолодження, клапанного механізму, трансмісії. Джерелом шуму в дизельних автомобілях є як система вприскування, так і взаємодія шин з поверхнею дороги, причому шум в системі вприскування є домінуючим на більш низьких швидкостях, а від взаємодії шин з поверхнею дороги - на високих.

Утворення стічних вод пов'язане з використанням води при митті автомобілів. Основними забруднювачами у цих стоках є часточки пилу, сажі, паливно-мастильних матеріалів, а також самі миючі засоби.

Відходи, що утворюються при експлуатації автомобіля, в основному, представлені відпрацьованими шинами, які відносяться до IV класу небезпеки і повинні збиратись та передаватись на переробку.

Авіаційний транспорт. Україна має 36 цивільних аеропортів з твердим покриттям, які рівномірно розташовані по всій території країни. До цієї галузі також належить парк гелікоптерів. На сьогодні рівень використання цього виду транспорту значно зменшився.

Повітряний транспорт має значний вплив на атмосферу Землі. Газотурбінні двигуни літаків працюють на авіакеросині, хімічний склад якого дещо відрізняється від автомобільного бензину та дизельного палива кращою якістю з меншим вмістом сірки та механічних домішок. Проте головна маса відпрацьованих газів викидається повітряними суднами безпосередньо у повітряному просторі на відносно великій висоті, при високій швидкості та турбулентному потоці, і лише невелика частка – у безпосередній близькості від аеропортів та населених пунктів. Основними компонентами, які забруднюють

довкілля, є: окис вуглецю, неспалені вуглеводні, окиси азоту та сажа. На режимах холостого ходу та при русі по доріжках, при заході на посадку у відпрацьованих газах суттєво збільшується вміст окису вуглецю і вуглеводів, але при цьому зменшується кількість окису азоту.

Найбільш небезпечним є надходження цих речовин у стратосферу, що може бути однією з причин руйнування озонового шару.

13.3. Заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля

Серед наземних видів транспорту залізничний вважається найбільш економічним та екологічним у зв'язку з тим, що на одиницю енергії виконує більшу роботу. Зменшення кількості шкідливих викидів у відпрацьованих газах можливе завдяки удосконаленню технології горіння палива у ДВЗ, ходу локомотива та всіх елементів залізниці. Для того, щоб повністю запобігти шкідливим викидам, необхідно використовувати електроенергію як джерело руху (електропотяги, електромобілі). Попередження забруднення ґрунтів повинно базуватись на збиранні усіх типів відходів з наступною передачею на переробку на кінцевих станціях.

Для вирішення проблем забруднення атмосферного повітря автомобільним транспортом, необхідно запровадження наступних заходів: забезпечення постачання паливо-мастильних матеріалів, які відповідають вимогам сучасних екологічних норм відповідно до чинного законодавства; перенаправлення потоків транзитного транспорту за межі населених пунктів, скорочення кількості автостоянок та паркувальних майданчиків в центрі міст, житлових забудовах, рекреаційних зонах, а також перегляд маршрутів міських перевезень; зменшення кількості автомобілів, які не забезпечені нейтралізаторами, шляхом оснащення діючих автомобілів нейтралізаторами.

Заходи попередження забруднення водного басейну водним транспортом. До основних заходів попередження забруднення водного басейну транспортними суднами відносяться: заборона скидання забруднюючих відходів із суден у внутрішніх водоймах; прийняття міжнародних угод про припинення скидання із суден усіх видів відходів і змиву нафтовантажів, забрудненої ними води у відкритих морях і океанах в межах встановлених зон; обладнання суден додатковими засобами і установками для утилізації або знешкодження деяких видів відходів, а також для тимчасового накопичення частини відходів з наступною здачею їх на берег для знешкодження або переробки; розробка нових конструкцій суден, що більшою мірою гарантували б збереження нафтовантажів і нафтопалива навіть в аварійних ситуаціях.

Зменшення впливу авіаційного транспорту на довкілля. Зменшення кількості шкідливих викидів може бути досягнуто при підвищенні економічності двигунів, а отже – зменшенні кількості відпрацьованих газів. Скорочення витрат палива, а від цього і викидів токсичних речовин, досягається також удосконаленням методів експлуатації літаків, а саме: підвищенням ступеня заповнення літаків корисним вантажем, зменшенням пробігу літаків на аеродромах під тягою власних двигунів за рахунок

буксирування їх тягачами на злітну смугу, а також за рахунок розташування аеропортів на значній відстані від міст.

14. СТАЛЕ СПОЖИВАННЯ ТА ВИРОБНИЦТВО

14.1. Тенденції та характеристики споживання

Останнім часом рівень споживання природних ресурсів зростає й причиною найбільшого екологічного впливу в рамках життєвого циклу є продукти харчування та напої, особистий транспорт, житлове господарство (включаючи будівництво і споживання енергії, тепла, води).

В сукупності ці категорії споживання надають від 70% до 80% впливу на навколишнє середовище і складають 60% споживчих витрат. У такій ситуації основним завданням є усунення залежності між економічним розвитком і деградацією навколишнього середовища, пов'язаної зі споживанням, використанням ресурсів і утворенням відходів.

Вплив споживання на навколишнє середовище можна пом'якшити через переміщення попиту від категорій споживання з більш високим рівнем впливу до категорій з меншим впливом, тобто через зміну традиційних підходів до споживання на сталі підходи.

Стале споживання – це раціональне використання природних ресурсів.

Структура сукупних витрат*

	2018	2019	2020
Сукупні витрати в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство, грн	9252,2	11104,9	11581,0
Структура сукупних витрат домогосподарств	Відсотки		
Споживчі сукупні витрати	94,4	94,0	95,9
продукти харчування та безалкогольні напої	47,0	48,5	52,2
алкогольні напої, тютюнові вироби	2,4	2,7	3,0
непродовольчі товари та послуги у тому числі	45,0	42,8	40,7
одяг і взуття	8,6	7,1	6,1
житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	13,6	12,7	11,0
предмети домашнього вжитку, побутова техніка та поточне утримання житла	3,5	2,2	2,4
охорона здоров'я	3,9	4,2	5,2
транспорт	3,9	5,3	4,7
зв'язок	2,6	2,5	3,1
відпочинок і культура	1,7	1,3	1,6
освіта	1,7	1,1	1,0
ресторани та готелі	2,6	3,7	2,5
різні товари і послуги	2,9	2,7	3,1
Неспоживчі сукупні витрати	5,6	6,0	4,1
<i>Довідково: оплата житла, комунальних продуктів та послуг</i>	12,6	10,9	9,4

* За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області

14.2. Запровадження елементів сталого споживання та виробництва

В умовах сучасного розвитку виробництва виникає необхідність мінімізації виявлених суперечностей між рівнем технологічного процесу та засобами, що підтримують екологічну безпеку життєдіяльності людини.

Роль держави в цьому процесі – створити максимально сприятливі умови для розвитку екологічно орієнтованого бізнесу.

В області реалізовано Стратегію розвитку Івано-Франківської області на період до 2020 року, яка була головним планувальним документом для досягнення кращого ефекту використання бюджетних ресурсів в територіальних громадах та області в інтересах людини, єдності держави та збереження ресурсів.

Упродовж 2020 року на забезпечення виконання пріоритетних і першочергових завдань, визначених програмою соціально-економічного та культурного розвитку області на 2020 рік та Стратегією розвитку Івано-Франківської області на період до 2020 року реалізувалось 84 обласні цільові програми, в т.ч. на 61 програму в обласному бюджеті передбачено кошти в обсязі 600,1 млн. грн., з яких станом на 01.01.2021 профінансовано 540,0 млн. грн. (або 90,0 відс. від запланованого).

Упродовж звітного періоду в області реалізовувалися інвестиційні проекти, які мали значний вплив на соціально-економічний розвиток регіону та підвищення рівня його конкурентоспроможності.

Впродовж 2020 року діяльність обласної державної адміністрації була спрямована на реалізацію Обласної програми охорони навколишнього природного середовища до 2020 року, затвердженої рішенням обласної ради від 25.12.2015 року № 59-2/2015 (зі змінами), на виконання заходів якої у 2020 році з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища 91577,39 тис. гривень на реалізацію 276 природоохоронних заходів

15. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

15.1. Національна та регіональна екологічна політика

Регіональна екологічна політика держави є органічною складовою національної екологічної політики. Від вирішення регіональних екологічних проблем певною мірою залежить соціально-економічна стабільність в Україні. Для реалізації регіональної екологічної політики використовуються такі механізми: законодавчо-правовий, управлінський, економічний, громадсько-просвітницький. При загальній спрямованості державної стратегії переходу на засади сталого розвитку особливої актуальності набуває управління охороною довкіллям, раціональним використанням природних ресурсів та безпекою життєдіяльності людини. Його значущість зростає в умовах децентралізації управління та підвищення ролі соціально-економічного розвитку регіонів. У зв'язку з цим в умовах трансформації економічної системи виникає потреба у розробці нової державної екополітики на різних рівнях управління.

Зміст регіональної екологічної політики розглядається в двох аспектах. Перший - це екологічна політика держави по відношенню до регіонів (державна регіональна екологічна політика), другий - екологічна політика, яка здійснюється регіонами. Перша реалізується центральними органами державної влади, друга - місцевими органами влади і самоврядування. В цьому плані значну роль відіграє розмежування повноважень між різними гілками влади у сфері природокористування і охорони навколишнього природного середовища.

Державна регіональна екологічна політика базується на таких принципах:

- конституційність та законність - реалізація політики здійснюється відповідно до Конституції та законів України, актів Президента України та Кабінету Міністрів України на засадах чіткого розподілу завдань, повноважень та відповідальності між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування;
- забезпечення унітарності України та цілісності її території, включаючи єдність економічного простору на всій території держави, її грошово-кредитної, податкової, митної, бюджетної систем;
- поєднання процесів централізації та децентралізації влади, гармонізація загальнодержавних, регіональних та місцевих інтересів;
- максимальне наближення послуг, що надаються органами державної влади та органами місцевого самоврядування, до безпосередніх споживачів;
- диференційованість надання державної підтримки регіонам відповідно до умов, критеріїв та строків, визначених законодавством;
- стимулювання тісного співробітництва між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування у розробленні та реалізації заходів щодо регіонального розвитку.

Основними критеріями для розмежування повноважень державних і місцевих органів в галузі охорони навколишнього середовища можна назвати:

- джерела фінансування заходів по охороні навколишнього природного середовища;
- статус природних ресурсів (загальнодержавного або місцевого значення);
- масштаби впливу на навколишнє природне середовище (транснаціональний, міжрегіональний, регіональний, місцевий рівень, якому підлягає територія).

Необхідно виділити і місцевий (базовий) рівень екологічної політики у складі регіональної політики та здійснити необхідні інституційні перетворення з метою формування нового правового і економічного регулювання взаємодії державних органів різних рівнів і природокористувачів. При цьому діяльність законодавчих і виконавчих органів влади повинна бути сконцентрована на вирішенні наступних проблем:

- ефективне використання природно-ресурсного потенціалу країни;
- перехід до сталого розвитку України з врахуванням екологічних і природно-рекреаційних умов конкретних територій;

- підтримка мінімально необхідного рівня екологічної безпеки на різних рівнях;
- активна участь різних верств населення і соціальних груп у реалізації державної екологічної політики, в тому числі на регіональному рівні.

Організаційні принципи охорони довкілля і раціонального використання природних ресурсів України до функцій регіонального рівня відносять вирішення наступних питань:

- регулювання використання природних ресурсів місцевого значення;
- визначення нормативів забруднення навколишнього природного середовища (встановлення ГДВ, ГДС та розміщення відходів);
- впровадження економічного механізму природокористування;
- проведення моніторингу та обліку об'єктів природокористування і забруднення довкілля;
- здійснення державного контролю за дотриманням природоохоронного законодавства;
- розроблення програм впровадження природоохоронних заходів, визначення та реалізація інвестиційної політики;
- інформування населення та заінтересованих установ і організацій з екологічних питань.

До функцій місцевого рівня управління належить вирішення наступних питань:

- проведення локального та об'єктного моніторингу;
- здійснення контролю за дотриманням природоохоронного законодавства;
- організація розробки місцевих екологічних програм та проектів.

15.2. Удосконалення системи управління та нормативно-правового регулювання у сфері охорони довкілля та екологічної безпеки

Нормативно-правовою базою для розроблення стратегій регіонального розвитку є Конституція України, Закони України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про місцеві державні адміністрації», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», «Про стимулювання розвитку регіонів», постанова Кабінету Міністрів України «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету», «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», Концепція державної регіональної політики.

Основою екологічного права є Конституція України, Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», ресурсові кодекси: Земельний кодекс України, Лісовий кодекс України, Водний кодекс України, Кодекс України про надра, а також по ресурсові закони: Закон України «Про охорону атмосферного повітря», «Про тваринний світ», «Про рослинний світ», «Про природно-заповідний фонд України»; закони інтегрованого характеру: «Про оцінку впливу на довкілля» та підзаконні нормативно-правові акти

загальнодержавного значення в області охорони навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів. Вони також розмежовують повноваження між центральними та регіональними органами державної влади, спрямовані на досягнення екологічної безпеки. Комплексним стратегічним документом, що сприяє втіленню екологічної політики держави в рамках концепції сталого розвитку став Закон України «Про основні засади (Стратегію) державної екологічної політики на період до 2030 року».

Для досягнення головної мети державної регіональної політики передбачається забезпечити вирішення насамперед таких основних завдань:

- запровадження більш глибокого вивчення та оцінки внутрішнього природного, економічного, наукового, трудового потенціалу кожного регіону, розроблення комплексних правових, організаційних, економічних та інших механізмів його ефективного використання;
- здійснення на інноваційній основі структурної перебудови економіки регіонів з урахуванням особливостей їх потенціалу;
- поетапне зменшення рівня територіальної диференціації економічного розвитку регіонів та соціального забезпечення громадян;
- широкий розвиток підприємництва, як головного фактора соціально-економічного розвитку держави та її регіонів, підвищення зайнятості населення, наповнення місцевих бюджетів;
- зміцнення економічної інтеграції регіонів з використанням переваг територіального поділу і кооперації праці, що є одним з головних чинників підвищення конкурентоспроможності держави на міжнародних ринках;
- забезпечення здатності територіальних громад та органів місцевого самоврядування в межах, визначених законодавством, самостійно та відповідально вирішувати питання соціально-економічного розвитку, створення ефективних механізмів забезпечення їх активної участі у формуванні та проведенні державної регіональної політики;
- удосконалення фінансових міжбюджетних відносин, вироблення чітких критеріїв і ефективних механізмів надання державної підтримки розвитку регіонів;
- досягнення продуктивної зайнятості населення, стабілізації та поліпшення демографічної ситуації в державі;
- подальше вдосконалення державної системи охорони довкілля та використання природних ресурсів, механізмів та інструментів вироблення і реалізації екологічної політики;
- налагодження міжнародного співробітництва у сфері регіональної політики, наближення національного законодавства з цього питання до норм і стандартів Європейського Союзу, а також розвитку транскордонного співробітництва, як дієвого засобу зміцнення міждержавних відносин та вирішення регіональних проблем.

15.3. Державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства*

Діяльність Державної екологічної інспекції Карпатського округу спрямована на здійснення державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог природоохоронного законодавства, на забезпечення охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів та покращення екологічної ситуації в області.

Робота Державної екологічної інспекції Карпатського округу у звітному періоді здійснювалася відповідно до плану роботи, доручень Державної екологічної інспекції України, прокуратури та інших правоохоронних органів, розгляд звернень та скарг громадян.

Державними інспекторами з охорони навколишнього природного середовища в Івано-Франківській області впродовж 2020 року здійснено 130 перевірок об'єктів контролю дотримання вимог природоохоронного законодавства. За виявлені порушення вимог природоохоронного законодавства складено 773 протоколи, притягнуто до адміністративної відповідальності 778 осіб.

Загальна сума стягнутих адміністративних штрафів за 2020 рік складає 180,149 тис. гривень.

Пред'явлено 82 претензійно-позовних матеріалів на загальну суму 35 769 258 гривень. Відшкодовано претензійно-позовних матеріалів на загальну суму 2 518 308 гривень.

* За інформацією Державної екологічної інспекції Карпатського округу.

15.4. Виконання державних цільових екологічних програм

Обласна програма охорони навколишнього природного середовища до 2020 року, затверджена рішенням обласної ради від 25.12.2015 № 59-2/2015 (далі Програма). Відповідно до Програми з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища в 2020 році в межах запланованих видатків затверджено Переліки природоохоронних заходів на фінансування з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища на суму 115467,59 тис. гривень, з них профінансовано 106348,457 тис. гривень та освоєно 91577,39 тис. гривень на реалізацію 276 природоохоронних заходів.

Фінансування заходів з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища здійснювалось за функціональною класифікацією видатків, представлених у таблиці.

тис. гривень

№ п/п	Функціональна класифікація видатків	Заплановані видатки	Профінансовано станом на 01.01.2021	Стан виконання
1.	Охорона і раціональне використання водних ресурсів (43,6%)	50294,795	45546,98777	39871,41865
2.	Раціональне використання і зберігання відходів виробництва і побутових відходів (14,5%)	16744,28	15014,6045	12005,7939
3.	Охорона і раціональне використання земель (36,4%)	41965,625	39814,61144	35496,39218

4.	Збереження природно-заповідного фонду (1%)	1206,6	1206,6	331,988
5.	Охорона і раціональне використання природних рослинних ресурсів (1,8%)	2059	1679,906	1676,256
6.	Наука, інформація і освіта, екологічний моніторинг, організація праці, забезпечення участі у діяльності міжнародних організацій природоохоронного спрямування, впровадження економічного механізму забезпечення охорони навколишнього природного середовища (2,7%)	3197,29	3085,749	2195,551
Всього		115467,59	106348,457	91577,39

15.5. Моніторинг навколишнього природного середовища

В області функції із здійснення спостережень за станом об'єктів навколишнього природного середовища покладено на суб'єкти регіональної системи моніторингу довкілля (далі - РСМД). Крім цього підприємства, установи та організації, діяльність яких призводить або може призвести до погіршення стану довкілля, зобов'язані здійснювати екологічний контроль за виробничими процесами та станом промислових зон, збирати, зберігати та безоплатно надавати дані або узагальнену інформацію.

Відповідно до Угод про спільну діяльність між суб'єктами РСМД протягом 2020 року в області моніторингові спостереження за станом довкілля здійснювалися суб'єктами регіональної системи моніторингу довкілля, а саме: Державна установа «Івано-Франківський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України»; Івано-Франківський обласний центр з гідрометеорології; Дністровське басейнове управління водних ресурсів; Івано-Франківське обласне управління лісового і мисливського господарства; Івано-Франківська філія ДП «Держгрунтоохорона»; Головне управління Держгеокадастру в області; Карпатський національний природний парк; НПП «Гуцульщина»; НПП «Верховинський»; Галицький національний природний парк; природний заповідник «Горгани» та Український науково-дослідний інститут гірського лісівництва ім. П. С. Пастернака.

Існуюча система моніторингу довкілля базується на виконанні розподілених функцій її суб'єктами і складається з підпорядкованих їм підсистем. Кожна підсистема на рівні окремих суб'єктів системи моніторингу має свою структурно-організаційну, науково-методичну та технічну бази.

Функціонування РСМД здійснюється на двох рівнях, що розподіляються за територіальним принципом:

- регіональний рівень, що охоплює пріоритетні напрямки та завдання в масштабах територіального регіону;

- локальний рівень, що охоплює пріоритетні напрямки та завдання моніторингу в масштабах окремих територій з підвищеним антропогенним навантаженням.

Кожний із суб'єктів РСМД здійснює систематичні спостереження за

станом об'єктів навколишнього природного середовища та впливом на них, відповідно до угод про спільну діяльність між суб'єктами регіональної системи моніторингу довкілля Івано-Франківської області.

Моніторинг атмосферного повітря

Спостереження за станом атмосферного повітря та вмістом забруднюючих речовин, у тому числі важких металів, за температурою повітря та іншими метеорологічними показниками здійснюють 4 суб'єкти обласної системи моніторингу довкілля: Івано-Франківський обласний центр з гідрометеорології, Державна установа «Івано-Франківський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України», Карпатський національний природний парк та НПП «Гуцульщина».

Програма обов'язкового моніторингу якості атмосферного повітря включає п'ять забруднюючих речовин: пил, діоксид азоту, діоксид сірки, оксид вуглецю, оксид азоту, а також радіоактивні речовини.

Обласним центром з гідрометеорології здійснюються спостереження за забрудненням атмосферного повітря у м. Івано-Франківську на 1 стаціонарному пості спостережень.

Державна установа «Івано-Франківський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України» здійснює спостереження за якістю атмосферного повітря у житловій та рекреаційній зонах, зокрема поблизу основних доріг, санітарно-захисних зон та в робочих зонах підприємств, в зонах житлових будинків, розташованих поблизу промислових об'єктів, на території шкіл, дошкільних установ та медичних закладів. Крім того, проводить аналіз якості повітря у житловій зоні за скаргами мешканців.

На метеорологічних постах Івано-Франківського обласного центру з гідрометеорології, Карпатського НПП та НПП «Гуцульщина» проводяться систематичні спостереження за температурою повітря та іншими метеорологічними показниками.

Моніторинг стану поверхневих вод

Спостереження за станом вод суші та вмістом забруднюючих речовин, у водних об'єктах здійснюють 4 суб'єктів моніторингу: Державна установа «Івано-Франківський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України», Дністровське басейнове управління водних ресурсів, НПП «Гуцульщина» та «Верховинський».

Дністровське басейнове управління водних ресурсів проводить моніторинг поверхневих вод згідно Програми державного моніторингу довкілля в частині здійснення Держводагентством України контролю якості поверхневих вод, з визначенням показників якості поверхневих вод.

У 2020 році лабораторія проводила діагностичний моніторинг відповідно до програм, затверджених наказом Держводагентства № 21 від 11.01.2020 та наказом № 587 від 24.06.2020, якими встановлено 20 пунктів на території Івано-Франківської області – 15 у басейні р. Дністер та 5 у суббасейні р. Прут.

На масивах поверхневих вод, забір води з яких здійснюється для задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення на території Івано-Франківської області у басейні Дністра затверджено 4 пункти

моніторингу на 4 масивах поверхневих вод.

На масивах поверхневих вод, які перебувають під ризиком на основі антропогенних впливів на якісний та кількісний стан вод на території Івано-Франківської області встановлено 11 пунктів моніторингу на 10 масивах.

В басейні річки Прут на території Івано-Франківської області затверджено 2 пункти моніторингу на 2 масивах поверхневих вод, забір води з яких здійснюється для задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення.

На масивах поверхневих вод, які перебувають під ризиком на основі антропогенних впливів на якісний та кількісний стан вод встановлено 3 пункти моніторингу на 3 масивах.

Державна установа «Івано-Франківський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України» проводить спостереження за джерелами постачання питної води та станом поверхневих вод у місцях відпочинку, вздовж річок, водосховищ та рекреаційних зонах. На сьогодні здійснюється хімічний аналіз підземних вод, які призначаються для питного споживання. До складу визначень, що спостерігаються, належать хімічні та мікробіологічні показники. Значна кількість цих показників відстежується тільки цією службою.

Лабораторією екологічного моніторингу НПП «Гуцульщина» проводиться аналітичний контроль поверхневих вод річок, які протікають територією парку, а саме: Черемош, Рибниця, Пістинька, Лючка, які підлягають постійному моніторингу.

На території НПП «Верховинський» облаштовано 2 гідропости на одному з яких спостереження проводяться сезонно (в урочищі Мокрин), а на іншому – постійно (в урочищі Перкалаба).

Моніторинг стану земель та ґрунтів

Спостереження за станом земель та ґрунтів і вмістом у них забруднюючих речовин, здійснює 2 суб'єкти моніторингу: Дністровське басейнове управління водних ресурсів та Івано-Франківська філія ДП «Держґрунтохорона».

Івано-Франківська філія ДП «Держґрунтохорона» здійснює спостереження за ґрунтами сільськогосподарського використання. Мережа, на якій ведуться спостереження та моніторинг ґрунтів, складається з окремих ділянок. Здійснюються радіологічні, агрохімічні та токсикологічні визначення, залишкова кількість пестицидів, агрохімікатів і важких металів.

Згідно Програми гідрогеолого-меліоративних робіт Дністровського басейнового управління водних ресурсів проводяться вимірювання показників проб ґрунтових, дренажних і поверхневих вод та ґрунтів на міжгосподарських еталонних осушних системах.

Моніторинг показників біологічного різноманіття (фоновий моніторинг)

Моніторинг здійснюється: Івано-Франківським обласним управлінням лісового та мисливського господарства, Карпатським національним

природним парком; Національним природним парком «Гуцульщина» та «Верховинський»; Галицьким національним природним парком; природним заповідником «Горгани» та УкрНДІгірліс. Здійснюється оцінка біорізноманіття, біомаси, пошкодження біотичними та абіотичними чинниками, мисливської фауни. Крім того, деякі дослідження здійснюються в рамках міжнародних програм, за результатом надання міжнародної фінансової та технічної допомоги.

Здійснення радіоекологічного моніторингу

Спостереження за радіоекологічним станом об'єктів навколишнього природного середовища та вмістом у них радіонуклідів здійснюють суб'єкти моніторингу: Івано-Франківський обласний центр з гідрометеорології, Івано-Франківська філія ДП «Держгрунтохорона».

Івано-Франківський обласний центр з гідрометеорології здійснює спостереження за радіоактивним забрудненням атмосферного повітря шляхом щоденних замірів доз гамма-радіаційної експозиції (ГРЕ) на 5 метеостанціях по області.

Івано-Франківська філія ДП «Держгрунтохорона» проводить контроль у місцях концентрації радіоактивних речовин у ґрунтах на окремих ділянках та рослинницької продукції харчового призначення, що вирощується на відповідних сільгоспугіддях.

Об'єктовий моніторинг

Слід відмітити, що крім суб'єктів обласної системи моніторингу довкілля, моніторинг спостереження за впливом на об'єкти навколишнього природного середовища здійснюють підприємства, які є найбільшими його забруднювачами. Майже на всіх таких підприємствах в області функціонують аналітичні лабораторії, на які покладено функції здійснювати спостереження.

Організація обміну інформацією у системі моніторингу

Існуюча система інформаційної взаємодії регіональної системи моніторингу довкілля передбачає обмін інформацією на регіональному рівні.

З метою удосконалення регіональної системи моніторингу довкілля, розвитку і ефективного використання науково-технічного потенціалу, а також сприяння узгодженості та підвищенню об'єктивності висновків і пропозицій щодо прийняття управлінських рішень між суб'єктами обласної системи моніторингу довкілля укладено Угоди про спільну діяльність між суб'єктами регіональної системи моніторингу довкілля Івано-Франківської області.

15.6. Державна екологічна експертиза

В Україні 18 грудня 2017 року набув чинності Закон України «Про оцінку впливу на довкілля», яким відповідно до вимог Угоди про асоціацію та європейських директив впроваджено нову європейську модель процедури оцінки впливу на довкілля (ОВД) замість скасованого Закону України «Про екологічну експертизу».

Також на виконання вимог Закону 13 грудня 2017 року Кабінет міністрів України прийняв:

- Постанову КМУ «Про затвердження критеріїв визначення планованої діяльності, яка не підлягає оцінці впливу на довкілля, та критеріїв визначення розширень і змін діяльності та об'єктів, які не підлягають оцінці впливу на довкілля».

- Постанову КМУ «Про затвердження Порядку проведення громадських слухань у процесі оцінки впливу на довкілля»

- Постанову КМУ «Про затвердження Порядку передачі документації для надання висновку з оцінки впливу на довкілля та фінансування оцінки впливу на довкілля та Порядку ведення Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля».

Процедура ОВД спрямована на попередження та запобігання шкоді довкіллю, забезпечення екологічної безпеки, охорони довкілля, раціонального використання і відтворення природних ресурсів, у процесі прийняття рішень про провадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на довкілля, з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів.

Згідно Закону здійснення оцінки впливу на довкілля є обов'язковим до прийняття рішення про провадження планованої діяльності, визначеної частинами другою і третьою статті 3 Закону.

У 2020 році управлінням екології та природних ресурсів Івано-Франківської обласної державної адміністрації розглянуто 62 звіти з ОВД.

15.7 Економічні засади природокористування

15.7.1 Економічні механізми природоохоронної діяльності

На сьогодні закладено основи економічного механізму природокористування. Найважливішими економіко-правовими елементами його є справляння таких платежів як: екологічний податок та грошові стягнення за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської та іншої діяльності; рентна плата (загальнодержавний податок), який справляється за користування надрами для видобування корисних копалин і в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, користування радіочастотним ресурсом України, спеціальне використання води та лісових ресурсів, транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України. До місцевих бюджетів надходить рентна плата за користування надрами, за спеціальне використання води, за спеціальне використання лісових ресурсів та за використання інших природних ресурсів.

Відповідно до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 26.06.1991 № 1264-III (статті 46) кошти від екологічного податку зараховуються до державного і місцевих бюджетів згідно з Бюджетним кодексом України. Для фінансування заходів щодо охорони навколишнього природного середовища утворюються Державний та місцеві фонди охорони навколишнього природного середовища, які наповнюються за рахунок екологічного податку, частини грошових стягнень за шкоду, заподіяну

порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища в результаті господарської та іншої діяльності, цільових та інших добровільних внесків підприємств, установ, організацій та громадян.

Відповідно до статті 47 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» кошти місцевих, Автономної Республіки Крим і Державного фондів охорони навколишнього природного середовища можуть використовуватися тільки для фінансового забезпечення здійснення природоохоронних заходів, включаючи захист від шкідливої дії вод сільських населених пунктів та сільськогосподарських угідь, ресурсозберігаючих заходів, у тому числі наукових досліджень з цих питань, ведення державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також заходів для зниження забруднення навколишнього природного середовища та дотримання екологічних нормативів і нормативів екологічної безпеки, для зниження впливу забруднення навколишнього природного середовища на здоров'я населення.

Природоохоронні заходи в області фінансуються відповідно до Положення про обласний фонд охорони навколишнього природного середовища, затвердженого рішенням Івано-Франківської обласної ради від 03.02.2014 № 1187-27/2014 «Про обласний фонд охорони навколишнього природного середовища» (зі змінами), Програми охорони навколишнього природного середовища Івано-Франківської області до 2025 року, затвердженої рішенням обласної ради від 23.12.2020 № 30-2/2020 (зі змінами) та місцевих програм охорони навколишнього природного середовища.

Кошти фондів охорони навколишнього природного середовища використовуються виключно на природоохоронні заходи передбачені постановою Кабінету Міністрів України від 17.09.1996 № 1147 «Про затвердження переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів» (зі змінами).

15.7.2 Стан фінансування природоохоронної галузі

Таблиця 15.7.2.1

Динаміка капітальних інвестицій та поточних витрат на охорону навколишнього природного середовища впродовж 2018-2020 років *

	2018	2019	2020
Капітальні інвестиції та поточні витрати, млн. грн.	843,1	882,0	854,2
у тому числі			
капітальні інвестиції	293,7	248,5	267,6
з них			
Витрати на капітальний ремонт засобів природоохоронного призначення	31,7	34,3	155,9
поточні витрати	549,4	633,5	586,7
Частка витрат на охорону навколишнього природного середовища за рахунок коштів держбюджету, відсотків	-	-	-
у капітальних інвестиціях	23,3	-	-
у поточних витратах	6,9	-	-

*За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області

15.8. Технічне регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки

Технічне регулювання охорони навколишнього природного середовища забезпечується системою екологічних нормативів, яка включає:

- нормативи екологічної безпеки (гранично допустимі концентрації забруднюючих речовин у навколишньому природному середовищі, гранично допустимі рівні акустичного, електромагнітного, радіаційного та іншого шкідливого впливу на навколишнє природне середовище, гранично допустимий вміст шкідливих речовин у продуктах харчування);
- гранично допустимі норми викидів і скидів у навколишнє природне середовище забруднюючих хімічних речовин, рівні шкідливого впливу фізичних і біологічних факторів.

Найважливішим засобом технічного регулювання відносин у сфері охорони навколишнього природного середовища та розв'язання екологічних проблем є програмно-цільове планування, розроблення та реалізація екологічних Державних цільових програм. В Україні існує система органів управління в галузі охорони навколишнього природного середовища - це юридично самостійні державні, самоврядні й громадські інституції, уповноважені здійснювати організаційно-розпорядчі, координаційні, консультативні, організаційно-експертні, контрольні та інші функції в галузі забезпечення екологічної безпеки, ефективного використання природних ресурсів і охорони навколишнього природного середовища. Технічне регулювання відносин у сфері охорони навколишнього природного середовища відіграє важливу роль у розв'язанні багатьох екологічних проблем, а саме: збереження біологічного різноманіття, вичерпання або надмірне використання не відновлюваних природних ресурсів, порушення унікальних екосистем. Адміністративні інструменти технічного регулювання охорони навколишнього природного середовища запобігають виникненню екологічних катастроф, забрудненню повітря, води та ґрунту внаслідок діяльності сільськогосподарських та промислових підприємств, сприяють захисту біологічних видів та заповідних територій, а також регулюють використання не відновлюваних ресурсів. Застосування економічних інструментів технічного регулювання відносин у сфері охорони навколишнього природного середовища потрібно для стимулювання раціонального використання природних ресурсів, а також для зменшення обсягу викидів та відходів і підвищення конкурентоспроможності екологічно безпечних продуктів.

15.9 Державне регулювання у сфері природокористування

Управління екології та природних ресурсів облдержадміністрації у відповідності до «Положення про Управління екології та природних ресурсів облдержадміністрації», що затверджене розпорядженням голови облдержадміністрації, Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» та інших нормативно-правових актів здійснює

видачу дозвільно-погоджувальних документів, які підпадають під визначення документів дозвільного характеру.

Таблиця 15.9.1.

**Видача та надання погоджень документів дозвільного характеру
протягом 2020 року**

Назва документу дозвільного характеру	Видано
Розгляд матеріалів і видача дозволів на:	
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами	160
Декларація про відходи	117
Спеціальне водокористування та затвердження нормативів ГДС забруднюючих речовин у водні об'єкти	83*
Виробництво, зберігання, транспортування, використання, захоронення, знищення та утилізація отруйних речовин, у тому числі продуктів біотехнології та інших біологічних агентів	-
Дозволів на спецвикористання диких тварин та інших об'єктів тваринного світу.	-
Спеціальне використання природних рослинних ресурсів загальнодержавного значення;	-
Спеціальне використання природних рослинних ресурсів місцевого значення;	-
Селекційний відстріл мисливських тварин на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду;	-
Спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення;	5
Спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення;	4
Розгляд матеріалів та надання погоджень:	
Проекту лімітів на використання природних ресурсів у межах ПЗФ загальнодержавного значення	-
Лімітів використання мисливських тварин	54
Пропускної спроможності мисливських угідь у мисливський сезон	52
Лімітів спеціального використання природних рослинних ресурсів місцевого значення	-
Листів-роз'яснень для товарів, експорт-імпорт яких підлягає квотуванню та ліцензуванню в 2020 році	-
Вибору земельних ділянок для розміщення об'єктів, місць розташування об'єктів, проектів відведення земельних ділянок, документації з землеустрою	20
Для отримання підприємствами, установами, організаціями спеціальних дозволів (ліцензій) на користування надрами	-
Планів розробки родовищ корисних копалин та переробки мінеральної сировини	-
Господарських заходів у насадженнях лісового фонду, сільгоспугідь, територіях природно-заповідного фонду, смугах відведення автомобільних та залізничних шляхів	5
Проектів лімітів на використання природних ресурсів місцевого значення	4
Надання погодження або підготовка пропозицій щодо проведення рубок в межах природно-заповідного фонду.	4
Висновки з оцінки впливу на довкілля	60

* За даними сектора в Івано-Франківській області Держводагенства України

15.10. Екологічний аудит

Проведення екологічного аудиту передбачено Законом України «Про екологічний аудит» статтями 12, 13 та 14, зокрема:

- відповідно до ст. 12 Закону України «Про екологічний аудит» екологічний аудит в Україні може бути добровільним чи обов'язковим. Добровільний екологічний аудит здійснюється стосовно будь-яких об'єктів екологічного аудиту на замовлення заінтересованого суб'єкта за згодою керівника чи власника об'єкта екологічного аудиту. Обов'язковий екологічний аудит здійснюється на замовлення заінтересованих органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування щодо об'єктів або видів діяльності, які становлять підвищену екологічну небезпеку, у випадках передбачених цією статтею;

- відповідно до ст. 13 Закону України «Про екологічний аудит» екологічний аудит поділяється на внутрішній та зовнішній. Внутрішній екологічний аудит об'єкта проводиться на замовлення його власника чи органу, уповноваженого на управління ним, для власних потреб. Зовнішній екологічний аудит проводиться на замовлення інших заінтересованих суб'єктів;

- відповідно до ст. 14 Закону України «Про екологічний аудит» екологічний аудит може здійснювати особа (екологічний аудитор), яка має відповідну вищу освіту, досвід роботи у сфері охорони навколишнього природного середовища або суміжних сферах не менше чотирьох років підряд та якій видано в установленому порядку сертифікат на право здійснення такої діяльності. Екологічний аудит може здійснюватись юридичною особою, статутом якої передбачений цей вид діяльності і в штаті якої є хоча б один екологічний аудитор. Забороняється проведення екологічного аудиту органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування, особам, яким законом заборонено займатися підприємницькою діяльністю. Забороняється здійснювати екологічний аудит господарських об'єктів екологічним аудиторам, якщо вони мають акції цих об'єктів або у іншій формі мають безпосереднє відношення до них.

15.11. Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони довкілля

Науковими дослідженнями в галузі екології та охорони навколишнього природного середовища, в 2020 році займався державний вищий навчальний заклад Івано-Франківський національний медичний університет.

Науковцями Івано-Франківського національного медичного університету проводились науково-дослідні роботи на тему:

- Клінічна ефективність комплексного лікування захворювань твердих тканин зубів і пародонту у населення екологічно несприятливих регіонів;

- Клініко-епідеміологічне дослідження техногенного впливу Бурштинської ТЕС на рівень захворюваності населення та стан довкілля Галицького району Івано-Франківської області;

- Сучасні підходи до збереження стоматологічного здоров'я у населення Прикарпаття.

15.12 Участь громадськості в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля

15.12.1 Діяльність громадських екологічних організацій

Управління в 2020 році співпрацювало з неурядовими громадськими екологічними організаціями, які функціонують на території області (таблиця 15.12.1.1.).

В області створені екологічні громади з участю громадських, релігійних організацій, політичних партій. Основним завданням екологічних громадських організацій є залучення населення до здійснення практичних природоохоронних заходів і екологічного виховання населення.

Таблиця 15.12.1.1.

Громадські екологічні організації, які діють на теренах
Івано-Франківської області станом на 01.01.2021 р.*

№ з/п	Назва організацій	Юридична адреса
1	Івано-Франківська регіональна рекреаційна еколого-туристична Асоціація «Райдуга»	76018, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул. Г.Мазепи 5/11
2	Місцева громадська екологічна організація «Дністер»	77400, Івано-Франківська обл., Тисменицький район, м. Тисмениця, вул. Івасюка 5
3	Регіональна екологічна фундація «Наш край»	76014, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул. С. Бандери, 10Б, кв. 64
4	Громадська організація «Екокрай»	76014, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул. С. Стецько, 9, кв. 14
5	Екологічна громадська організація «Верхнє Подністров'я»	77100, Івано-Франківська обл., м. Галич, вул. Гора, 1
6	Громадська організація «Еколого-культурне об'єднання «Здорове покоління»	76018, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул. Л. Курбаса, 4
7	Громадська організація «Громадський центр «Еталон»	76018, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул. Грушевського, 15
8	Богородчанська місцева молодіжна громадсько-екологічна організація «Наш дім – Манява»	77701, Івано-Франківська обл., Богородчанський район, с. Манява, вул. 1 – гора, 9
9	Всеукраїнське екологічне об'єднання «Зелений ковчег»	76019, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул. Гарбарська, 22
10	Громадська організація «Оздоровчий туристично-екологічний просвітницький центр»	78350, Івано-Франківська обл., Снятинський район, с. Тройця, вул. Головна, 48 А
11	Громадська організація «Фонд розвитку природоохоронної та туристичної діяльності «Рогатинщина»	77004, Івано-Франківська обл., Рогатинський район, м. Рогатин, вул. Л. Українки, 11/1
12	Громадська організація «Екологія та Соціальний захист»	76019, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул. Галицька, 32
13	Прикарпатське регіональне відділення української екологічної академії	76018, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 44а

14	Громадська організація «Безпека екології Прикарпаття»	76018, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул. Шопена, 6 А
15	Громадська організація «Національна природоохоронна агенція»	76008, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул. Тролейбусна, 5/113
16	Громадська організація «Обласна організація української екологічної асоціації «Зелений світ»	76018, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул. С. Стрільців, 8
17	Громадська організація «ЕКО-ЩИТ»	77502, Івано-Франківська обл., м. Долина, вул. Винниченка, 10
18	Громадська екологічна організація «Еко-Галич»	77101, Івано-Франківська обл., м. Галич, вул. Галич-гора, 1
19	Громадська організація «Галич – еко Дністер»	77160, Івано-Франківська обл., Галицький район, с. Залуква, вул. Наддністрянська, 19
20	Громадська екологічна організація «Сатурнія»	78405, Івано-Франківська обл., Надвірнянський район, м. Надвірна, вул. Комарова, 7
21	Городенківська районна молодіжна громадська екологічна організація «Животоки»	78162, Івано-Франківська обл., Городенківський район, с.Топорівці вул. Василя Стуса, 10
22	Громадська організація «Еко – Я»	78621, Івано-Франківська обл., Косівський район, селище Яблунів, вул. І. Франка, 34
23	Громадська організація «Про Лісок»	78405, Івано-Франківська обл., Надвірнянський район, м. Надвірна, вул. Мазепи, 31/70
24	Громадська організація «Еко – Черемош»	78712, Івано-Франківська обл., Верховинський район, с. Верхній Ясенів
25	Івано-Франківська обласна громадська організація «Грінпіс-Карпати»	77300, Івано-Франківська обл., м. Калуш, вул. Б. Хмельницького, 17/ 16
26	Громадська організація «Еко-прес»	78621, Івано-Франківська обл., Косівський район, селище Яблунів, вул. 50-річчя УПА, 1а
27	Громадська екологічна організація «Еко – Плай»	78501, Івано-Франківська обл., м. Яремче, вул. В. Стуса, 6
28	Всеукраїнська екологічна організація «МАМА – 86»	78501, Івано-Франківська обл., м. Яремче, вул. В. Стуса, 6
29	Екологічна громадська організація «Врятуємо Карпати разом»	78730, Івано-Франківська обл., Верховинський район, село Зелене
30	Долинська районна екологічна організація «Захист довкілля Долинщини»	77502, Івано-Франківська обл., Долинський район, м. Долина, проспект Незалежності, 8а, кв 38
31	Громадська організація «Екологія Карпат»	78405, Івано-Франківська обл., Надвірнянський район, м. Надвірна, вул. Комунальна, 2
32	Громадська організація «Екологічний спортивно-туристичний клуб «Рокита»	78200, Івано-Франківська обл., м. Коломия, вул. Гетьманська, 84/2
33	Коломийська районна організація «Зелений світ»	78260, Івано-Франківська обл., Коломийський район, селище Гвіздець, вул. Франка, 43

* За даними Головного територіального управління юстиції в Івано-Франківській області

З метою ширшого залучення громадськості до розв'язання екологічних проблем, формування у підростаючого покоління та різних верств населення дбайливого ставлення до природи в області відпрацьована комплексна система, яка сприяє впровадженню безперервної екологічної освіти та інформування для всіх вікових та професійних категорій населення.

15.12.2. Діяльність громадських рад

Участь громадськості в прийнятті рішень з питань, що стосуються навколишнього природного середовища, забезпечується через Громадську раду при Івано-Франківській обласній державній адміністрації, в якій діє комітет Громадської ради з питань екології та захисту природних ресурсів.

15.13 Екологічна освіта та інформування

Для підвищення рівня інформування громадськості щодо проблем навколишнього природного середовища в управлінні діє Орхуський інформаційно-тренінговий центр, який надає послуги з питань доступу громадян до інформації, участі громадськості у процесі прийняття рішень і доступу до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього природного середовища. У приміщенні управління систематично проводилися засідання круглих столів, диспути, інформаційно-оглядові лекції з студентською та учнівською молоддю з питань екологічного виховання підростаючого покоління, доведення до свідомості людей основних екологічних проблем, які є на території області.

Систематично проводиться наповнення веб-сайту облдержадміністрації інформацією про діяльність управління, а також інформацією про екологічний стан області та різноманітні події екологічного характеру.

15.14. Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля

15.14.1. Європейська та євроатлантична інтеграція

У 2020 році міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля не проводилось.

15.14.2. Залучення міжнародної технічної допомоги та координація діяльності програм/проектів зовнішньої допомоги

Протягом 2020 року управління екології та природних ресурсів облдержадміністрації не приймало участі у програмах чи проектах зовнішньої допомоги.

15.14.3. Двостороннє та багатостороннє співробітництво

В 2020 році двостороннього та багатостороннього співробітництва не здійснювалось.

ВИСНОВКИ

Атмосферне повітря. У 2020 році викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення порівняно з 2019 роком зменшились на 31,5 % та становили 140,4 тис. т. Від стаціонарних джерел забруднення у повітряний басейн надійшло 10,2 млн. т. діоксиду вуглецю (на 20,9 % менше порівняно з 2019 роком) – основного парникового газу, який впливає на зміну клімату.

Основними забруднювачами повітря залишаються підприємства з виробництва та розподілення електроенергії, від стаціонарних джерел, забруднення яких в атмосферне повітря надійшло 86,9 % загальнообласних обсягів викидів.

Водні ресурси. За даними державної статистичної звітності за ф. 2-ТП (водгосп) в 2020 році господарствами та населенням області забрано 80,03 млн.м³ води, в т.ч. з поверхневих водойм – 74,87 млн. м³, з підземних джерел – 5,154 млн. м³ води. Порівняно з 2019 роком забір води зменшився на 14,99 млн.м³.

В 2020 році зменшився обсяг скиду зворотних вод в поверхневі водні об'єкти області (на 1,63 млн. м³ в порівнянні з минулим роком) і становив 59,45 млн. м³. Забруднені зворотні води були скинуті у річки Тлумачик, Бистриця Солотвинська, Гнила Липа, Сівка, Саджава, Чорний Черемош, Рибниця, Прут, Турка, Чорнява, Турянка та струмок Косачівка.

Поводження з відходами.

В 2020 році – 1729,8 тис.т. відходів утворено, 1164, 3 тис. тонн відходів видалено у спеціально відведених місцях видалення відходів.

Земельні ресурси. Площа області складає 1392,7 тис. га, що становить 2,3 % від території України. В Івано-Франківській області потребують консервації 15,82 тис. га деградованих земель (1,14 % загальної площі області) та 8,02 тис. га малопродуктивних земель (0,58 % загальної площі області).

Одним з основних природних чинників розвитку підтоплення є наявність великих плоских безстічних вододільних просторів, які характеризуються дуже низькою природною дренажістною та ускладненням численними балками і ярами.

З метою зменшення еродованих, підтоплених земель та зсувонебезпечних ділянок на території Івано-Франківської області впроваджено Регіональну цільову програму заходів та робіт у галузі розвитку земельних відносин в Івано-Франківській області до 2020 року.

За результатами лабораторних досліджень, в області серед обстежених угідь 48,1 % кислих земель, що негативно позначається на їх родючості. Серед них 13,4 % припадає на дуже сильно та сильнокислі, 13,0 % - середньокислі, 21,8 % - слабокислі ґрунти.

Для збереження та підвищення родючості ґрунтів та їх охорони в області необхідно впроваджувати науково обґрунтовані системи і технології використання добрив, хімічних меліорантів на основі даних агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення.

На міжнародному рівні, і в Україні, зокрема стоїть завдання щодо

досягнення нейтрального рівня деградації земель. Це стан, коли кількість та якість земельних ресурсів, необхідних для підтримання екосистемних функцій і послуг та підвищення продовольчої безпеки, залишається сталою або збільшується у визначених часових і просторових рамках та екосистемах.

Постановою Кабінету Міністрів України від 18.01.2017 року створено Координаційну раду з питань боротьби з деградацією земель та опустелюванням, на першому засіданні якої прийнято три основні добровільні національні завдання щодо досягнення нейтрального рівня деградації земель в Україні, а саме:

- підтримання вмісту органічної речовини (гумусу) в ґрунтах;
- відновлення та стале використання торфовищ.

Отже, підтримання вмісту гумусу в ґрунті є не тільки справою аграріїв, а загальнонаціональним зобов'язанням перед міжнародною спільнотою. Вибір цього ключового показника попередження деградації земель зумовлений багатогранним регуляторним значенням органічного вуглецю у забезпеченні сталого функціонування ґрунтів, зокрема, зменшення ерозії ґрунтів, подолання їхньої агрофізичної та біологічної деградації, запобігання збідненню на поживні елементи, мінімізація засолення і підкислення ґрунтів, наслідків їх забруднення, а також регулювання водного режиму в зонах недостатнього або надлишкового зволоження.

Основні заходи досягнення нейтрального рівня деградації земель за показником вмісту ґрунтового органічного вуглецю систематизовано за трьома напрямками:

1. Збільшення надходження органічної речовини до ґрунтів сільськогосподарських угідь завдяки:

- збільшенню врожайності сільськогосподарських культур;
- зміні структури посівних площ із збільшенням частки бобових, додавання сидеральних культур до сівозмін;
- стимулювання розвитку тваринництва, у тому числі створення громадських сіножатей та пасовищ;
- стимулювання розширення виробництва та застосування органічних добрив, в тому числі з вторинної органічної сировини (переробка відходів на добрива) та місцевих природних ресурсів (сапропелі, торф, компости);
- стимулювання розвитку біологічного землеробства.

2. Запобігання (мінімізація) втрат органічної речовини ґрунтів сільськогосподарських угідь шляхом:

- впорядкування орних земель шляхом виведення з ріллі схилів крутизною понад 7 градусів, та інших непридатних для розорювання угідь, консервації деградованих земель, тощо;
- збереження та поліпшення стану існуючих та створення нових полезахисних лісосмуг й інших захисних насаджень, включаючи передачу їх спроможним землекористувачам;
- впровадження технологій мінімального та нульового обробітку ґрунту;
- запобігання випалюванню рослинності та її залишків на полях, насамперед – стерні.

3. Удосконалення нормативно-правового, інформаційного та організаційного забезпечення, включаючи прийняття та реалізацію нормативно-правових актів з питань:

- економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель, збереження ґрунтів та відтворення їх родючості;
- удосконалення контролю та посилення відповідальності власників землі та землекористувачів за погіршення стану земель та ґрунтів;
- розроблення та впровадження стандартів та регламентів у сфері управління органічною речовиною ґрунту, виробництва та застосування органічних добрив;
- створення і забезпечення функціонування єдиної ґрунтово-інформаційної системи та Національного ґрунтово-інформаційного центру, забезпечення моніторингу вмісту органічного вуглецю у ґрунтах, його картографування та проведення агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення.

Досягнення мети потребує тісної співпраці між державними структурами, Івано-Франківською філією ДУ «Інститут охорони ґрунтів України», державним підприємством «Івано-Франківський науково-дослідний та проектний інститут землеустрою», науковцями та виробниками сільськогосподарської продукції.

Природно-заповідний фонд. Збереження біологічного і ландшафтного різноманіття шляхом створення нових та вдосконалення існуючих заповідних територій, формування регіональної екологічної мережі є одним з пріоритетних напрямків розвитку заповідної справи в Івано-Франківській області.

Основна проблема у сфері розвитку природно-заповідного фонду області – це відсутність державних актів на право користування землями та встановлення меж на місцевості заповідних об'єктів, охорону та збереження яких здійснюють органи місцевого самоврядування. На території лісового фонду області відповідно до матеріалів лісовпорядкування відповідно до квартальної сітки межі таких об'єктів можна умовно вважати винесеними у натурі.

Лісове господарство.

Посадка і посів лісу в порядку лісовідновлення проводиться за рахунок власних коштів лісгосподарських підприємств. Низький рівень підготовки лісосік до розробки, відсутність дієвого контролю з боку державної лісової охорони за ходом їх розробки, допущення до лісозаготівельних робіт фахівців низької кваліфікації, що працюють на умовах договорів підряду по освоєнню обсягів лісокористування та недостатня кількість природозберігаючих технологій і механізмів, в повній мірі не дозволяють максимально зберегти наявний підріст та природне поновлення лісоутворюючих порід.

Заходи, які необхідно впроваджувати для збереження та відновлення лісів:

- пріоритет вибіркового способу рубок лісу;

- посилити державний контроль за розробкою лісосік у частині впровадження природозберігаючих технологій і механізмів на виконання Закону України «Про мораторій на суцільну вирубку у буково – ялицевих лісах Карпатського регіону»;

- вивчення та впровадження у сферу лісових відносин передового досвіду європейських країн;

- економічне стимулювання підприємств галузі при застосуванні прогресивних технологій лісокористування, переведення лісового насадництва на генетично-селекційну основу з відповідним рівнем лісовідновлення та лісорозведення;

- бюджетне фінансування лісогосподарських підприємств, використовуючи диференційований підхід, відповідно до характеристик лісосічного фонду та можливостей госпрозрахункової діяльності;

- завершення сертифікації лісів, як шлях до європейських стандартів галузі;

- покращення нормативно-законодавчої бази у сфері охорони, відтворення та раціонального використання лісових ресурсів;

- виділення та охорона пралісових екосистем;

- збільшення сітки лісових доріг, що значно зменшить кількісні та якісні втрати лісового ресурсу.

Начальник управління екології

та природних ресурсів

Івано-Франківської облдержадміністрації

Андрій ПЛІХТЯК

О. Гуменyak

П. Кульба

В. Семчук